

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ İÇİN
AİLELERİN YAPTIĞI HARCAMALAR VE MALİYETİ**

ÇAĞLAR ARSLAN

Denizli - 2024

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ İÇİN
AİLELERİN YAPTIĞI HARCAMALAR VE MALİYETİ

ÇAĞLAR ARSLAN

Danışman

Dr. Gökhan TUZCU

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede ya da başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Çağlar ARSLAN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez konusunun belirlenmesi, planlanması ve yürütülmesi sürecinde daima destek olan, bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, hocam ve danışmanım Dr. Gökhan Tuzcu'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Bizleri “eğitim ekonomisi ve planlaması” bilim dalıyla O tanıştırdı. O olmasaydı, böyle bir bilim dalının varlığından haberimiz bile olmayacaktı. Doğal olarak bu dalda eğitim görme, araştırma yapma ve tez yazma olanağına kavuşamayacaktık. Dr. Tuzcu, bizlere, eğitimin çok farklı bir boyutunu görme olanağı sağladı. Çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans sürecinde görüşleriyle destek veren ve ufkumu açan Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nın değerli akademisyenlerine ve özellikle Doç. Dr. Fatma Çobanoğlu'na teşekkür ederim. Ayrıca, tez jürisinde yer alan ve çok olumlu katkılar yapan Muğla Üniversitesinden Prof. Dr. C. Ergin Ekinci'ye teşekkür ederim.

Tüm eğitim yaşamım boyunca benden desteğini esirgemeyen anneme ve rahmetli babama, özellikle tez çalışmam sürecinde sonsuz sabrını, yardımını, sevgisini, desteğini benden esirgemeyen ve hayatımı güzelleştirerek hep daha iyiye ve güzele olan serüvenimizde yanımda olan eşim Serap'a ve kendilerine ayırdığım zamandan feragat ettiğim yaşamın neşe kaynakları olan kızım Beren ve oğlum Çağan'a sonsuz teşekkür ederim.

Çağlar ARSLAN

ÖZET

Meslek Lisesi Öğrencileri İçin Ailelerin Yaptığı Harcamalar ve Maliyeti

ARSLAN, Çağlar

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD

Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Gökhan TUZCU

Eylül 2024, 95 sayfa

Bu araştırmanın amacı, çocukları meslek liselerinde eğitim gören ailelerin eğitim harcamalarını ortaya koymaktır. Tarama modeli ve nicel yöntemler kullanılmıştır. Veriler, oransız küme örnekleme yöntemiyle seçilen Denizli il merkezinden dört ve Çivril ilçesinden bir olmak üzere beş meslek lisesinin dokuz bölümünde eğitim gören 550 öğrencinin ailelerinden derlenmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Alt problemlerin çözümlenmesinde, betimsel istatistikler, frekans analizi ve korelasyon katsayısından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına ilişkin şunlar söylenebilir: Araştırmaya katılan ailelerin büyük bölümünün eğitim ve gelir düzeyleri düşüktür. Ailelerin eğitim harcamaları içinde, öğrencilerin eğitim gördükleri bölümlerdeki araç-gereçler için yapılan harcama; ulaşım, beslenme, giyim gibi temel harcamalar için yapılanlardan daha fazladır. Meslek lisesi öğrencilerinin eğitim gördüğü bölüm, sınıf ve öğrencinin okulunun kırsal ya da kentsel alanda bulunması, ailelerin eğitim harcamalarının bir belirleyicisidir. Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, ailelerin gelir düzeylerinden, yaşadıkları evin mülkiyetinden, kentsel ve kırsal alanda yaşamalarından, ailedeki çocuk sayısından ve öğrencinin cinsiyetinden etkilenmektedir. Anne ve babaların eğitim düzeyi, meslekleri, birlikte ya da ayrı yaşamaları meslek lisesi öğrencileri için ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarının belirleyicisidir. Ailelerin gelirleri arttıkça, yaptıkları eğitim harcamaları da artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ailelerin eğitim harcamaları, meslek lisesi, eğitim ekonomisi.

ABSTRACT

Expenditures and Costs of Families for Vocational High School Students

ARSLAN, Çağlar

Master Thesis, Educational Sciences,

Educational Administration, Supervision, Planning and Economy

Thesis Advisor: Dr. Gökhan TUZCU

September 2024, 95 pages

The purpose of this research is to reveal the education expenditures of families whose children are educated in vocational high schools. Survey model and quantitative methods were used. Data were collected from the families of 550 students studying in nine departments of five vocational high schools, four from Denizli city center and one from Çivril district, selected by disproportionate cluster sampling method. The data collection tool developed by the researcher was used. Descriptive statistics, frequency analysis and correlation coefficient were used in the analysis of sub-problems. The following can be said about the results of the research: The majority of families in the study have low levels of education and income. Among families' education expenses, the expenses spent on equipment and materials in the departments where students study are higher than those spent on basic expenses such as transportation, food and clothing. The department, class and whether the student's school is in a rural or urban area are determinants of families' educational expenditure. The educational expenditure of families is affected by the income levels of the families, the ownership of the house they live in, whether they live in an urban or rural area, the number of children in the family and the gender of the student. The education levels of the mothers and fathers, their professions, living together or separately are determinants of the educational expenditure of families for vocational high school students. As family incomes increase, their education expenditures also increase.

Keywords: Family education expenditures, vocational high school, the economics of education.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Problem Cümlesi	7
1.1.2. Alt Problemler	7
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Sınırlılıklar	8
1.5. Sayıtlar	8
1.6. Tanımlar	9
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Eğitim, İnsan Sermayesi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi.....	10
2.2. Eğitimin Maliyeti	12
2.2.1. Eğitimde Harcamanın Niteliğine Göre Maliyet	13
2.2.2. Eğitimde Taraplara Göre Maliyet	14
2.3. Eğitim Harcamaları	15
2.4. Ailelerin (Hanehalkı) Harcamaları.....	16
2.5. Ailelerin Eğitim Harcamalarını Etkileyen Etmenler	17
2.6. Eğitim Harcamalarının GSYİH ve Kamu Harcamaları İçindeki Oranı	18
2.7. Finans Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamaları	24
2.8. Öğrenci Başına Eğitim Harcamaları	26
2.9. İlgili Araştırmalar	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırmanın Modeli	35

3.2. Evren ve Örneklem	35
3.2.1. Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Özelliklere Göre Dağılımı.....	37
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.4. Veri Toplama Süreci	41
3.5. Verilerin Çözümlemesi	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	43
4.1. Ailelerin Yıllık Eğitim Harcamaları.....	43
4.2. Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Bölümlere Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları....	44
4.3. Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Sınıf Düzeylerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları	45
4.4. Sosyo-Ekonomik Değişkenler Bakımından Ailelerin Eğitim Harcamaları	46
4.4.1. Anne ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları	46
4.4.2. Annelerin Mesleklerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları	47
4.4.3. Babaların Mesleklerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları.....	48
4.4.4. Ailelerin Yaşadığı Yere Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları	49
4.4.5. Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları.....	50
4.4.6. Ailelerin Aylık Gelirlerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları.....	51
4.4.7. Ailelerin Yaşadıkları Evin Mülkiyetine Göre Eğitim Harcamaları.....	52
4.4.8. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları.....	53
4.4.9. Anne ve Babaların Birlikte / Ayrı Yaşamalarına Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları	54
4.5. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları	55
4.6. Öğrencilerin Meslek Lisesinden Mezun Olmalarının Ailelerine Maliyeti	55
4.6.1. Öğrencilerin Meslek Lisesinden Mezun Olabilmesi İçin Ailelerin Dört Yılda Yaptığı Eğitim Harcamaları	56
4.6.2. Meslek Lisesinde Eğitim Görmenin Vazgeçme Maliyeti	59
4.6.3. Meslek Lisesinden Mezun Olmanın Ailelere Maliyeti	61
4.7. Ailelerin Gelir Düzeyleri ve Eğitim Harcamaları Arasındaki İlişki	62
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	64
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	64
5.2. Öneriler	73
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	80

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. <i>Hanehalkı tüketim harcamalarının türlerine göre dağılımı</i>	16
Tablo 2.2. <i>Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, Merkezi Yönetim Bütçesi, Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Oranları (2000-2022)</i>	19
Tablo 2.3. <i>Eğitim Harcamaları Temel Göstergeleri, 2012-2022</i>	20
Tablo 2.4. <i>Eğitim Kurumlarına Yapılan Toplam Harcamaların GSYİH İçindeki Oranı (% , 2020)</i>	20
Tablo 2.5. <i>Kamu Eğitim Harcamalarının, Toplam Kamu Harcamaları İçindeki Oranı (2020)</i>	22
Tablo 2.6. <i>2012-2018 Döneminde, Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamasında, Eğitim İçin Yapılan Tüm Harcamalarda ve GSYİH'daki Değişim</i>	23
Tablo 2.7. <i>Türkiye'de Finans Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamalarının Dağılımı (%)</i>	24
Tablo 2.8. <i>Öğrenci Başına Yapılan Toplam Harcama (İlköğretimden Yükseköğretime Kadar Tam Zamanlı Eğitim, 2020)</i>	27
Tablo 3.1. <i>Örneklemdaki Okullar ve Öğrenci Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı)</i>	36
Tablo 3.2. <i>Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Bölümlere Göre Dağılımı</i>	36
Tablo 3.3. <i>Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Düzeyi</i>	37
Tablo 3.4. <i>Öğrencilerin Anne-Babalarının Meslekleri ve Ailenin Gelir Düzeyi</i>	37
Tablo 3.5. <i>Ailelerin Yaşadıkları Yer, Ev ve Birliktelik Durumları</i>	38
Tablo 3.6. <i>Ailedeki Çocuk Sayısı, Çocuğun Cinsiyeti, Çocuğun Sınıfı</i>	39
Tablo 3.7. <i>Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri ve Öğrenci Sayıları</i>	40
Tablo 3.8. <i>Ailelerin Aylık Toplam Eğitim Harcamaları ve Gelirleri</i>	42
Tablo 4.1. <i>Ailelerin Yıllık Toplam Eğitim Harcamalarına İlişkin Bulgular</i>	43
Tablo 4.2. <i>Ailelerin Yaptığı Harcamaların Dağılımı (2022-2023 Öğretim Yılı, TL)</i>	44
Tablo 4.3. <i>Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Bölüme Göre, Ailelerinin Yıllık Eğitim Harcamaları (TL)</i>	45
Tablo 4.4. <i>Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Sınıflara Göre, Ailelerinin Yaptığı Eğitim Harcamaları (TL)</i>	46
Tablo 4.5. <i>Anne ve Babaların Eğitim Düzeyine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)</i>	47
Tablo 4.6. <i>Ailelerin Eğitim Harcamalarının, Anne Mesleğine Göre Dağılımı (TL)</i>	48
Tablo 4.7. <i>Babaların Mesleklerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)</i>	48
Tablo 4.8. <i>İşçi, Emekli ve Çiftçi Babaların Eğitim Seviyelerine İlişkin Bulgular</i>	49

Tablo 4.9. <i>Ailelerin Yaşadıkları Yerlere Göre Yapılan Eğitim Harcamaları (TL)</i>	49
Tablo 4.10. <i>Ailelerin Yaşadıkları Yerler İçinde Gelir Gruplarının Dağılımına İlişkin Bulgular</i>	50
Tablo 4.11. <i>Eğitim Harcamalarının, Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Dağılımı (TL)</i>	50
Tablo 4.12. <i>Ailelerin Aylık Gelirlerine Göre Yapılan Eğitim Harcamaları (TL)</i>	51
Tablo 4.13. <i>Ailelerin Eğitim Harcamalarının Yıllık Gelirleri İçindeki Oranı</i>	51
Tablo 4.14. <i>Yaşanan Evin Mülkiyetine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)</i>	52
Tablo 4.15. <i>Evin Mülkiyeti ve Ailenin Yaşadığı Yere İlişkin Çapraz Tablo Bulguları</i> ...	53
Tablo 4.16. <i>Öğrencinin Cinsiyetine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)</i>	53
Tablo 4.17. <i>En Az Harcama Yapılan Bölümler ve Öğrenci Cinsiyeti Çapraz Tablosu</i> ..	54
Tablo 4.18. <i>Anne-Babanın Birliktelik Durumuna Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)</i>	54
Tablo 4.19. <i>Okulların Bulunduğu Yerleşim Yeri Açısından Eğitim Harcamaları (TL)</i> ..	55
Tablo 4.20. <i>Bir Yıllık ve Dört Yıllık Aile Eğitim Harcamaları (TL)</i>	56
Tablo 4.21. <i>Bölümlere Göre Eğitim Harcamalarının Ailelerin Yıllık Gelirleri İçindeki Oranı (%)</i>	57
Tablo 4.22. <i>Öğrencinin Vazgeçtiği Gelirler (2021-2022 Öğretim Yılı) (TL)</i>	59
Tablo 4.23. <i>Öğrencinin Vazgeçtiği Gelirler (2022-2023 Öğretim Yılı) (TL)</i>	60
Tablo 4.24. <i>Öğrencinin İki Yıl İçin Vazgeçtiği Gelirler Toplamı (TL)</i>	60
Tablo 4.25. <i>Öğrencinin Elde Ettiği Staj Gelirleri (TL)</i>	61
Tablo 4.26. <i>Meslek Lisesinden Mezun Olmanın Hanehalkına Maliyeti (TL)</i>	61
Tablo 4.27. <i>Ailelerin Aylık Geliri ve Eğitim Harcamalarına İlişkin Veriler</i>	62
Tablo 4.28. <i>Ailelerin Aylık Geliri ve Eğitim Harcamalarına İlişkin Korelasyon Testi Sonuçları</i>	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 2.1.</i> Eğitimin maliyeti.....	13
<i>Şekil 2.2.</i> Hanehalkının eğitim harcamalarını etkileyen etmenler.	18
<i>Şekil 2.3.</i> Fon kaynaklarına göre toplam eğitim harcamalarının GSYİH içindeki oranı (2020).....	25
<i>Şekil 2.4.</i> Eğitim düzeylerine göre öğrenci başına yapılan harcama (TL), 2022.....	26

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Eğitim, kişinin gözlerini dünyaya açtığı andan başlayıp son nefesini verdiği ana kadar sürmektedir. Ailede başlamakta ve yaşam boyu sürmektedir. Bu süreç, uzun ve maliyetlidir.

Türkiye’de eğitim finansmanı büyük oranda kamu tarafından sağlansa da aileler de eğitim için harcama yapmaktadır. Eğitimin bireysel yararları ve getirileri olduğu için eğitimin finansmanında bireylerin ve ailelerin de harcama yapmaları gerektiği görüşü ortaya atılmaktadır. Her ailenin geliri farklı olduğu için eğitimden yararlanma durumları da sonuç olarak farklılık göstermektedir. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri, eğitim harcamalarını da etkilemektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler, eğitime daha az harcama yapmaktadır. Öğrencilerin eğitimden yararlanmaları, ailelerinin gelir düzeyleri ile ilişkilidir. Öğrencilerin güncel bir meslek sahibi olmalarında ve refah bir yaşam sürmelerinde, ailelerin eğitime yaptığı harcamanın miktarı önemlidir. Yoksul aileler eğitimin maliyetini karşılayamadıkları için, bu ailelerin çocukları nitelikli eğitimden mahrum kalabilmekte ve fırsat eşitsizliği ortaya çıkabilmektedir.

Kişilerin ve toplumların gelişim sürecinde gereksinim duyulan nitelikli insangücünü yetiştirmek eğitimle olanaklıdır. Bu nedenle ailelerin, özel sektörün, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ülkelerin kamusal olarak eğitime yaptıkları harcamaların incelenmesi daha etkili eğitim politika, plan ve bütçelerinin oluşturulmasında yol gösterici olacaktır.

Eğitim sisteminin iyi kurgulanması, altyapısının geliştirilmesi ve yeterli finansal kaynaklarla desteklenmesi gerekmektedir. Eğitim hizmetinin amaçlarına ulaşabilmesi ve niteliğinin artırılabilmesi için eğitim hizmetini üretme sürecindeki gereksinimlerin karşılanması yaşamsal öneme sahiptir. Bu gereksinimler için yeterli ekonomik kaynakların sağlanması, bu kaynakların her tür ve düzeydeki eğitim kurumlarına ve toplumun tüm kesimlerine eşit bir biçimde ulaştırılabilmesi gereklidir. Gelecekte toplumu şekillendirecek olan şu an eğitim çağındaki nüfusun nitelikli eğitime ulaşması ve yararlanması, hem kişisel hem de toplumsal olarak geleceğimizin temeli için önem taşımaktadır.

1.1. Problem Durumu

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında kamu harcamalarının daraltılması, temel eğilim olarak görülmektedir. “Devletin küçültülmesi” söylemi, devletin ekonomik yaşamdan çekilirken kuralları kamusal olarak düzenlenen bir piyasa ekonomisinin geliştirilmesi olarak yorumlanmakta ve destek ve kabul görmektedir (Tuzcu, 2021, s.208).

Kamusal harcamalarda oluşan daralmalardan özellikle eğitim, sağlık gibi hizmetlerin rekabetçi piyasa koşullarına devredilmesinden en çok etkilenecek olanlar, düşük gelir gruplarıdır. Tural’a (2002) göre böyle bir durumda yalnızca fiyatını ödeyebilenler eğitim sürecine katılabileceğinden eğitim eşitliği zarar görür.

Eğitime ayrılan kaynakların sınırlılığı, değişen ekonomik ve toplumsal koşullara duyarlı eğitim hizmetlerinin geliştirilmesini engellemekte ve eğitimin toplumun her kesimine etkin ve dengeli bir biçimde yayılmasını engellemektedir. Devlet ekonomik etkinliklerden çekilirken, toplumsal hizmetlerden tüm kesimlerin en az düzeyde de olsa yararlanmaları için modeller oluşturmalıdır (TÜSİAD, 1999).

Neoliberal görüş, devletin ticari etkinlikleri özel sektöre devrederek düzenleme ve güvenliği sağlayacak biçimde küçülmesi esasına dayanır. Neoliberal varsayım, devlet tarafından verilen hizmetlerin yüksek maliyetli, rekabetten uzak ve kaliten yoksun olduğunu öne sürmektedir. Eğitim sektöründe devletin geri çekilmesiyle oluşan boşluğu özel sektöre ait eğitim kurumları doldurmuşlardır. Sonuç olarak özel sektöre ait eğitim kurumlarının sayısı artmış ve eğitim ticari bir alan halini almıştır.

Türkiye’de 2022-2023 öğretim yılında, okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise düzeylerinde, özel sektöre ait toplam 14.281 okul ve bu okullarda toplam 1.670.729 öğrenci vardır. Bunlardan 337’si meslek lisesidir ve bu liselerde 151.655 öğrenci eğitim görmektedir (MEB, 2023). Özel sektöre ait eğitim kurumları aracılığıyla ticari bir nesne haline dönüştürülen eğitim, temel insani bir hak olmaktan çıkarak eğitimi satınalma gücüne sahip kesimlerin yararlanabileceği bir hizmet şeklini almıştır. Eğitimi satınalma gücüne sahip olmayan kesimler ise kendi çözümlerini bulmak zorunda bırakılmışlardır.

Kişilerin ya da ailelerin eğitim harcamalarını (yatırımlarını) etkileyen etmenlerden biri de eğitimden beklentilerdir. Kişinin, belli bir eğitim sonunda aldığı diploma ile daha kolay, saygın ve daha kazançlı bir iş bulma ve meslek sahibi olma beklentisi, eğitim harcamalarını etkilemektedir. Neoliberal politikaların uygulandığı eğitimden sektörden beklenti, ekonominin gereksinim duyduğu işgücünü

yetiştirilmesidir. Özel sektöre ait eğitim kurumları, fabrika ve şirketlerle protokoller imzalayarak piyasanın gereksinimlerine yönelik programları uygulayan ve bu gereksinimler yönünde öğrencilere mesleki beceriler kazandıran kurumlara dönüşmüştür (Yıldız, 2008, s.24). 2022-2023 öğretim yılında özel sektöre ait okullardaki öğrencilerin, tüm öğrenciler içindeki oranı, 0,4 puan artarak % 9,5 olmuştur ve en fazla artış mesleki ve teknik ortaöğretimde (% 0,9 puan) gerçekleşmiştir (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2023). ERG Eğitim İzleme Raporu - 2023 verilerine göre, 2022-2023 öğretim yılında özel sektöre ait okulların sayısı, genel ortaöğretimde % 4,5, mesleki ve teknik ortaöğretimde % 11,1 azaldığı halde, neden geçen yıla göre daha fazla tercih edildikleri, araştırılması gereken bir konudur (ERG, 2023). Ticari bir nesneye dönüştürülerek fırsat eşitliği kavramına aykırı bir şekilde ve her bireyin kolayca erişebileceği bir hizmet olmaktan çıkarılan eğitim, yalnızca üst gelir grubu içinde yer alan ailelerin çocuklarının yararlanabileceği bir nesneye dönüştürülmüştür. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2023) tarafından yayınlanan Hanehalkı Tüketim Harcaması - 2023 raporundaki tüketim harcaması türlerinin, harcamaya göre sıralı %20'lik gruplara göre dağılımı 2002-2023 verilerine göre, Türkiye'de 2023 yılında en yoksul hanehalkları (1. % 20), toplam eğitim harcamalarının % 0,3'ünü, en zengin hanehalkları (5. % 20) ise % 66,8'ini gerçekleştirmektedir. Diğer bir deyişle en üst gelir grubundaki hanehalkları, en alt gelir grubundaki hanehalklarının eğitime harcadığı paranın yaklaşık 222 katını harcamaktadır. Bu veriler ışığında, düşük gelir grubundaki ailelerin çocuklarının eğitim olanaklarından yararlanabilme olasılıkları oldukça düşüktür. Diğer bir deyişle, eğitimde fırsat eşitliğinin neredeyse yok olması, bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması kadar önemli bir diğer konu da sınırlı kaynakların etkili bir şekilde planlanması ve yönetilmesidir.

Türkiye gibi ülkelerde toplumsal ve ekonomik kalkınmanın araçlarından biri olan eğitim hizmetinde, her zaman sınırlı olan parasal ve insan kaynaklarının etkili kullanılması bir zorunluluktur. Eğitim planlanmasında, eğitim bütçesinin hazırlanmasında, gerçekçi ve güvenilir verilere gereksinim vardır. Buna karşın Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu'nun güvenilir ve düzenli aralıklarda veri toplayamaması, toplanan verilerin yetersiz olması, uzun yıllardır çözüm bekleyen bir sorundur. Eğitim bütçesinin hazırlanması sürecinde ihtiyaç duyulan verilerin yetersiz olmasına rağmen TÜİK tarafından yayınlanan eğitim harcamaları raporları hanehalkı eğitim harcamalarının neredeyse her yıl artma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

Milli Eğitim Temel Yasası 8. maddeye göre, eğitimde kadın-erkek herkese fırsat ve olanak eşitliği sağlanır (RG: 24.06.1973 - 14574). Hanehalkı eğitim harcamalarındaki artış ise eğitimin finansmanı, eğitimde fırsat ve olanak eşitliği sağlanması sürecinde önemli bir sorundur.

Hanehalkı eğitim harcamalarındaki artışa ek olarak eğitim kurumlarının kendilerine ayrılan bütçenin kurumun gereksinimlerini karşılama noktasında yetersiz kalması ve eğitim kurumlarının okul aile birlikleri aracılığıyla öğrenci velilerinden parasal destek beklentisi içinde olmaları da hem eğitim kurumları için hem de öğrenci velileri için bir sorun teşkil etmektedir.

Eğitim kurumlarının elektrik, su, telefon, internet, yakıt, temizlik, bakım-onarım gibi zorunlu giderlerine ek olarak eğitim-öğretimin gerçekleştirilmesi için yapılan harcamalar (kitap, araç-gereç, büro giderleri vb) kendilerine ayrılan bütçe ile karşılamakta zorlanmakta ve farklı arayışlara girdikleri görülmektedir (Akça, 2002, s.3).

Eğitim-öğretim yılı başında, okul aile birliklerinin öğrenci velilerinden parasal destek beklentileri ve öğrencilerin kitap, kırtasiye, giyim, ulaşım, barınma, beslenme gibi farklı alanlardaki gereksinimleri, aileleri ekonomik olarak zorlamaktadır ve aile bütçelerinden yapılan eğitim harcamaları, bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her eğitim kademesinin, okul türünün ve eğitim programının farklı ihtiyaçları dolayısıyla da farklı maliyet ve eğitim harcamaları vardır. Bu yüzden tüm eğitim kademeleri okul ve program türleri için ihtiyaç ve eğitim harcamalarının ortaya çıkarılması eğitim için ayrılan bütçenin doğru yönetilebilmesinde önem arz etmektedir. Eğitim sektörünün çok geniş bir kitleye hitap ettiği düşünüldüğünde eğitim için ayrılan bütçenin doğru planlanması bir kez daha önem kazanmaktadır. Türkiye’de 2022-2023 öğretim yılında, mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci sayısının, ortaöğretimdeki toplam öğrenci sayısı içindeki oranı % 26,11 iken; mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının, toplam ortaöğretim okulları içindeki oranı ise % 33,94’tür. Diğer bir deyişle, hem ortaöğretim öğrenci sayıları, hem de ortaöğretim okul sayıları açısından birinci sırada genel ortaöğretim, ikinci sırada mesleki ve teknik ortaöğretim, üçüncü sırada ise dini ortaöğretim (imam-hatip liseleri) yer almaktadır. 2022-2023 öğretim yılında mesleki ve teknik ortaöğretimdeki toplam öğrenci sayısı 1.772.627’dir (MEB, 2023). Bu kadar öğrenci için ailelerin yaptığı eğitim harcamalarının tam olarak ortaya çıkarılamaması, mesleki ve teknik eğitimde planlama yaparken doğru kararların alınabilmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır.

Eđitim hizmetini etkileyebileceği dűşűnűlen tűm unsurların belirlenerek bu gűstergelerden yararlanılması ve eğitime ayrılan bűtçenin planlaması ve kısıtlı kaynakların daha etkili kullanılmasını sağlayabilir. Eđitim sistemimizde uezellikle de mesleki eğitimde okul terki, sınıf tekrarı ve devamsızlık oranları gibi unsurların eğitim bűtçesine ve eğitim harcamalarına etkilerinin detaylı bir şekilde ortaya koyulması gerekmektedir. ERG (2023) tarafından yayınlanan Eđitim İzleme Raporu 2023'te, 14 yaşındaki çocukların % 3,1'i, 17 yaşındaki çocukların ise % 8,2'si 2022-2023 uezretim yılında eğitim sisteminin dışındadır. uezellikle ortaűretim çağındaki çocukların hiçbir eğitim kurumuna katılmaması, bir sorun olarak karşıımızda durmaktadır. Bu sorunu yaratan nedenlerin ortaya ıkıkarılması gerekmektedir. Bu nedenlerden birinin, eğitimde kişisel maliyetlerin ya da ailelerin eğitim harcamalarının artmış olması olasılığı ise araştırmaya değer bir konudur. Bu bağlamda mesleki ve teknik ortaűretim düzeyinde ailelerin eğitim harcamalarının ortaya konulması önemlidir.

Tűrkiye'de uezgűn mesleki ve teknik ortaűretim okullarında; 20 gűn ve uezzerinde devamsızlık yapan uezrencilerin oranı % 40,72 ve sınıf tekrar eden (9. sınıf) uezrencilerin oranı ise % 21,97'dir. Bu oranlar, tűm ortaűretim programları içinde en yűksek olanlardır (MEB, 2020). uezrencilerin devamsızlık ve sınıf tekrarı oranlarının mesleki ve teknik ortaűretimde en yűksek düzeyde olması, ueznemli sorunlardır. Sınıf tekrarı ve devamsızlık oranlarının yűksek olması, çocukları mesleki ve teknik eđitimde okuyan ailelerin harcamalarını da etkilemektedir. Mesleki ve teknik eđitimde, sınıf tekrarı ve uezrenci devamsızlıklarının eđitimde kişisel, kamusal ve toplumsal maliyetler ile ilişkilerinin belirlenmesi, mesleki ve teknik eđitime ilişkili gerçeđi politikaların geliştirebilmesi için önemlidir.

Okul terki de eğitim sistemimizde bir sorun olarak karşıımıza ıkılmaktadır. Okul terki nedenleri içerisinde, ekonomik nedenlerin etkisini uezçebilmek adına okul terki kapsamında değerlendirilen uezrencilerin ve ailelerinin geliri verilerine, hanehalkı harcamaları ve hanehalkı eğitim harcamaları verilerine gereksinim vardır. Okul terki kavramı, bir yıl eğitimde olup bir sonraki yıl olmayan çocukların durumunu anlatmak için kullanılmaktadır. 2021-2022 uezretim yılında bir eğitim kurumuna kayıtlı en az 20 bin çocuğun, 2022-2023'te kayıtlı olmadığı sűylenbilir (ERG, 2023). Sűz edilen 20 bin çocuğun ve ailesinin sosyo-ekonomik durumları, gelirleri ve eğitim harcamaları ortaya ıkıkarılması, okul terki verileri içinde ne kadarlık bir oranın yoksulluktan, ekonomik

nedenlerden kaynaklandığının anlaşılabilmesi ve bu konuda önlemler alınabilmesi için önemlidir.

Mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin eğitim sistemlerinin yaşamsal bir parçasıdır. Bu nedenle Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD, 2023) tarafından yayınlanan “Bir Bakışta Eğitim-2023” raporu mesleki ve teknik eğitime odaklanmıştır. Mesleki ve teknik eğitim, akademik eğitime bir seçenek sunmakta ve öğrencileri uygulama yönelimli ve istihdam edilebilir becerilerle donatarak okuldan işe geçişi kolaylaştırmakta ve ekonomilerin gereksinim duyduğu donanımlı işçi gereksinimini karşılamaktadır (OECD, 2023). İş sektörünün gereksinimlerini karşılayabilmek için, öğrencilerin yetenekleri yönünde doğru programlara yerleştirilmesi ve sürdürülebilir gelişme için politika yapıcıların mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin etkililiğini anlamalarına olanak sağlayacak çalışmaların yapılması gerekmektedir. OECD ülkeleri genelinde genel ortaöğretim programlarında öğrenci başına yıllık harcama 11.400 ABD Doları iken, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında bu rakam 13.200 ABD Doları’dır ve bu fark genellikle mesleki ve teknik eğitimdeki özel araç-gereçlerin ve altyapının fiyatlarını yansıtmaktadır (OECD, 2023, s.267). Mesleki ve teknik eğitimde gereksinim duyulan özel araç-gereçler, ailelerin eğitim harcamalarının da artmasına neden olabilir.

Eğitime ayrılan kaynakların sınırlı olması, neoliberal görüşün etkisiyle eğitimin ticari bir hal alması ve eğitimde fırsat eşitliğinin zarar görmesi, eğitim planları ve eğitim bütçesinin hazırlanmasında gerçekçi verilere gereksinim duyulması, eğitim kurumlarının kendilerine ayrılan bütçe ile gereksinimlerini giderememesi ve ek kaynak arayışlarına girmeleri, öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetleri süresince farklı gereksinimlerini karşılarlarken aile bütçelerinin zorlanması, mesleki ve teknik eğitime ilişkin planlama sürecinde ailelerin eğitim harcama verilerine gereksinim duyulması, mesleki eğitimde devamsızlık ve sınıf tekrarı oranlarının yüksek olması, okul terkinin eğitimde bir sorun olarak karşımıza çıkması, mesleki ve teknik eğitimde gereksinim duyulan özel araç-gereçlerin ailelerin eğitim harcamalarına etkisi gibi nedenlerden dolayı meslek lisesi öğrencileri için ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarının ve öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmalarının ailelere maliyetinin ortaya çıkarılmasına gereksinim duyulmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Çocukları meslek liselerinde eğitim gören ailelerin yıllık eğitim harcamaları ve öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmalarının ailelere maliyeti ne kadardır?

1.1.2. Alt Problemler

1. Ailelerin, meslek liselerinde eğitim gören çocukları için bir yılda yaptığı eğitim harcaması ne kadardır ve harcama türlerinin yıllık eğitim harcaması içindeki dağılımı nasıldır?
2. Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun eğitim gördüğü farklı bölümlerde ne kadardır?
3. Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun eğitim gördüğü farklı sınıf düzeylerinde ne kadardır?
4. Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, sosyo-ekonomik özelliklere göre (anne-babanın eğitim düzeyi ve mesleği, ailelerin gelir durumu, ailenin ikamet ettiği yer, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, ailenin yaşadığı evin mülkiyeti, öğrencinin cinsiyeti, ailelerin çocukla yaşama durumu) ne kadardır?
5. Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, öğrencinin eğitim gördüğü okulun bulunduğu il ve ilçe merkezine göre ne kadardır?
6. Öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmalarının ailelere maliyeti nedir?
7. Ailelerin gelir düzeyleri ile eğitim harcamaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, çocukları meslek liselerinde eğitim gören ailelerin yapmış olduğu eğitim harcamalarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda, ailelerin yaptığı eğitim harcamalarının, ailenin sosyo-ekonomik özelliklerine ve koşullarına, öğrencinin eğitim gördüğü bölüm ve sınıfa göre ne kadar olduğu, meslek lisesinden mezun olmanın ailelere maliyetinin ne kadar olduğu, ailelerin eğitim ve gelir düzeyleri ile eğitim harcamaları arasında anlamlı bir ilişki olup-olmadığı vb konular, bu çalışmanın amaçları arasındadır. Böylece meslek lisesi öğrencilerinin ve ailelerin eğitim harcamalarına ilişkin bilimsel veriler ortaya koyulmuş olacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Türkiye genelinde meslek liselerine yönelik ailelerin eğitim harcamalarını konu alan ilk araştırmadır. Ayrıca Denizli ilinin Pamukkale ve Çivril ilçelerinde ailelerin eğitim harcamalarını konu alan ilk araştırmadır.

Alanyazın tarandığında, Türkiye’de meslek liselerinin finansmanı ve harcamalarına ilişkin araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak araştırmalar, çoğunlukla okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlı kalmıştır. Çoğunlukla, MEB tarafından gönderilen ödeneklerin yeterli olup-olmadığı, zamanında gelip-gelmediği, finansman sağlama sürecinde yaşanan sorunlar, meslek liselerinin paralı olup-olmaması gibi konulara odaklanılmıştır. Bu konular, ilgili kişilerle “görüşme yapılarak” aydınlatılmaya çalışılmıştır. Oysa bu araştırmada, doğrudan doğruya ailelere ulaşılmış ve aileler tarafından yapılan harcamalar gerçek düzlemde ortaya konulmuştur.

TÜİK tarafından yayınlanan “eğitim harcamaları” raporlarında, meslek liselerindeki programlar ve bölümler bazında veri yer almamakta, veriler “mesleki ve teknik eğitim” şeklinde bir bütün olarak ve genel bazda verilmektedir. Oysa meslek liseleri çok farklı programlardan ve bölümlerden oluşmaktadır ve her programın ve bölümün harcamaları farklı olmaktadır. Bu araştırma ise meslek liselerindeki harcamaları, programlar ve bölümler bazında ayrıntılı biçimde sunmaktadır. Bu bağlamda da bir ilk niteliğindedir.

Bunun yanında, araştırmanın, ailelerin eğitim harcamalarıyla ilgili olarak ileride yapılacak araştırmalar için yararlı veriler sağlaması ve meslek liselerine yönelik politika oluşturma, plan yapma, bütçe yapma ve etkili kullanma gibi konularda yetkililere gerçekçi veriler sunması ve yol gösterici olması beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

Ailelerin meslek liselerinde eğitim gören çocukları için yaptıkları eğitim harcamaları (özel harcamalar) ile sınırlıdır.

Denizli ilinin Pamukkale ve Çivril ilçelerindeki kamuya ait meslek liselerinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında toplanan verilerle sınırlıdır.

Meslek liselerinin makine, mobilya, elektrik-elektronik, bilişim, endüstriyel otomasyon, tekstil, kimya, moda, tesisat ve iklimlendirme bölümleri ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

- Ailelerin, veri toplama aracına verdikleri yanıtlar, gerçek ve samimidir, günceli yansıtmaktadır.
- Meslek lisesi öğrencilerinin 11. ve 12. sınıfta işgücü piyasasında çalışacakları ve gelir elde edecekleri (vazgeçme maliyeti) varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Mesleki Lisesi: Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerini ifade eder.

Eğitim Harcaması: Ülkedeki mesleki eğitim olanaklarından yararlanmak için, aileler tarafından çocukları için yapılan eğitim harcamalarıdır.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, eğitim, insan sermayesi ve ekonomik büyüme ilişkisi, eğitimin maliyeti, eğitim harcamaları, hanehalkı harcamaları, hanehalkı eğitim harcamalarını etkileyenler, eğitim harcamalarının ulusal gelir ve kamu harcamaları içindeki oranı, finans kaynaklarına göre eğitim harcamaları, öğrenci başına eğitim harcamaları ele alınmıştır. Ardından bu konuda gerçekleştirilmiş araştırmalara kısaca değinilmiştir.

2.1. Eğitim, İnsan Sermayesi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi

Türk Dil Kurumu (TDK, 2022) eğitimi şöyle tanımlamaktadır: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine, okul içinde ya da dışında, doğrudan ya da dolaylı yardım etme, terbiye”.

Eski Türkçe’de eğitim “terbiye” anlamında kullanılmıştır. Kişinin davranışlarında bir plan dahilinde istenilen biçimde değişim süreci olarak da tanımlanabilir. Eğitim ile kişiler, toplumun kendilerinden beklediği, çağın gerektirdiği davranışlar kazanabilir, donanımlı, nitelikli kişiler olarak sosyal yaşamda kendilerine yer edinirler. Yeni nesillerin toplumsal yaşamda kendilerine yer edinme sürecine hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri, anlayış ve sağlıklı karakter yapısını kazanmalarına yardımcı olan bir etkinlik olarak da tanımlanmaktadır (Afşar, 2009, s.86).

Eğitim, kişinin toplumsal becerisinin ve en etkili biçimde kişisel gelişiminin sağlanması için belirli ve kontrollü bir çevreyi, özellikle okulu içine alan toplumsal bir süreçtir (Tezcan, 1985, s.4). Eğitim, kişilerin ve toplumların gelişmesini sağlayan, ekonomik kalkınmanın itici gücü olan, kültürün korunup yeni nesillere aktarımını sağlayan toplumsal bir süreçtir.

Her geçen yıl yeni bilgi, beceri, donanım gerektiren rekabetçi bir dünyada kalkınma için gerekli insangücünü yetiştiren eğitimidir. Toplumların hem kendileri, hem de gelecek nesillere daha çağdaş, daha refah içinde bir yaşam sunabilmeleri için eğitim zorunludur. Böylelikle gelecekteki nesillerin gelişimini ve refahın düzeyini pekiştirecek ertelenemez ve vazgeçilmez sosyal bir süreçtir (Koçak, 2016, s.1).

Eğitim, kişinin insan sermayesini artırmak için, daha iyi bir meslek sahibi olma ve daha yüksek bir kazanç elde edebilmesi için bir araçtır. Toplum açısından ise

teknolojinin geliştirilmesine, verimliliğin artırılmasına ve toplumsal gelirin artırılmasına yardımcı olur. Sosyal açıdan gelir dağılımı, yoksulluk, sosyal uyum gibi konularda ise etkisi yadsınamaz bir süreçtir. Eğitim, ekonomik boyutta üretim gücünü ve verimliliğini artıran, toplumların kalkınma sürecinde gereksinim duyduğu nitelik ve nicelikte işgücü yetiştirilmesini sağlayan ve bireylere becerilerine göre yetiştirme ve meslek edinme olanağı veren etkili bir araçtır (Koçak, 2016, s.3).

Teknoloji açısından bakıldığında, ülkeler arasındaki büyüme farklılıklarından sonucu oluşan teknoloji açıkları yine eğitimle kapatılacaktır. Yalnızca varolan teknoloji için değil, bunu geliştirmek ya da yeni teknolojiler üretmek adına eğitim çok önemlidir (Balcı, 2019, s.5).

Sonuç olarak bir ülkenin eğitimine bakılarak, o ülkenin her anlamda kendini değiştiren dünya içinde nereye konumlandığı ve o ülkenin geleceği ile ilgili çıkarımlarda bulunulabilir. Bir ülkenin eğitimi, o ülkenin kendini nasıl betimlediğinin ve kendine nasıl bir gelecek çizdiğinin en önemli göstergesidir (Karaarslan, 2005, s.36). Bu nedenle gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke, ulusal gelirin bir bölümünü eğitim için harcar ve eğitim sistemlerini geliştirme çabası içindedir.

Ekonomik çalışmaların ve etkinliklerin temeli üretimdir. Klasik iktisadi teoride temel üretim faktörleri ise; emek, sermaye (fiziki sermaye), toprak (doğal kaynaklar) ve girişimci olarak kabul edilmektedir. Zamanla klasik üretim fonksiyonu ve klasik büyüme teorisi, yerini “içsel büyüme teorisi”ne bırakmıştır. Bu teori ile insan sermayesi, büyüme alanyazınına girmiştir. “İnsan Sermayesi Teorisi” ile eğitim, ekonomik çözümler içinde kendine yer bulmaya başlamıştır. Bu teori ise, eğitimin işgücünün verimliliğini arttırarak, kişisel ve ulusal geliri arttırmadaki rolü üzerinde durmaktadır (Baysal, 2006, s.32).

Ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi için gereksinim duyulan insan sermayesinin temeli olan insana yatırım bir zorunluluktur. Eğitim ise insan sermayesinin geliştirilmesine katkıda bulunan en önemli araçtır. Ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi için, ülkenin sahip olduğu fiziksel ve insan sermayesinin akılcı kullanımı büyük önem taşımaktadır. Ekonomik faaliyetlerin öznesi konumunda olan insanın bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, verimlilik ve etkinliğinin artırılması eğitim ile olanaklıdır. Çağdaş dünyada insan sermayesi, en önemli üretim kaynağı haline gelmiştir. Üretim sürecindeki nitelikli işgücü ile verimlilik artmaktadır. Verimliliğin

artması, toplumsal gelişimi ve ekonomik büyümeyi olumlu etkileyecektir (Şeker, 2019, s.8).

Eğitim yatırımları ile insan sermayesi geliştirilmekte ve kişiler teknolojik gelişmelere daha kolay uyum sağlayabilir hale gelmektedir ve verimlilik artışı ile ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. İnsan sermayesi ve ekonomik büyüme üzerine yapılan araştırmalarda, eğitim, insan sermayesinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Telatar ve Terzi, 2010, s.203).

Ülkelerin çoğu, kurum ve kuruluşlarının entropiye girmelerini önlemek için dinamik homeostasis ile değişen dünya koşullarına uyum sağlayabilir niteliğe kavuşmasını istemektedir. Eğitim kurumları ise toplumların gereksinim duyduğu niteliklerin kişilere kazandırılması ile uluslararası rekabette önemli bir işlev görmektedir. Eğitim, kişilerin ve toplumun beklentilerine uygun bilgi ve becerileri kişilere kazandırmak suretiyle ekonomik büyüme ve refah artışında önemli rol oynamaktadır. Böylece bir toplumun verimlilik artışı ve sosyo-ekonomik olarak gelişmesinin en önemli itici gücünün, eğitim düzeyi olduğu görülmektedir (Çakmak, 2008, s.34-35).

İnsan sermayesinin artırılması, büyük ölçüde eğitim sisteminin geliştirilmesi ile sağlanır. Ekonomik ve ulusal kalkınmanın sağlanması, eğitim olanaklarının iyileştirilmesi ile olanaklıdır. Bu bağlamda eğitim yatırımları ve eğitim harcamalarının GSMH ve GSYİH içindeki oranı, eğitimin ekonomik büyümeye olan katkısını belirlemek için bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Ayrıca eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki oranı, eğitim harcamalarının finansal kaynaklara göre dağılımı, ailelerin eğitim harcamaları, öğrenci başına eğitim harcamaları, eğitimin tür ve düzeylerine göre eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ile eğitim ilişkisini ortaya koymak için kullanılan göstergeler olabilir.

2.2. Eğitimin Maliyeti

Bir hizmeti sunabilmek ve sunulan hizmetlerden yararlanabilmek için maliyetlerine katlanmak gerekir. Eğitimin de diğer sektörlerde olduğu gibi bir maliyeti vardır. Eğitimin maliyetinin net bir biçimde hesaplanması, eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitim alanında ileriye yönelik doğru kararların verilebilmesi için önemlidir. Eğitimin hem kişi hem de toplum için getirilerinin, maliyetinden daha fazla

olması, eğitimin maliyetini kabul edilebilir kılmaktadır. Bu nedenle eğitimin maliyetinin doğru bir biçimde tespit edilebilmesi önemlidir. Eğitimin maliyetinin hesaplanması ile ilgili denklem Şekil 2.1.'de verilmiştir.

$$\begin{array}{c}
 \text{Merkezi yönetim bütçesinden yapılan harcamalar} \\
 + \\
 \text{Aile bütçesinden yapılan harcamalar} \\
 + \\
 \text{Dernek, belediye vb bütçelerinden yapılan harcamalar} \\
 + \\
 \text{İş başında eğitim için işletme bütçesinden yapılan harcamalar} \\
 + \\
 \text{Eğitim süresince merkezi yönetimin vazgeçtiği vergi gelirleri} \\
 + \\
 \text{Eğitim süresince öğrencinin ya da ailesinin vazgeçtiği gelirler}
 \end{array}$$

Şekil 2.1. Eğitimin maliyeti.

Kaynak: Tuzcu, 2021, s.114.

Eğitimde maliyet kavramı farklı açılardan ele alınabilmektedir. Bu araştırmada, harcamanın niteliğine göre ve harcamaları yapan taraflara göre eğitimin maliyeti ele alınmıştır.

2.2.1. Eğitimde Harcamanın Niteliğine Göre Maliyet

Eğitim maliyetinin harcama esaslı sınıflandırılmasında, kişisel ve kurumsal harcamaların yanı sıra vazgeçme maliyetinin de bu iki harcamanın toplamına eklenmesiyle toplumsal maliyet elde edilir. Âdem (1993), eğitimde maliyeti harcamaya göre sınıflandırmıştır (s.129-139). Bu harcamalar kişisel harcamalar, kamusal harcamalar ve her iki harcamanın toplamıyla ulaşılan toplumsal maliyettir.

Kişisel harcamalar, kişilerin eğitimlerini sürdürmek için yaptıkları eğitim harcamalarıdır. Bu harcamalar defter, kitap, kırtasiye, beslenme, ulaşım, barınma ve okullara yapılan eğitimle ilgili ödemelerdir (Polat, 2008, s.21).

Kamusal harcamalar, devletin eğitim hizmetinin sunulması için üstlendiği harcamalardır (Tural, 2002, s.114). Harcamanın niteliğine göre kamusal maliyet, yatırım harcamaları, transfer harcamaları ve cari harcamalar olarak sınıflandırılmıştır (Âdem, 1993, s.130-132).

Yatırım maliyeti, uzun süre yararlanılabilecek eğitim binalarının yapımı, bu binaların yapılabilmesi için gerekli arsaların temini, eğitim kurumlarının donatımı ve büyük onarımlardan oluşur (Tuzcu, 2021, s.125).

İşletme maliyeti, tazminatlar, ek ders ücretleri, öğretmen maaşları, demirbaşlar, toplumsal yardımlar, kırtasiye gibi giderlerden oluşan olağan harcamalardır (Tuzcu, 2021, s.125).

Transfer (aktarma) maliyeti, işletme ve yatırım harcamaları dışında kalan ve belirli kurum ve kuruluşlara aktarılan parasal kaynakları ifade eder (Tural, 2002, s.121). Gereksinimi olan öğrencilere, eğitimlerini sürdürebilmelerinin sağlanması, transfer harcamalarının amacıdır. Öğrencilerin tedavi, beslenme, spor ve kültür etkinliklerine katılımı, öğrenci dernekleri, kantin ve yurtlarına yapılan yardımlar ile kredi ve burs yardımlarından meydana gelir (Âdem, 1993, s.132).

Ekonomik anlamda bir tercih yaparken vazgeçtiğimiz en değerli seçenek, bu tercihin “vazgeçme maliyetidir”. Eğitime ayrılan kaynakların başka alanlarda kullanılmaması ya da eğitime ayrılan kaynakların başka mal alımlarında kullanılmaması, kamusal açıdan eğitimin vazgeçme maliyetini oluşturur. Bireysel anlamda ise bireyin ekonomik olarak çalışmaya başlamak yerine eğitimine devam etmesiyle eğitim süresi boyunca feda ettiği kazançlar eğitimin vazgeçme maliyetini oluşturmaktadır. Öğrencinin eğitimine devam etmeyip iş hayatına başlayarak gelir elde etmesi varsayımı toplumsal açıdan önemlidir çünkü öğrencinin eğitime ayırdığı süre boyunca çalışmaması ve gelir elde edememesi oranında ortaya çıkan maliyet kadar üretim yapılamamakta ya da ertelenmektedir (Tuzcu, 2021, s.106). Sonuç olarak ekonomik anlamda bir tercih yapıldığında bireysel ve toplumsal açıdan uğranan gelir kaybı vazgeçme maliyetini oluşturmaktadır (Âdem, 1993, s.140). Eğitimin topluma maliyeti, kamu eğitim harcamalarının, özel harcamaların ve vazgeçme maliyetinin toplamıdır (akt. Polat, 2008).

2.2.2. Eğitimde Taraflara Göre Maliyet

Eğitimde öğrenci, eğitim kurumu ve eğitim sektörü olmak üzere üç taraf vardır. Öğrenci açısından eğitimin maliyetini, eğitimine devam edebilmek için kendisinin ya da ailesinin üstlendiği kırtasiye, okul kıyafeti, barınma, beslenme, ulaşım, eğitim ücretleri oluşturur. Ayrıca öğrenci açısından eğitim hizmetine ulaşabilmek için doğrudan giderlerin yanında vazgeçme maliyetinin de hesaba katılması gerekir. Öğrencinin eğitim

süresi boyunca çalışmayarak elde edeceği gelirden feragat etmesi, vazgeçme maliyetini oluşturur. Diğer bir deyişle çalışarak elde edeceği gelir fırsatını kaçırmış olur.

Eğitimin maliyeti, her öğrenci için devam ettiği okulun kamu ve özel sektöre ait olmasına, devam ettiği programın türü ve süresine, yaşadığı bölgeye göre değişiklik gösterebilir (Dızman, 2008, s.17).

Eğitim kurumu açısından eğitimin maliyeti ise eğitim hizmetlerinin sürdürülebilmesi için üstlendiği personel maliyetleri, gerekli teknolojik araç-gereçlerin temini, bakımı, onarımı ile ilgili maliyetler, fiziki kaynakların kullanılmasından kaynaklanan maliyetler, sahip olduğu finansal kaynakların kullanılmasından kaynaklanan maliyetlerdir.

Eğitim sektörü açısından eğitimin maliyeti ise eğitim hizmetlerinin sürdürülebilmesi için kamu ve özel sektörün katlandığı maliyetler ile hanehalklarının eğitim için katlandıkları maliyet ve kişisel-toplumsal olarak vazgeçilen kazançların toplamıdır (Dızman, 2008, s.20). Türkiye’de eğitime ayrılan kaynaklar içinde devlet kaynakları büyük bir orana sahiptir. 2022 yılında eğitim alanında kamu finansmanı % 79,1 iken, özel sektörün oranı % 10,1’dir (TÜİK, 2023).

2.3. Eğitim Harcamaları

Genel anlamda eğitim harcamaları, devlet ve özel sektörün eğitim hizmetini sunmak için, kişilerin ve ailelerin de eğitim hizmetinden yararlanmak için yaptıkları harcamalardır (Akça, 2002, s.7). Eğitimin hem nitel, hem de nicel olarak geliştirilebilmesi için merkezi yönetim bütçesi (devlet bütçesi), yerel yönetim, özel sektör ve aile bütçelerinden para harcanmaktadır.

Eğitim yatırımları, az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin tamamının önem verdiği ekonomik kalkınma için üzerine durdukları bir konudur (Afşar, 2009, s.86). “İnsan Sermayesi” kavramıyla birlikte eğitimin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi fark edilmiş ve günümüzde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri mali olanaklarının büyüklüklerinden öte insani gelişim endeksi (İGE) ile ölçülebilir hale gelmiştir (Koçak, 2016, s.4).

Eğitim harcamaları ve yatırımları, eğitim kurumlarının gelişmesiyle insan sermayesinin niteliğinin ve verimliliğinin artırılmasına katkı sağlamaktadır. Kişisel açıdan, daha kolay, niteliklerine uygun daha iyi bir iş bulmaya, daha iyi ücretlerle

çalışmaya, işsizliği önlemeye, toplumsal açıdan ise rekabet yeteneğinin artmasına ve büyümeye olumlu katkı sağlamaktadır.

2.4. Ailelerin (Hanehalkı) Harcamaları

Eğitim için devlet ve özel sektörün yanında aileler de harcama yapmaktadır. Eğitimin finansmanı büyük ölçüde devlet tarafından sağlanmasına karşın, ailelerin için de eğitimin maliyeti sürekli artmaktadır. Eğitimin ailelere maliyeti, dolaysız, dolaylı ve vazgeçme maliyetlerinin toplamına eşittir. Dolaysız harcamalar, öğrencilerin kırtasiye, kitap, defter, ulaşım, üniforma gibi gereksinimlerini karşılamak için yapılan harcamalardır. Dolaylı harcamalar ise giyinme, beslenme ve barınma gereksinimine yönelik harcamalardan oluşmaktadır. Vazgeçme maliyeti ise kişinin bir eğitim kurumuna devam etmeyi seçerek gelir getiren bir işte çalışmaktan elde edeceği kazançtan vazgeçmesidir (Yolcu, 2011, s.13). Sonuç olarak aileler, çocuklarının eğitimi için kırtasiye, ulaşım, giyim, yurt/pansiyon, dersane/etüt merkezi özel ders gibi birçok alanda harcama yapmaktadır.

Türkiye’de hanehalkları tarafından yapılan harcamalar, türlerine göre Tablo 2.1.’de görülmektedir.

Tablo 2.1. *Hanehalkı tüketim harcamalarının türlerine göre dağılımı*

<i>Harcama Türü</i>	<i>2002</i>	<i>2012</i>	<i>2022</i>	<i>Ortalama</i>
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	26,7	19,6	22,8	23,0
Alkollü İçecekler, Sigara ve Tütün	4,1	4,2	3,2	3,8
Giyim ve Ayakkabı	6,3	5,4	4,9	5,5
Konut ve Kira	27,3	25,8	22,4	25,2
Mobilya, ev aletleri, ev bakım hizmeti	7,3	6,7	6,4	6,8
Sağlık	2,3	1,8	2,2	2,1
Ulaştırma	8,7	17,2	21,3	15,7
Haberleşme	4,5	3,9	3,1	3,8
Eğlence ve kültür	2,5	3,2	2,5	2,7
Eğitim	1,3	2,3	1,4	1,7
Lokanta ve oteller	4,4	5,8	5,8	5,3
Çeşitli mal ve hizmetler	4,6	4,2	4,1	4,3
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı tüketim harcamasının türlerine göre dağılımı, Türkiye, 2002-2022.

Tablo 2.1’de görüldüğü gibi Türkiye’de en fazla harcama % 25,2 ile konut ve kiraya, % 23,0 ile gıda ve içeceklere yapılmaktadır. En az harcama ile % 1,7 eğitime ve % 2,1 sağlığa yapılmaktadır. 2002-2022 döneminde eğitim harcamaları dalgalı bir seyir izlemiştir. Eğitim harcamalarındaki değişimin nedeni, insan sermayesinin öneminin anlaşılması, bireylerin bilgi, beceri anlamında kendilerini geliştirerek daha saygın, daha çok gelir getiren işleri daha kolay sahip olma beklentisi olabilir. Özellikle büyükşehirlerde öğrencilerin okula ulaşımını minibüslerle (okul servisleriyle) sağlamaları, çalışan anne-babaların çocuklarının öğle yemeklerini okul kantinlerinde yemeleri, yine çalışan anne-babaların okulöncesi dönemde çocuklarını anaokulu, kreş gibi eğitim kurumlarına göndermeyi tercih etmeleri, ailelerin eğitim harcamalarının artmasının nedeni olabilir. Okulda öğrenilenler dışında, yabancı dil, spor, sanat kurslarına ilgi ve talebin gün geçtikçe artması, ortaöğretime ve yükseköğretime giriş sınavlarına yönelik özel ders, kurs, dersane masrafları da aile eğitim harcamalarındaki artışın nedenleri olabilir. 2022 yılındaki eğitim harcamalarındaki düşüşün, enflasyon ve hayat pahalılığının artışı nedeniyle eğitime ayrılan bütçenin azalması olabilir.

Türkiye’de eğitimin kamu tarafından finanse edilmesi, ailelerin eğitim harcamalarının düşük olmasının ana nedenidir. Ayrıca ailelerin eğitim için yaptıkları harcamalara ilişkin güvenilir ve düzenli aralıklarla veri toplanamaması da gerçekçi verilere ulaşmanın önünde bir engeldir.

2.5. Ailelerin Eğitim Harcamalarını Etkileyen Etmenler

Alanyazında ailelerin eğitim harcamalarını etkileyen farklı etmenlerin olduğu görülmektedir. Bunlara ilişkin farklı sınıflandırmalar vardır. Tilak (1988) ailelerin eğitim harcamalarını etkileyen etmenleri, aile ile ilgili özellikler (sosyal, ekonomik, demografik, eğitim) ve okulla ilgili özellikler (okulun bulunduğu bölgenin özellikleri, okuldaki yemek/beslenme ile ilgili özellikler, okul üniforması, ders kitapları, kırtasiye giderleri, okuldaki öğretmenlerin istihdam şekli, eğitim kurumunun kamu ya da özel okul olması, çocukların gelişim özellikleri) olarak iki gruba ayırmıştır (s.61).

Âdem (1997) eğitim harcamalarını etkileyen etmenleri; ülkenin ekonomik durumu, kişi başına düşen ulusal gelir, siyasi iktidarın uyguladığı politikalar, halkın eğitime olan talebi ve ilgisi, öğrenci sayısı, okul çağındaki nüfusun okullaşma oranı, okullardaki ders sayısı, eğitim kadrosu, araştırma çalışmaları, eğitimin teknik bir hal alması gruplandırılmıştır (s.83-84).

Gürler, Kırıcı, Turgutlu ve Üçdoğruk'a göre (2007) eğitim harcamalarını etkileyen etmenler şunlardır: En yakın okula mesafe, anne ve babanın eğitim yılı, köy ya da kentte ikamet etme.

Yolcu (2011) kişisel ve kültürel algılara ilişkin göstergeler, kurumsal göstergeler, ekonomik göstergeler ve sosyo-demografik göstergeler olarak, eğitim harcamalarını etkileyen etmenleri dört başlık altında ele almıştır (s.14-27). Şekil 2.1.'de ayrıntılı olarak görülmektedir.

Kişisel ve Kültürel Algılara İlişkin Etkenler	Kurumsal Etkenler	Ekonomik Etkenler	Sosyo – Demografik Etkenler
* Eğitimin Kamu Kaynakları Dışında Finanse Edilmesi	* Kamu Okullarındaki Eğitimin Niteliği	*İşgücü Piyasasının Durumu	*Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi
*Ailelerin Çocuklarının Eğitimine Verdiği Önem	* Yasal Düzenleme ve Politikalar	*Eğitimin Getirisi	*Anne ve Babanın Mesleği
* Toplumsal Sınıf Beklentileri	* Kayıt ve Öğrenim Ücreti	*Ailenin Geliri	* Cinsiyet
	* Öğrenciler İçin Finansal Araçlar		* Ailenin Yaşadığı Yer
	* Kariyer Araları		* Farklı Eğitim Düzeylerine Katılım
	* Vergi Teşvikleri		
	* Öğrenci Kontenjanları		

Şekil 2.2. Hanehalkının eğitim harcamalarını etkileyen etmenler.

Not: Şekil "Yolcu, H. (2011). Hanehalkının Eğitim Harcamalarını Etkileyen Etmenler: Kuramsal Bir Çalışma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5):2-35" künyeli çalışmadan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tuzcu (2021, s.197-204) eğitim harcamalarını etkileyenleri şöyle sıralamıştır: Ülkenin ekonomik durumu, kişi başına düşen ulusal gelir, siyasi iktidarın politikası, uluslararası kuruluşların istikrar ve uyum politikaları, teknolojideki değişimler, halkın eğitim talebi ve eğitime ilgisi, öğrenci sayısı, okul çağındaki nüfusun okullaşma oranı, ders sayısının artması, gereksinim fazlası işgören işlendirilmesi, norm kadro ve eğitim bölgeleri, araştırma çalışmalarının hızla artması, bazı öğretim türlerinin artması.

2.6. Eğitim Harcamalarının GSYİH ve Kamu Harcamaları İçindeki Oranı

GSYİH içinde eğitim harcamalarının oranı, eğitim dışındaki diğer hizmetler için yapılan kamu harcamaları ile karşılaştırılması devletlerin eğitime verdikleri önem açısından ele alınmaktadır. Eğitime ayrılan kaynakları değerlendirmede kullanılan iki gösterge şunlardır (Tuzcu, 2021, s.205):

- Eğitim harcamalarının GSMH ya da GSYİH içindeki oranı.
- Kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki oranı.

Tablo 2.2. *Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, Merkezi Yönetim Bütçesi, Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Oranları (2000-2022)*

Yıl	MEB Bütçesinin				
	GSYH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla)(1) (TL)	Merkezi Yönetim Bütçesi(3) (TL)	MEB Bütçesi(3) (TL)	GSYH' ya Oranı (%)	Merkezi Yönetim Bütçesine Oranı (%)
2000	171 494 210 000	46 827 436 000	3 350 330 000	1,95	7,15
2002	362 109 648 000	98 131 000 000	7 460 991 000	2,06	7,60
2004	582 852 799 000	150 658 129 000	12 366 236 276	2,12	8,21
2006	758 390 785 210	174 958 100 699	16 568 145 500	2,18	9,47
2008	950 534 250 715	222 553 216 800	22 915 565 000	2,41	10,30
2010	1 098 799 348 446	286 981 303 810	28 237 412 000	2,57	9,84
2012	1 416 798 489 819	350 898 317 817	39 169 379 190	2,76	11,16
2014	1 748 167 816 609	434 995 765 000	55 704 817 610	3,19	12,81
2016	2 608 526 000 000	570 507 000 000	76 354 306 000	2,93	13,38
2018	3 445 782 000 000	762 753 000 000	92 528 652 000	2,69	12,13
2020	4 872 000 000 000	1 095 461 000 000	125 396 862 000	2,57	11,45
2022	15 011 775 979 000	1 751 000 000 000	189 010 851 000	1,26	10,79

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2022/23, s.248

Tablo 2.2. incelendiğinde, 2014 yılından 2022 yılına kadar MEB bütçesinin GSYİH içindeki oranı giderek azaldığı görülmektedir. Benzer şekilde 2016 yılından 2022 yılına kadar MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranı da sürekli azalmıştır. Eğitimin her geçen gün daha nitelikli bir şekilde sunulması beklentisinin var olduğu rekabetçi bir dünya içinde, eğitime ayrılan payın gün geçtikçe azalması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Türkiye’de toplam eğitim harcaması, öğrenci başına eğitim harcaması ve GSYİH ile kamu eğitim harcamaları içindeki oranı Tablo 2.3’te görülmektedir.

Tablo 2.3. *Eğitim Harcamaları Temel Göstergeleri, 2012-2022*

Yıllar	Toplam Eğitim Harcaması (Milyon TL)	Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (TL)	Eğitim Harcamasının GSYİH İçindeki Payı (%)	Devlet Eğitim Harcamasının GSYİH İçindeki Payı (%)	Toplam Eğitim Harcaması (Milyon \$)	Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (\$)
2012	93 041	4 729	5,9	4,4	51 658	2 626
2014	122 741	5 941	6	4,4	56 000	2 710
2016	160 733	7 498	6,1	4,6	53 105	2 477
2018	219 363	10 005	5,8	4,3	45 491	2 075
2020	270 291	12 311	5,4	4	38 614	1 754
2022	587 438	25 143	3,9	3,1	35 401	1 515

Kaynak: TÜİK, Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2022

Tablo 2.3. incelendiğinde, Türkiye’de eğitim harcamaları 2022 yılında 2020 yılına göre % 116,8 artarak 587 milyar 438 milyon TL olmuştur. Eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payı 2020 yılında % 5,4 iken, 2022 yılında % 3,9 oldu. Devlet eğitim harcamasının GSYİH içindeki payı ise 2020 yılında % 4,0 iken, 2020 yılında % 3,1 olmuştur. Öğrenci başına yapılan harcama ise 2020 yılında 12.311 TL olurken, 2022 yılında 25.143 TL olarak gerçekleşmiştir.

Bazı OECD ülkelerinde 2020 yılında, toplam eğitim harcamalarının (ilköğretimden yükseköğretime) GSYİH içindeki oranı Tablo 2.4.’te görülmektedir.

Tablo 2.4. *Eğitim Kurumlarına Yapılan Toplam Harcamaların GSYİH İçindeki Oranı (% , 2020)*

Ülke	%
Norveç	6,8
Şili	6,4
İsrail	6,4
Birleşik Krallık	6,3
Avustralya	6,2
ABD	6,1
Fransa	5,5
Kore	5,1
İspanya	5,0
Avusturya	4,9
Türkiye	4,7
Polonya	4,6
<i>OECD ortalaması</i>	<i>5,1</i>

Kaynak: OECD (2023), Education at a Glance, 2023, s.296.

Tablo 2.4'te görüldüğü gibi, OECD ülkeleri, 2020 yılında GSYİH'larının ortalama % 5,1'ini ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim kurumlarına harcamaktadır. Türkiye'de ise eğitim kurumlarına yapılan toplam harcama GSYİH oranla 4,7 olarak gerçekleşmiştir ve OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Bu veri, Türkiye'nin eğitime verdiği değeri ortaya çıkarmak için bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Ülkeler ekonomik kalkınmayı desteklemek, kişisel ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmak, fırsat eşitsizliklerini ortadan kaldırmak için eğitim kurumlarına yatırım yapmaktadır. Tabi ki eğitim kurumlarına yapılan bu harcamalar, ülkelerin eğitim çağındaki nüfusu, öğretmen sayıları ve maaşları, eğitimin örgütlenmesi ve sunumundan etkilenir. Tam da bu noktada Türkiye'deki öğrenci ve öğretmen sayısı önem arz etmektedir.

Bir ülkenin servetinin ne kadarının eğitim kurumlarına harcandığı, ülkelerin eğitime verdikleri önceliğin bir göstergesi olabilir. Eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamalar, kamunun, özel sektörün, öğrencilerin ve ailelerin harcamalarını içermektedir. Ayrıca eğitim hizmetinin sunulmasında yer alan okul, üniversite, kamu ve özel kuruluşlar da eğitime yapılan toplam harcama içinde yer almaktadır. Devletler eğitim kurumlarına ne kadar kaynak ayırması gerektiğine karar verirken, eğitim sektörü içindeki talepleri, çağın gerekliliklerini, ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü, ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün hangi alanlarda istihdam edileceğini dikkate almalı ve diğer yatırım alanlarıyla eğitim arasında bir denge kurmalıdır.

Bilginin en önemli güç kabul edildiği günümüzde, eğitimin kişisel yararları olduğu gibi toplumsal ve ekonomik yararları da olduğu için, eğitimin kamu tarafından üretilip kontrol edilmesi tercih edilmektedir. Tabii ki eğitimin kamu tarafından üretilip kontrol edilmesinin kamuya bir maliyeti vardır.

Bazı ülkelerde, 2020 yılında, kamu sektörü tarafından eğitim için harcanan paranın, toplam kamu harcamaları içindeki oranı, Tablo 2.5.'te görülmektedir.

Tablo 2.5. *Kamu Eğitim Harcamalarının, Toplam Kamu Harcamaları İçindeki Oranı (2020)*

Ülkeler	%
Güney Afrika	17,1
Şili	15,9
Meksika	13,6
Hindistan	12,9
İsviçre	12,4
İsrail	12,2
Danimarka	11,9
Brezilya	11,5
Türkiye	11,1
Avustralya	11,1
ABD	10,9
Birleşik Krallık	10,7
Belçika	10,2
Finlandiya	9,6
<i>OECD ortalaması</i>	<i>10,0</i>

Kaynak: OECD (2023), Education at a Glance, 2023, s.331.

Tablo 2.5. incelendiğinde, OECD ülkelerinde ilköğretimden yükseköğretime kadar yapılan toplam kamu eğitim harcaması, toplam kamu harcamasının % 10'u kadardır. Ülkeler arasınca ciddi farklar bulunmaktadır. Nitekim Güney Afrika'da % 17,1 iken Finlandiya'da % 9,6'dır. Bu oran Türkiye'de % 11,1'dir ve OECD ortalamasının üzerindedir. Kamu harcamaları, hükümetlerin eğitim, sağlık, kamu güvenliğini sağlama gibi çok çeşitli amaçlara hizmet etmesini sağlar. Hangi sektöre hangi oranda bütçe ayrılmasına ilişkin kararlar, ülkelerin önceliklerine bağlıdır. Eğitim, hizmetlerin sağlanmasını finanse etmek için tüm hükümetlerin müdahale ettiği bir alandır. Piyasaların eğitim fırsatlarına eşit erişim sağlayacağını garanti etmediği için, eğitimin toplumun bazı üyelerinin erişiminin ötesinde olmamasını sağlamak için eğitim hizmetlerinin devlet tarafından finanse edilmesi gereklidir (OECD, 2023).

Nüfusal farklılıklar ya da ekonomik yaklaşımlar ya da dış etkiler, kamu fonlarının nasıl harcanacağını etkileyebilir. Dünya genelinde yaşanan 2008'deki mali kriz, Covid-19 salgını gibi olayların, toplumları ekonomik olarak etkilemesi olasıdır ve eğitim bunlardan etkilenen sektörlerden biridir. Geçmişte yaşanan ekonomik krizler, kamu bütçeleri üzerinde baskı oluşturmuş ve bazı ülkelerde eğitime daha az kamu fonu ayrılmasına neden olmuştur. Bütçe kesintileri, özellikle eğitime yapılan yatırımın eğitimin niteliğini artırmada ve ekonomik büyümeyi desteklemek için önemli olduğu bir

zamanda, devlet tarafından sağlanan eğitimin niteliğini de olumsuz etkileyebilir (OECD, 2021).

Bazı ülkelerde, 2012-2018 döneminde, eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarında, eğitim kurumlarına yapılan tüm harcamalarda ve GSYİH'da gerçekleşen değişim, Tablo 2.6'da görülmektedir.

Tablo 2.6. 2012-2018 Döneminde, Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamasında, Eğitim İçin Yapılan Tüm Harcamalarda ve GSYİH'daki Değişim

Ülkeler	Eğitim İçin Yapılan Kamu Harcaması (%)	Eğitim İçin Yapılan Tüm Harcamalar (%)	GSYİH (%)
Şili	30,9	23,1	15,9
Türkiye	30,9	35,1	38,1
İzlanda	30,8	28,9	28,5
Macaristan	30,7	24,8	23,8
İsrail	26,8	23,7	23,4
Çek Cumhuriyeti	24,6	18,1	19,9
Estonya	22,0	20,2	20,8
Slovak Cumhuriyeti	21,5	19,7	18,3
İsveç	20,7	20,9	15,8
Kolombiya	18,2	1,7	20,0
Polonya	13,2	14,7	24,1
Letonya	11,7	14,8	18,3
OECD ortalaması	10,8	10,5	16,6

Kaynak: OECD, Education at a Glance-2021, s.248.

Tablo 2.6'da ülkeler, 2012 ile 2018 yılları arasında kamu harcamalarındaki artış oranı açısından en yüksekten en düşüğe doğru sıralanmıştır. 2012-2018 döneminde, OECD ülkeleri ortalamasında, eğitimin tüm tür ve düzeylerine yönelik kamu harcamaları % 10,8 artmıştır. Ancak bu artış, GSYİH artışından (% 16,6) daha az gerçekleşmiştir. Şili, İzlanda, Macaristan, İsrail, Slovak Cumhuriyeti ve İsveç'te; hem kamu hem de toplam eğitim kurumlarına yapılan harcamalar, bu dönemde (2012-2018) GSYİH'den daha hızlı artmıştır. Türkiye ise kamu harcaması dikkate alındığında, en çok harcama yapan ikinci ülke olmasına rağmen kamu harcamalarındaki artış oranı ve toplam harcama oranı, GSYİH artış oranının gerisinde kalmıştır.

OECD ülkelerinde ortalama olarak, ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm eğitim kurumlarına tüm kaynaklardan yapılan toplam harcama, 2012-2018 döneminde % 10,5 artmıştır. Ancak GSYİH daha yüksek bir hızda arttığı için (% 16,6), GSYİH yüzdesi olarak toplam harcama % 4,6 düşmüştür. Verilere ulaşılabilen OECD ve ortak

ülkelerin üçte ikisinden fazlası, eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamada GSYİH'nın payı olarak bir düşüş yaşamış, ancak bu çoğu durumda eğitim harcamalarına kıyasla GSYİH'de daha yüksek bir artışın sonucudur.

Ülkeler arasındaki eğitim harcaması farklılıkları, eğitim olanaklarının farklılaşmasına, dolayısıyla insan kaynaklarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Türkiye’de ise eğitim sektörü için her zaman bir sorun olarak karşımıza çıkan kaynak yetersizliğinin daha etkili bir şekilde üstesinden gelebilmek için, gerçekçi verilerle gerçekçi planlamalar yaparak ekonomi ve toplumun değişen beklentilerine uyum sağlayabilecek biçimde geliştirilmesi, toplumun tamamına adil ve etkili bir biçimde yaygınlaştırılması zorunludur.

2.7. Finans Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamaları

Tüm uluslar, eğitim sektöründeki beklentilerini gerçekleştirebilmek için eğitime parasal kaynak sağlamaktadır. Bu kaynağın miktarı, uluslararası karşılaştırmalarda önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de eğitimin finansman kaynaklarının dağılımı Tablo Şekil 2.7.’de görülmektedir.

Tablo 2.7. *Türkiye’de Finans Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamalarının Dağılımı (%)*

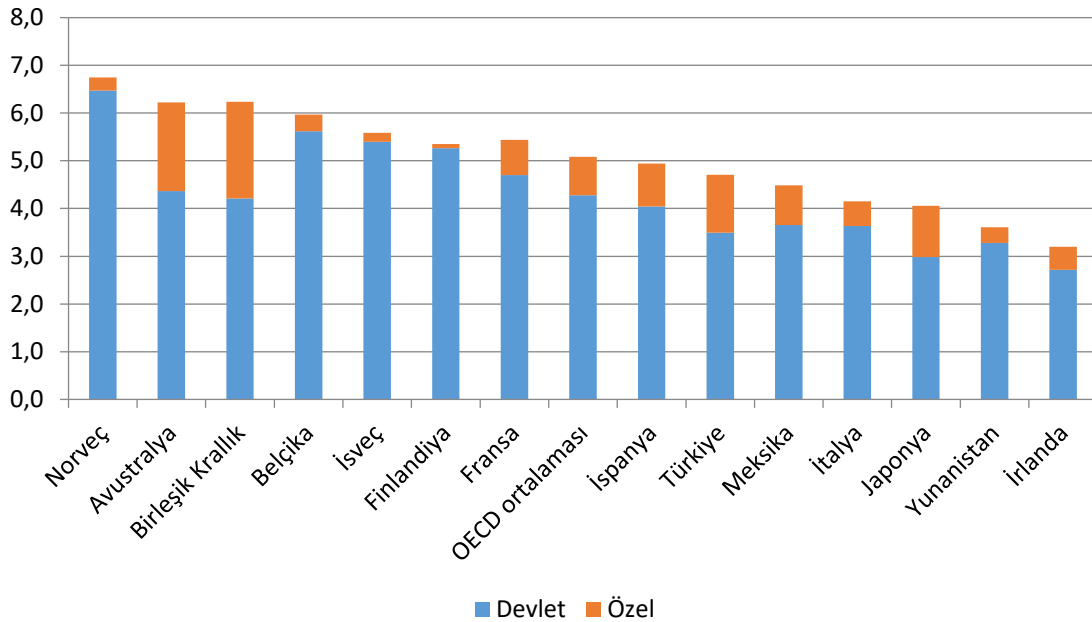
<i>Finansman Kaynakları</i>	<i>2012</i>	<i>2022</i>
Devlet	76,7	79,1
Hanehalkları (Aileler)	21,0	10,0
Özel-Tüzel Kişilikler	1,8	10,1
Uluslararası Kaynaklar	0,4	0,7

Not: Tablo “TÜİK, Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2014, 2022” künyeli çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2.7. incelendiğinde, eğitim harcamalarının büyük bir bölümü, devlet tarafından karşılanmasına karşın ailelerin yaptığı harcamalar da az değildir. Türkiye’de 2012 yılında yapılan eğitim harcamalarının % 76,7’si devlet tarafından finanse edilmişken, bu oran 2022 yılında % 79,1 olarak gerçekleşmiştir. Toplam eğitim harcamaları içerisinde, ailelerin yaptığı harcamalar, 2012 yılında % 21,02 iken 2022 yılında % 10,0 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, aileler tarafından yapılan harcamaların oranı, ciddi bir biçimde azalmıştır. 2012 yılında özel ve tüzel kişiliklerin payı % 1,83 iken, bu oran 2022 yılında % 10,1 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında uluslararası kaynakların payı ise % 0,4 iken, bu oran 2022 yılında % 0,7 olarak gerçekleşmiştir.

2012-2022 döneminde toplam eğitim harcamaları içinde devletin harcamaları ve uluslararası kaynakların oranlarında büyük bir değişim gözlenmezken; ailelerin oranında ve özel-tüzel kişiliklerin oranında dikkate değer bir düzeyde değişim yaşanmıştır. Bu, ayrıca araştırılması gereken bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

Tablo 2.7.'de 2020 yılında fon kaynaklarına göre toplam eğitim harcamalarının GSYİH içindeki oranı verilmiştir.

Şekil 2.3. Fon kaynaklarına göre toplam eğitim harcamalarının GSYİH içindeki oranı (2020).

Not: Şekil 2.3. "OECD (2023), Education at a Glance, 2023, s.298" künyeli çalışmadan alınmıştır.

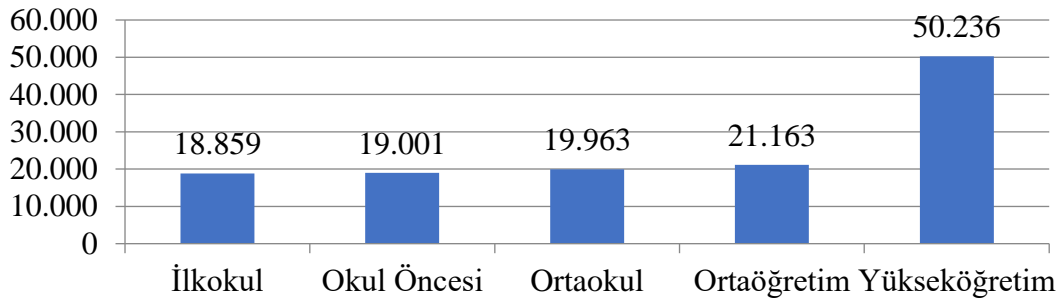
Şekil 2.3'te ülkeler, ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYİH yüzdesi olarak azalan sırasına göre sıralanmıştır. 2020 yılında OECD ülkeleri ortalamasında, ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim kurumlarına yapılan devlet (kamu) harcamaları (özel sektöre yapılan transferlerden-aktarmalardan sonra) GSYİH'nın % 4,3'ünü oluşturmaktadır. Özel harcamalar ise GSYİH'nın % 0,8'dir. Türkiye'de eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamaları, GSYİH'nın % 3,5'i kadarken, kamu dışındaki kaynaklardan yapılan harcamalarda (özel harcamalarda) bu oran % 1,2'dir. Bu sonuçlara göre Türkiye'de eğitim harcamalarının GSYİH içindeki oranı sıralamasında, özel harcamalarda ilk sıralardadır ve özel harcamaların payı OECD ortalamasının üstündedir.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de toplam eğitim harcamaları içindeki özel harcamaların payının yüksek olmasından en çok etkilenecek olanlar, düşük gelir

gruplarıdır. Eğitim hizmetinin fiyatını karşılayabilenlerin daha nitelikli bir hizmetten yararlanacağı düşünüldüğünde, bu durum eğitim eşitliğine zarar verir. Kamu kaynakları, OECD ülkelerinde eğitim finansmanının ana kaynağı olmayı sürdürmektedir. Eğitime ilişkin özel harcamalar, hanehalkına yapılan devlet transferleri-aktarmaları (öğrencilere öğrenim ücreti ve diğer ücretler için verilen burslar ve krediler gibi) ve diğer özel kuruluşlara (çıraklık programlarına ev sahipliği yapan özel şirketler gibi) yapılan sübvansiyonlarla desteklenmektedir (OECD, 2023, s.289).

2.8. Öğrenci Başına Eğitim Harcamaları

Eğitim göstergelerinden biri de öğrenci başına yapılan harcamalardır. Şekil 2.4.'te Türkiye’de 2022 yılında eğitim düzeylerine göre öğrenci başına yapılan harcama tutarı gösterilmiştir.

Şekil 2.4. Eğitim düzeylerine göre öğrenci başına yapılan harcama (TL), 2022.

Not: Şekil “TÜİK, Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2022” künyeli çalışmadan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2.4. incelendiğinde, Türkiye’de 2022 yılında öğrenci başına harcamanın en yüksek olduğu eğitim düzeyi 50.236 TL ile yükseköğretimdir. Öğrenci başına yapılan eğitim harcaması, bir önceki yıla göre % 60,9 artmıştır. Öğrenci başına yapılan harcamanın 2022 yılında 2021 yılına göre en fazla artış gösterdiği eğitim düzeyi % 74,4 ile okulöncesi olmuştur. Bunu % 67,7 ile yükseköğretim takip etmiştir.

Tablo 2.8.’de bazı OECD ülkelerinde, ilköğretimden yükseköğretime kadar öğrenci başına yapılan toplam harcamalar gösterilmiştir.

Tablo 2.8. Öğrenci Başına Yapılan Toplam Harcama (İlköğretimden Yükseköğretime Kadar Tam Zamanlı Eğitim, 2020)

Ülkeler	Harcama (ABD \$)
Lüksemburg	26.833
ABD	19.973
Norveç	18.207
Avusturya	17.744
Belçika	16.429
İsveç	15.994
Kore	14.113
Japonya	13.006
Slovenya	11.878
Portekiz	10.816
Slovak Cumhuriyeti	9.626
Letonya	8.907
Şili	7.184
Romanya	5.956
Türkiye	5.352
Kolombiya	4.481
Meksika	3.239
<i>OECD ortalaması</i>	<i>12.647</i>

Kaynak: OECD, Education at a Glance-2023, s.281.

Not: Tablo 2.8.'deki değerler GSYİH için SGP kullanılarak dönüştürülen eşdeğer ABD Doları cinsinden, eğitim kurumlarındaki doğrudan harcamaları göstermektedir.

Tablo 2.8. incelendiğinde, 2020 yılında, OECD ülkelerinin tamamında ilköğretimden yükseköğretime kadar öğrenci başına yapılan ortalama yıllık harcama 12.647 ABD dolarıdır. Bu veri Türkiye ortalamasının yaklaşık 2,3 katıdır. Ancak bu ortalama, OECD ülkeleri genelindeki geniş harcama aralığını kapsamaktadır. Öğrenci başına yıllık harcama, Meksika'da 3.239 \$ ile Lüksemburg'da 26.833 \$ arasında değişmektedir. Bu farklılıklar aynı zamanda GSYİH ve ulusal zenginliğin farklı düzeylerine de atfedilebilir; Meksika ve Lüksemburg karşıt uçları temsil etmektedir (OECD, 2023, s.269).

Politika yapıcıların, eğitim fırsatlarına erişimi genişletme ve nitelikli eğitim sağlama konusundaki istekliliği, öğrenci başına daha yüksek maliyetlere neden olabilmektedir. Her öğrenciyi, modern toplumlarda yaşama ve çalışmaya hazırlamak için gereken optimal kaynakları değerlendirmek zor olsa da, öğrenci başına yapılan harcamaların uluslar arasında karşılaştırılması, yararlı referans noktaları sağlayabilir.

Türkiye'de eğitim kurumlarında öğrenci başına yapılan harcamanın diğer ülkelerden düşük olmasının nedenleri arasında, öğretim materyalleri maliyetlerinin ve

teknoloji kullanımının daha düşük seviyede olması, Türkiye’de eğitim sistemine kayıtlı öğrenci sayısının fazlalığı gösterilebilir.

2.9. İlgili Araştırmalar

Bray (1996) tarafından dokuz Doğu Asya ülkesinde yapılan araştırma, eğitimin aileler ve toplum tarafından finansmanı üzerine odaklanmaktadır. Doğu Asya ülkelerindeki aileler, kamu eğitiminin toplam maliyetinin önemli bir oranına katkıda bulunmaktadır. Bu ülkelerin bazılarında eğitime ailelerin katkısı, devlet katkısından daha fazladır. Aileler tarafından yapılan harcamalar, dokuz ülkenin tamamında aile gelirinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. En yoksul ailelerin taşıdığı yük, en zengin ailelerin taşıdığı yükten çok daha fazladır. Eski sosyalist ülkelerde olduğu kadar uzun süredir kapitalist ülkelerde de ailelere olan maliyetler artmaktadır.

Chung ve Choe (2001), Kore'deki ortaokullardaki çocuklar için okul sonrası ve özel eğitime ilişkin aile gelir kaynakları ile aile harcamaları arasındaki ilişkiyi, incelemişlerdir. 514 ortaokul öğrencisinin velilerinin katıldığı bir anketten elde edilen veriler kullanılmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: Kocanın değil de kadının gelirinin, çocukların özel, okul sonrası programlarda eğitimine yapılan harcama miktarıyla pozitif ilişkisi vardır. Kore'de bazı evli kadınlar, çocuklarının özel, okul sonrası eğitimi için gereken parayı kazanmak için iş aramaktadır.

Akça (2002) tarafından Ankara’da, çocukları ilköğretimde okuyan ailelerin eğitim harcamalarının belirlenmesi, ilköğretimden beklentileri ve okul yöneticilerinin bu konudaki görüşleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Veriler, ailelerin doldurduğu anketler aracılığıyla toplanmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: Aileler, çocuklarını ilköğretime, kişisel gelişimlerini tamamlamak, ileride iyi bir iş edinmelerini sağlamak ve gelir sağlamak için göndermektedir. Aileler, gelirlerinin dikkate değer bir bölümünü ilköğretimde okuyan çocukları için harcamaktadır. Aileler eğitime, kişisel gelişim için bir gereksinim olarak bakmaktadır. İlköğretim okulu yöneticileri, kamu bütçesi dışında kaynak aramak zorunda kalmakta ve bu kaynak çoğunlukla öğrencilerin aileleri olmakta, bu durum da okul yöneticilerinin onuruna zarar veren bir şekil almaktadır.

Tilak (2002) tarafından Hindistan’da bir araştırma yapılmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: Eğitime yapılan hanehalkı harcamaları oldukça büyük miktardadır. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki haneler, devlet tarafından herkese ücretsiz olarak sağlanması beklenen eğitim düzeylerinde bile önemli tutarlar harcamaktadır.

Hanehalkları en çok, kitap-kırtasiye, üniforma, okula ödenen harç, okuldaki öğle yemeği ve okula ulaşım için harcama yapmaktadır. Haneler, kızların eğitimi için yapılan harcamalarda çok fazla ayrımcılık yapmamaktadır. Devlet okullarında, devlet destekli okullarda ve özel sektöre ait okullarda eğitim gören çocuklar için yapılan hanehalkı harcamalarında önemli farklar bulunmaktadır. Hanehalkı harcamalarının belirleyicileri arasında, hanehalkının özellikleri, özellikle hane geliri ve hane reisinin eğitim düzeyi önemlidir. Diğer önemli belirleyiciler ise hanenin büyüklüğü, kastı ve dini etkenlerdir.

Tarı vd (2006) tarafından, Kocaeli Üniversitesi öğrencilerine uygulanan anketten elde edilen verilerden yararlanarak, öğrencilerin tüketim fonksiyonları tahmin edilmiştir. Cinsiyet ve öğrencilerin eğitim gördükleri programların, tüketim davranışları üzerinde etkili olup-olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin tüketim (harcama) bütçesi içinde yer alan 9 ayrı harcama grubunun engel fonksiyonları tahmin edilmiştir. Toplam harcamalar içinde en büyük oran, tüm öğrenciler için barınmadır, ardından beslenme gelmektedir. Bu iki harcama, tüm öğrenciler için toplam harcamaların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Üçüncü sırada haberleşme-ulaşım harcamaları gelmektedir. Cinsiyet, özellikle dört harcama türünde ciddi farklılaşmaya neden olmaktadır. Bu dört harcama türü şunlardır: kültür-eğlence, kişisel bakım, giyim, tütün ve alkollü içki. Kız öğrencilerin eğitim harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranı 6.22 iken erkek öğrencilerin 5.98'dir.

Köktaş (2009), Türkiye'de hanehalklarının yapmış olduğu eğitim harcamalarını araştırmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: Üniversitede okuyan öğrencilerin 2002 yılı itibariyle % 5'i, gelir diliminde en alt grupta yer alan ve yoksul olarak adlandırılan hane mensupları iken, bu oran en üst dilimde % 41 olarak gerçekleşmiştir. Yükseköğretim öncesi ve ortaöğretim sonrası eğitim harcamalarının yaklaşık % 42'si de en zengin dilim tarafından yapılmaktadır. Özellikle yoksul kesim çocuklarının yoksulluktan kurtulma şansları giderek azalmaktadır. Nitekim bu düzeyde en yoksul birinci dilim tarafından yapılan harcamanın oranı yalnızca % 2'dir. Eğitim harcamalarının bölgesel dağılımına bakıldığında, ülkenin doğu kesiminde, Türkiye ortalamasının oldukça altında harcama yapılmaktadır.

Serdar Kahveci (2009), 2007-2008 öğretim yılında Ankara ilinin Çankaya ve Keçiören ilçelerinde bir araştırma yapmıştır. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıflardaki öğrencilerin OKS'ye / SBS'ye hazırlanması için ailelerinin harcadığı parayı çözümlenmiştir. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: OKS'ye / SBS'ye hazırlık için, ilköğretim

6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin % 75,2'si okulda açılan kursa, dershaneye, etüt merkezine gitmekte ve/veya özel ders almaktadır. Ailelerin çocukları için yaptıkları harcama miktarı, öğrenci başına ortalama 4.478 TL'dir. Öğrenci başına kurs, dershane, özel ders ve etüt merkezi için yapılan harcamalar toplamı ise ortalama olarak 3.051 TL'dir. Bu harcama miktarlarına göre öğrenci başına kurs, dershane, özel ders ve etüt merkezi için yapılan harcamalar toplamı, toplam özel harcama içindeki payı % 68,13'tür. Öğrenci başına yapılan toplam özel harcama miktarının yarısından fazlasının kurs, dershane, özel ders ve etüt merkezleri için yapılması, OKS/SBS'ye hazırlık kapsamında ailelerin yaptığı harcama miktarının büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

Sakallı (2010), 2009-2010 öğretim yılında ilköğretimdeki öğrenci ailelerinin çeşitli zamanlarda yaptıkları masrafların türünü ve tutarını tespit etmiştir. Araştırma verileri Ankara ili Keçiören İlçesi'nden 6, 7 ve 8. sınıflarından toplam 312 öğrenci ailesine uygulanan anketle toplanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin bir öğretim yılı boyunca çeşitli harcamalar yaparak eğitimin maliyetine büyük ölçüde katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Yaptıkları bu eğitim harcamalarının aylık gelirleri içinde önemli bir yer tuttuğu belirtilebilir.

Quang (2012), 2006'daki Vietnam Hanehalkı Yaşam Standartları Anketi'nin verilerini kullanarak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, çocukların eğitiminde hanehalkı harcamalarını etkileyen etkenleri ortaya koymuştur ve Tobit modelinden elde edilen temel bulgular şunlardır: 1) Hane gelirinin, toplam eğitim harcaması miktarı üzerinde önemli etkileri vardır. Çoğu durumda, hane halkının gelirindeki artış, her zaman eğitim harcamalarındaki artışla ilişkilidir. 2) Hane reislerinin daha yüksek eğitim düzeyine sahip olması ya da profesyonel işlere sahip olması, eğitim harcaması olasılığını artırmaktadır. 3) İlkokul ya da ortaokul çağında çocuğu olan haneler eğitime daha fazla harcarken, okul öncesi ya da üniversite çağında çocuğu olan haneler eğitime daha az harcamaktadır.

Andreou (2012), Kıbrıs'ta eğitim için hane harcamalarını araştırmış ve 1996/7, 2002/3 ve 2008/9 Aile Harcama Anketlerinden elde edilen verileri kullanarak eğitim düzeyini etkileyen etmenleri çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir: Eğitim harcamalarının düzeyi, yıllar içinde gelirle birlikte artmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde hanehalklarının özel derse harcama oranı % 60-90 arasında değişirken, bu oranın gelir gruplarına göre değişimi neredeyse yok denecek kadar azdır. Hanehalklarının eğitime yaptığı harcama düzeyini etkileyen en önemli etkenler

şunlardır: Gelir, hanedeki çocuk sayısı, ikamet edilen bölge ve hane reisinin yaşı ve eğitim durumu.

Ulusoy ve Yolcu (2013), ailelerin ilköğretim düzeyinde yaptığı eğitim harcamalarının miktarını ve bu harcama tutarının okul ve sosyo-ekonomik durum faktörlerine bağlı değişkenlere göre farklılaşp-farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma verileri 2011-2012 öğretim yılında Kastamonu ilinde çocukları ilköğretime devam eden 789 aileye anket uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmada ailelerin 2011-2012 öğretim yılında ilköğretim düzeyindeki hanehalkı eğitim harcamalarının bir öğrenci için toplam 11.971 TL olduğu görülmüştür. Bu tutar, çocuğu devlet okullarında okuyan ailelerde yaklaşık 1.920 TL, çocuğu özel okulda olan ailelerde ise 10.051 TL dolayındadır. Ailelerin ilkokul düzeyindeki eğitim harcamaları okul türü (kamu/özel), eğitim türü (tam zamanlı/yarı zamanlı) ve ulaşım türü (yürüme/servis/araba) gibi okulla ilgili etkenlere göre farklılık göstermektedir. Ailelerin eğitim harcamaları, çocuğun kiminle yaşadığı, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın mesleki durumu, ailenin gelir düzeyi, aile üyelerinin sayısı ve öğrencinin sınıf düzeyi gibi sosyo-ekonomik duruma bağlı etkenlerden bazılarına göre farklılık göstermekte iken, ilköğretimdeki öğrenci sayısına göre farklılık göstermemektedir.

Bayar ve İlhan (2016), Türkiye’de hanelerinin eğitim harcamalarının belirleyicilerini ve farklı gelir gruplarının eğitim harcamaları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Tobit model tahminleri için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2002, 2010 ve 2013 yıllarına ait Hanehalkı Bütçe Anketi (HBS) kullanılmıştır. Bulgular, daha yüksek hane gelir düzeylerinin daha yüksek eğitim harcamalarına yol açtığını göstermektedir. Ayrıca, daha iyi insan sermayesine sahip hanelerin çocuklarının eğitimine daha fazla harcama yaptığı belirlenmiştir.

Acar vd (2016), 2003, 2007 ve 2012'deki Türkiye Hanehalkı Bütçe Anketlerini kullanarak hanehalkı eğitim harcamalarının belirleyicilerini Engel eğrisi çerçevesinde incelemişlerdir. Bir takım hane özelliklerini (kırsal yerleşim, istihdam durumu, yaş, hane reisinin eğitim durumu, hane büyüklüğü, kız öğrencilerin ve ilkokul öğrencilerinin hane içindeki payı ve hanedeki toplam öğrenci sayısı) kullanarak gelir gruplarına göre gerçek eğitim harcamalarının Tobit regresyonlarını araştırmışlardır. Gelir gruplarına göre eğitim harcamalarının belirleyicilerinin farklılık gösterip-göstermediğini ve ne ölçüde farklılaştığını; eğitim harcamalarının gelir esneklikleri zamanla değişip değişmediğini; orta sınıf ve yoksul ailelerin çocukları da eğitim olanaklarından

yeterince yararlanıp yararlanamadıklarını incelemişleridir. Tahmini harcama esneklikleri, üst ve alt gelir grubundaki haneler için daha düşük değerlere sahipken, orta gelir grubundaki haneler için daha büyük değerlere sahiptir. Sonuçlar ayrıca tüm gelir grupları için eğitimin harcama esnekliğinin zaman içinde arttığını göstermekte, bu da Türk ailelerin bütçelerinin daha büyük bir kısmını eğitim harcamalarına ayırdığını göstermektedir.

Koçak (2016), eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi dünyanın gelişmiş sekiz ülkesi ve Türkiye üzerine incelemiştir. Bu doğrultuda, eğitimin ekonomiye etkisini belirleyebilmek için OECD veri ve raporları tablolaştırılarak yorumlamıştır. Türkiye'nin GSYH'den eğitim için ayırdığı pay, G8 ülkeleri verileriyle karşılaştırıldığında, Türkiye'nin eğitim harcamalarının G8 ülke ortalamalarını yakalayamadığı belirlenmiştir. Değerlendirilen yıllarda ülke ekonomisinde yaşanan yüksek büyüme oranları sonucunda artan GSYH içerisinden eğitime ayrılan pay miktar olarak artsa da oransal olarak hala düşük düzeydedir.

Aksoy (2018), ailelerin eğitim harcamalarının okula bağlı değişkenlere göre farklılaşıp-farklılaşmadığını araştırmıştır. Veriler, Denizli ilinin Acıpayam ilçesinde 250 aileye uygulanan anket yoluyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ailelerin eğitim harcamaları, okul türüne, okulun bulunduğu mahalleye, okulun öğretim tarzına ve okula ulaşım şekline göre farklılık göstermektedir. Öğrencinin kiminle yaşadığına, anne ve babasının eğitim düzeyine, mesleğine, evin mülkiyetine, ailedeki kişi sayısına ve öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfa göre ise farklılaşmamaktadır.

Karabacak (2018), Türkiye'de hanelerin eğitim harcamalarını etkileyen faktörleri incelemiştir. TÜİK tarafından 2015 yılında 11.000 dolayında haneye uygulanan "hanehalkı bütçe anketleri"nden elde edilen veriler kullanılmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: Hanelerin bir ayda yaptığı ortalama eğitim harcaması 55,03 TL'dir. Hane reisinin yaş, cinsiyet, işyerindeki durumu, emeklilik durumu, girişimci geliri olup olmaması, ailenin özel nakdi yardım alması, oturulan evin kiralık olması, evin kombi ya da soba ile ısınması, internet erişiminin olması, ailenin birden fazla çocuğa sahip olması, çocukların farklı yaş grupları, araç sahipliği, hanenin aylık toplam harcama tutarı ve aylık gelir düzeyi faktörlerinin eğitime harcaması yapma olasılığını etkilediği tespit edilmiştir.

Demirogları (2019), hane halkı eğitim harcamalarının belirleyicilerini ve farklı düzeylerdeki eğitim harcamalarının aynı belirleyicilerden etkilenip-etkilenmediğini

incelemek amacıyla TÜİK'in "2017 Hanehalkı Bütçe Anketi" verilerini kullanmıştır. Sonuçlar, aile birey sayısının toplam aile eğitim harcaması üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle ailede 15-19 yaş arası bireylerin bulunması, aile eğitim harcamalarını daha da artırmaktadır. Toplam eğitim harcamasını etkileyen bir diğer etkili faktörün de annelerin-babaların eğitim düzeyi olduğu, annenin-babanın eğitim düzeyi arttıkça harcamaların da arttığı belirlenmiştir. Annenin ve babanın çalışıyor olması da toplam eğitim harcamalarını artırdığı tespit edilmiştir. Babanın mesleğinin yanı sıra gelirin de harcamalar üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çalışmada, gelir gibi toplam hane halkı harcamalarının da ailenin refah düzeyini ölçen göstergelerden biri olduğu ve aile eğitim harcamaları üzerinde etkili pozitif bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Apartman dairelerinde yaşayan ailelerin müstakil evlerde yaşayanlara göre daha fazla harcama yaptığı, evde oda sayısının fazla olmasının da eğitim harcamalarını artırdığı tespit edilmiştir.

Çalmaşur ve Algur (2020), Erzurum ilinde hanehalkı eğitim harcamalarını etkileyen etkenleri belirlemeye çalışmışlardır. Anket çalışmasından elde edilen veriler çoklu regresyon modelleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada; öğrencinin cinsiyeti, sınıfı, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın yaşı, ailedeki öğrenci sayısı, ortalama aylık hane geliri, ailenin aylık kira/konaklama giderleri, ailenin çocuklarının hayatından memnuniyeti gibi değişkenlerin eğitim harcaması yapma olasılığını etkilediği tespit edilmiştir.

Töredi (2022), yoksulluk ve eğitim harcamaları ilişkisini inlediği çalışmasında Türkiye'de eğitim harcamalarının, eğitim göstergelerine göre ne durumda olduğunu OECD ülkeleriyle karşılaştırarak incelemiştir. Çalışmasında, Türkiye'de eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranının ve eğitim kurumlarına ayrılan kaynakların merkezi yönetim bütçesi içindeki oranın arttığını buna rağmen OECD ülkelerine göre Türkiye'nin eğitim harcamalarında çoğu ülkenin gerisinde olduğunu tespit etmiştir.

Uzunoglu (2022), erken çocukluk eğitimi için ailelerin eğitim harcamalarını ve çocuklarının eğitimi için tercih ettikleri kurumları incelemiştir. Öğretmenin mesleki yetkinliği, okulun temizlik ve güvenliğinin erken çocukluk dönemi eğitim kurumu tercihinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca bu dönemde yapılan eğitim harcamalarında anne-babanın eğitim düzeyi, çalışma durumu, mesleği, çocuğun cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, okulun mülkiyeti, annenin yaşı, eğitim zamanı, yaşanan evin mülkiyeti, kira ücretleri, okula nasıl ulaşım sağlandığı, okul ve ev arası mesafe,

ailedeki kişi sayısı, ailenin yardımlardan yararlanıp yararlanmaması gibi değişkenlerin etkili olduğunu belirlemiştir. Buna rağmen baba yaşının bu dönemdeki eğitim harcamaları üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bulut (2023), durum çalışması yöntemiyle gerçekleştirdiği çalışmada, bir devlet okulu ve bir özel okuldan 28 ğrenci velisi ile görüşmeler yapmış ve bu görüşmeleri içerik analizi tekniğiyle zömlemiştir. Araştırmasında, velilerin ğrenci başına 2022-2023 ğretim yılında özel okul ücretleri, ulaşım, yemek, kitap, kırtasiye, özel ders ve etüt gibi alanlara 2.500 TL ile 200.000 TL arasında harcama yaptığını belirlemiştir. Velilerin eğitim düzeylerinin, gelir düzeylerinin, yaşadıkları bölgenin, eğitim kurumu tercihlerinin eğitim harcamaları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada, anne ve babaların ğrencilerinin devam ettikleri eğitim kurumlarını belirli alanlarda yetersiz gördükleri için çocuklarını kurs, etkinlik, aktivite gibi alanlarda desteklemeye ve bu alanlarda çocuklarının gelişimi için para harcamaya kendilerini zorunlu hissettikleri tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, araştırmanın varsayımları, verilerin çözümlenmesi çalışmalarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde bir çalışma olarak desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde devam eden bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2012, s.77). Betimleyici araştırma yaparken gündelik ayrıntılara dikkat etmek ve gündelik yaşamın küçük yüzeysel ayrıntılarını incelemek önemlidir. Bu küçük ayrıntılar, olup bitenin anlaşılmasına yardımcı olur ve gerçekliğin başka bir boyutuna ilişkin ipuçları sağlar (Kuş, 2009, s.82). Ailelerin meslek liselerinde eğitim gören çocukları için yapmış oldukları harcamaları olduğu gibi ortaya koyabilmek için bu çalışmada tarama modeli tercih edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, 2022-2023 öğretim yılında Denizli ilinin Pamukkale ve Çivril ilçelerinde yer alan meslek liselerinin makine, mobilya, elektrik-elektronik, bilişim, endüstriyel otomasyon, tekstil, kimya, moda, tesisat ve iklimlendirme bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin aileleri oluşturmaktadır. Araştırmada, Denizli il merkezini temsil etmesi için merkez ilçelerden Pamukkale; merkez ilçeler dışındaki ilçeleri temsil etmesi için ve Pamukkale merkez ilçesinde bulunan meslek liselerinin programlarına benzer programlara sahip meslek lisesi bulunduğu için Çivril ilçesi seçilmiştir. Çivril ilçesinin seçilmesinin bir diğer nedeni de eğitim harcaması yapısının il merkezinden farklı olabileceğinin düşünülmesidir. Araştırmanın evreninde, bünyesinde makine, mobilya, elektrik-elektronik, bilişim, endüstriyel otomasyon, tekstil, kimya, moda, tesisat ve iklimlendirme bölümleri bulunan Pamukkale ilçesinde dört, Çivril ilçesinde iki toplamda ise altı meslek lisesi bulunmaktadır. Örneklemi ise “küme örnekleme yöntemi” kullanılarak seçilen Çivril ilçesinden bir ve Pamukkale ilçesinden dört, toplamda ise beş meslek lisesinin dokuz bölümünde eğitim gören 550 öğrencinin aileleri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenindeki küme sayısı (meslek lisesi) altı, örneklemindeki küme sayısı ise beştir.

Örnekleme oluşturan meslek liselerinin (ML) makine, mobilya, elektrik-elektronik, bilişim, endüstriyel otomasyon, tekstil, kimya, moda, tesisat ve iklimlendirme bölümlerinde eğitim gören toplam öğrenci sayıları Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. *Örneklemedeki Okullar ve Öğrenci Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı)*

Okul	Öğrenci Sayısı
Beyce Sultan ML	165
Gülay Kaynak ML	647
Orhan Abaloğlu ML	810
Atatürk ML	623
Osman Aydınlı ML	170
Toplam	2.415

Kaynak: Okulların 2022-2023 öğretim yılı e-okul sınıf - şube öğrenci sayıları raporu.

Tablo 3.1. incelendiğinde, örneklemede toplam beş okul ve 2.415 öğrenci bulunmaktadır. Veri toplama aracı, örnekleme oluşturan okulların makine, mobilya, elektrik- elektronik, bilişim, endüstriyel otomasyon, tekstil, kimya, moda, tesisat ve iklimlendirme bölümlerindeki öğrencilerin ailelerine uygulanmıştır.

Evrendeki kişi sayısının 100.000’in üzerindeki çalışmalarda, 0,5 güven aralığında evreni temsil edecek uygun örneklem büyüklüğü 384 kişidir (Balcı, 2009, s.102). Bu bağlamda araştırmaya katılan 550 aile, evreni temsil edecek örneklem büyüklüğündedir. Öğrencilerin eğitim gördüğü bölümlere göre dağılımı Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. *Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Bölümlere Göre Dağılımı*

Bölüm	<i>n</i>	%
Makine	59	10,7
Mobilya	61	11,1
Elektrik-Elektronik	63	11,5
Bilişim	61	11,1
Endüstriyel Otomasyon	61	11,1
Tekstil	59	10,7
Kimya	59	10,7
Moda	60	10,9
Tesisat ve İklimlendirme	67	12,2
Toplam	550	100,0

Tablo 3.2. incelendiğinde, yaklaşık olarak tüm bölümlerden % 10 civarında öğrenci ailesi örnekleme dâhil edilmiştir. Pamukkale ve Çivril ilçelerinden seçilen okulların Tablo 3.2’de gösterilen bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin ailelerine 600 anket dağıtılmıştır. Bu anketlerden 570’i geri dönmüş, 550’si geçerli sayılmıştır.

3.2.1. Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Özelliklere Göre Dağılımı

Öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla frekans analizi yapılmış ve öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri Tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo 3.3. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Düzeyi

	<i>n</i>	%
<i>Anne Eğitim Düzeyi</i>		
Lisans Mezunu	8	1,5
Okuma-Yazma Bilmiyor	9	1,6
Önlisans Mezunu	21	3,8
Lise Mezunu	121	22,0
Ortaokul Mezunu	181	32,9
İlkokul Mezunu	210	38,2
<i>Baba Eğitim Düzeyi</i>		
Okuma-Yazma Bilmiyor	5	0,9
Lisans Mezunu	17	3,1
Önlisans Mezunu	38	6,9
Lise Mezunu	137	24,9
Ortaokul Mezunu	167	30,4
İlkokul Mezunu	186	33,8

Tablo 3.3. incelendiğinde, anne ve babaların çoğunluğu düşük eğitim seviyesine sahiptir. Okuma yazma bilmeyen anne ve babaların oranı ile önlisans ve lisans düzeyine sahip anne babaların oranı ise oldukça azdır. Öğrencilerin anne ve babalarının meslekleri ve ailenin bir aylık ortalama geliri Tablo 3.4.’de görülmektedir.

Tablo 3.4. Öğrencilerin Anne-Babalarının Meslekleri ve Ailenin Gelir Düzeyi

	<i>n</i>	%
<i>Annenin Mesleği</i>		
Esnaf	4	0,7
Çiftçi	8	1,5
Memur	10	1,8
Emekli	14	2,5
İşçi	189	34,4

(devamı arkadadır)

Tablo 3.4. Öğrencilerin Anne-Babalarının Meslekleri ve Ailenin Gelir Düzeyi (devamı)

	n	%
<i>Annenin Mesleği</i>		
Ev Hanımı	325	59,1
<i>Babanın Mesleği</i>		
Memur	22	4,0
Emekli	49	8,9
Çiftçi	84	15,3
Esnaf	99	18,0
İşçi	296	53,8
<i>Ailenin Aylık Geliri (TL)</i>		
4+ Asgari Ücret	28	5,1
1 Asgari Ücret	57	10,4
4 Asgari Ücret	75	13,6
3 Asgari Ücret	156	28,4
2 Asgari Ücret	234	42,5

Tablo 3.4. incelendiğinde, esnaf olan annelerin en az olduğu görülmektedir (% 0,7). Ardından çiftçi olan anneler gelmektedir (% 1,5). Annelerin büyük çoğunluğu ev hanımıdır (59,1), ardından işçi olan anneler gelmektedir (% 34,4). Babalarda ise durum şöyledir: Büyük çoğunluğu işçidir (% 53,8), ardından esnaf olanlar gelmektedir (% 18,0). En az ise memur olan babalardır (% 4,0).

Ailelerin gelir düzeylerine göre dağılımı şöyledir: Büyük çoğunluğu (% 42,5) iki asgari ücret dolayında gelire sahiptir. Ardından üç asgari ücret dolayında gelire sahip olan aileler gelmektedir (% 28,4). En yüksek gelire sahip (dört asgari ücret ve üstü) olan aileler ise yalnızca % 5,1 oranındadır. Diğer bir deyişle ailelerin % 52,9'u bir ve iki asgari ücret dolayında gelire sahiptir, düşük gelirli ailelerdir.

Ailelerin yaşadıkları yer, evin mülkiyeti ve anne babanın birliktelik durumları Tablo 3.5'de verilmiştir.

Tablo 3.5. Ailelerin Yaşadıkları Yer, Ev ve Birliktelik Durumları

	n	%
<i>Yaşanan Yer</i>		
Köy	69	12,5
Kasaba	30	5,5
İlçe Merkezi	149	27,1
İl Merkezi	302	54,9
<i>Yaşanan Ev</i>		
Kira	268	48,7

(devamı arkadadır)

Tablo 3.5. Ailelerin Yaşadıkları Yer, Ev ve Birliktelik Durumları (devamı)

	<i>n</i>	%
<i>Yaşanan Ev</i>		
Kendisinin	282	51,3
<i>Anne-Baba Yaşamı</i>		
Ayrı Yaşıyor	43	7,8
Birlikte Yaşıyor	507	92,2

Tablo 3.5.'e göre, araştırmaya katılan ailelerden % 12,5'i köyde, % 54,9'u da il merkezinde ikamet etmektedir. Yaşadığı ev kendisinin olanların oranı % 51,3 ve kira olanların oranı ise % 48,7'dir. Birlikte yaşayan anne-babaların oranı % 92,2 olup, ayrı yaşayanların (boşanmış olanların) oranı % 7,8'dir.

Ailedeki çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve çocuğun sınıfına ilişkin bilgiler Tablo 3.6.'da verilmiştir.

Tablo 3.6. Ailedeki Çocuk Sayısı, Çocuğun Cinsiyeti, Çocuğun Sınıfı

	<i>n</i>	%
<i>Ailedeki Çocuk Sayısı</i>		
Bir	18	3,3
Dört	38	6,9
Üç	199	36,2
İki	295	53,6
<i>Çocuğun Cinsiyeti</i>		
Kız	140	25,5
Erkek	410	74,5
<i>Çocuğun Sınıfı</i>		
9. Sınıf	143	26,0
10. Sınıf	128	23,3
11. Sınıf	161	29,3
12. Sınıf	118	21,5

Tablo 3.6. incelendiğinde, ailelerden bir çocuk sahibi olanların oranı % 3,3; iki çocuk sahibi olanların oranı % 53,6; üç çocuk sahibi olanların oranı % 36,2; dört çocuk sahibi olanların oranı ise % 6,9'dir. Ailelerin % 25,5'i kız çocuğu sahibi, % 74,5'i erkek çocuğu sahibidir. Çocuğu 9. sınıfta eğitim gören hanelerin oranı % 26,0; 12. sınıfta eğitim görenlerin oranı % 21,5'tir.

Meslek liselerindeki öğrencilerin, okulun bulunduğu yerleşim yerine göre dağılımı Tablo 3.7'de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. *Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri ve Öğrenci Sayıları*

Yerleşim Yeri	<i>n</i>	%
İlçe	100	18,2
İl	450	81,8

Öğrencilerin % 81,8'i Denizli il merkezindeki okullarda, % 18,2'si Çivril ilçe merkezindeki okulda eğitim görmektedir. Araştırmanın yapıldığı beş meslek lisesinden dördü Denizli il merkezinde, biri ise Çivril ilçe merkezinde yer almaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. İlk bölüm, öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemeye yönelik 12 sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, annenin mesleği, babanın mesleği, ailenin aylık ortalama geliri, ailenin yaşadığı yer, ailenin yaşadığı ev, meslek lisesinde eğitim gören çocuğun cinsiyeti ve eğitim gördüğü bölüm ile ilgili sorular yer almaktadır.

Veri toplama aracının ikinci bölümü ise 55 sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde, ailelerin bir ayda ne kadar eğitim harcaması yaptığını belirlemeye yönelik tüm bölümler için ortak sorular (ulaşım, giyim, kırtasiye, beslenme, okul harçlığı vb), ayrıca bölümlere özgü harcamaları belirlemeye yönelik sorular (atölye malzemeleri, iş önlüğü, takım çantası ve el aletleri, teknik resim ve çizim araç gereçleri vb) yer almaktadır.

Ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerini ve tüm bölümler için ortak eğitim harcamalarını belirlemeye yönelik sorular oluşturulurken, daha önce ilgili alanyazındaki benzer araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarından yararlanılmıştır (Akça, 2002; Tilak, 2002; Kahveci, 2009; Sakallı, 2010; Yolcu, 2011; Tuzcu, 2021). Alanyazındaki ilgili araştırmalar incelendikten sonra veri toplama aracında kullanılan sorular araştırma özelinde gerekli düzenlemeler yapılarak veri toplama aracına dâhil edilmiştir. Farklı bölümlere özgü harcamaları belirlemeye yönelik sorular ise meslek liselerinin ilgili bölümlerinde görev yapan öğretmenlere danışılarak hazırlanmıştır. İlgili bölüm öğretmenlerinden, hangi alanda hangi araç-gereçlere gereksinim duyulduğu ve hangi malzemelere harcama yapıldığı konusunda bilgi alınmıştır.

Veri toplama aracının taslağı, öncelikle, meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine sunulmuştur. Onların görüşleri yönünde düzenleme

yapılmıştır. Ardından iki alan uzmanının (akademisyenin) değerlendirmesine sunulmuştur. Onların görüşleri yönünde yeniden düzenlenmiş ve böylece son haline ulaşmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanma sürecinde, Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 31 Mart 2023 tarihinde veri toplama aracının uygulanması ile ilgili gerekli izinler alınmıştır. Veriler, 1 Mayıs - 31 Mayıs 2023 tarihleri arasında toplanmıştır. 2022-2023 öğretim yılı ikinci döneminde Denizli ilinin Çivril ilçesinden bir ve merkezdeki Pamukkale ilçesinden dört meslek lisesinin makine, mobilya, elektrik-elektronik, bilişim, endüstriyel otomasyon, tekstil, kimya, moda, tesisat ve iklimlendirme bölümlerinde eğitim gören 600 öğrenciye anketler dağıtılmış ve ailelerine ulaştırmaları istenmiştir. Anketler öğrencilere verilmeden önce araştırmanın amacıyla ilgili bilgi verilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen ailelerin anketi doldurmaları rica edilmiştir. Öğrenciler tarafından ailelerine ulaştırılan anketler, gönüllü aileler tarafından 1 Mayıs - 31 Mayıs 2023 tarihleri arasında doldurulmuştur. Araştırmacı daha sonra ilgili okullara ilk ziyaretini gerçekleştirerek aileler tarafından doldurulan 450 formu teslim almıştır. Ailelerin doldurmayı unuttuğu ve aileler tarafından dolduruldukları halde öğrencilerin teslim etmek üzere okula getirmeyi unuttuğu formlar için ise araştırmacı tarafından ilgili okullara ikinci bir ziyaret gerçekleştirilerek 120 form daha toplanmıştır. Özetle öğrencilere, ailelerine ulaştırmaları için 600 form dağıtılmış ve bu formlardan 570'i geri dönmüştür. Teslim alınan 570 formdan 550'sinin geçerli olduğu görülmüş ve bunlar araştırma sürecinde değerlendirilmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın verilerinin çözümlemesinde, betimsel istatistikler ve frekans analizi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 550 aileden toplanan veriler, elektronik ortama aktarılmış ve çözümlenmiştir. Araştırmanın verileri, alt problemlere göre çözümlenmiştir. Alt problemlerin çözümlemesinde frekans analizi, betimsel istatistikler kullanılmıştır. Araştırmanın yedinci alt probleminde "Ailelerin gelir düzeyi ile eğitim harcamaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" basit korelasyon tekniği kullanılmıştır. Bu aşamada, iki değişken arasındaki ilişkinin yorumlanması aşamasında, Pearson Korelasyon Katsayısı ve Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı

analizlerinden hangisinin kullanılacağına belirlenmesi için, ailelerin aylık toplam eğitim harcamalarının ve ailelerin aylık gelirlerinin normal dağılıp-dağılmadığını belirlemek amacıyla “skewness” ve “kurtosis” değerlerine bakılmıştır. Tablo 3.8.’de bu değerlere ek olarak mod, medyan ve ortalama değerleri de sunulmuştur.

Tablo 3.8. Ailelerin Aylık Toplam Eğitim Harcamaları ve Gelirleri

	Aylık Eğitim Harcaması	Aylık Gelir
N	550	550
Ortalama	3161,40	18386,48
Medyan	3077,50	17000,00
Mod	2420 ^a	15000
Standart Sapma	1246,859	8001,810
Varyans	1554658,306	64028969,430
Çarpıklık	,272	,714
Çarpıklık Standart Hatası	,104	,104
Basıklık	– ,384	– ,069
Basıklık Standart Hatası	,208	,208
Minimum	450	5000
Maksimum	6250	40000

Not: Birden fazla mod bulunduğu için en küçük değer gösterilmektedir.

Tablo 3.8. incelendiğinde, aylık toplam eğitim harcaması verilerine ilişkin skewness (çarpıklık) değeri 0,272 olarak, kurtosis (basıklık) değeri = – 0,384 olarak bulunmuştur. Ailelerin aylık gelirine ilişkin skewness (çarpıklık) değeri 0,714 olarak, kurtosis (basıklık) değeri = – 0,069 olarak bulunmuştur. Çarpıklık katsayısı – 1 ile +1 sınırları arasında bulunuyorsa, puanların normal dağıldığı söylenebilir (Büyüköztürk, 2020, s.40). Ailelerin toplam aylık eğitim harcaması ve aylık gelir verilerinin çarpıklık değerinin belirtilen değerler arasında olduğu ve değerlerin normal dağıldığı söylenebilir. Sonuç olarak, ailelerin gelir düzeyleri ve aylık eğitim harcamaları arasında anlamlı bir ilişki olup-olmadığına ilişkin yapılan basit korelasyon analizinin yorumlanmasında, Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmanın yürütüldüğü veri setine ve alt problemlerine ilişkin olarak istatistiksel çözümler ve bu çözümlerinin sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Söz konusu bulgular, aşağıda araştırmanın alt problemlerine göre sunulmuştur.

4.1. Ailelerin Yıllık Eğitim Harcamaları

Araştırmanın birinci alt probleminde “Ailelerin, meslek liselerinde eğitim gören çocukları için bir yılda yapmış olduğu toplam eğitim harcaması ne kadardır ve harcama türlerinin yıllık eğitim harcaması içindeki dağılımı nasıldır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Ailelerin, veri toplama aracına verdikleri yanıtların, aritmetik ortalamasına, minimum, maksimum değerlere ve standart sapmasına ait değerleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. *Ailelerin Yıllık Toplam Eğitim Harcamalarına İlişkin Bulgular*

<i>n</i>	Min (TL)	Max (TL)	\bar{X}	<i>S</i>
550	5.400	75.000	37.937	14962,313

Tablo 4.1. incelendiğinde, aileler tarafından bir yılda eğitim için yapılan en düşük harcama 5.400 TL, en yüksek harcama ise 75.000 TL’dir. En düşük harcama ile en yüksek harcama arasındaki fark 69.600 TL’dir. Ailelerin yıllık eğitim harcamaları ise ortalama 37.937 TL’dir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye’de öğrenci başına yapılan eğitim harcaması 2022 yılında 25.143 TL’dir. Eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde, 2022 yılında, öğrenci başına yapılan eğitim harcaması, ortaöğretim düzeyinde 21.163 TL, mesleki ve teknik ortaöğretim düzeyinde ise 29.779 TL’dir. Bu veriler ışığında, 2023 yılında, bir önceki yıla oranla hanehalklarının eğitim harcamalarında artış olduğu görülmektedir.

Aileler, çocuklarının eğitimi için hangi alana ne kadar harcama yapmaktadır? Bu sorunun yanıtı Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Ailelerin Yaptığı Harcamaların Dağılımı (2022-2023 Öğretim Yılı, TL)

	\bar{X}	%
Bölüm Harcaması	10.659	28,1
Okul Harçlığı	7.501	19,8
Beslenme (Öğle Yemeği)	6.627	17,5
Giyim (Kıyafet)	4.667	12,3
Ulaşım	4.412	11,6
Kırtasiye	2.685	7,1
Resmi Törenler	317	0,8
Yardımcı Kaynak	272	0,7
Laboratuvar Malzemesi	222	0,6
Aidat / Katkı Payı	153	0,4
Spor Kursu	131	0,3
Okul Gezisi	120	0,3
Diğer	171	0,5
Toplam	37.937	100

Tablo 4.2. incelendiğinde, ailelerin yıllık eğitim harcaması içinde en yüksek orana sahip harcama türü % 28,1 ile bölüm harcamalarıdır. Atölye malzemeleri, iş önlüğü, staj defteri, takım çantası ve öğrencinin eğitim gördüğü bölüm için gerekli araç gereçler bölüm harcamalarını oluşturmaktadır. Aileler öğrencilerin bölümlere özgü gereksinimleri için yılda ortalama 10.659 TL harcamaktadırlar. Bölümlere özgü gereksinimler için yapılan harcamaları, sırasıyla % 19,8 ile okul harçlığı, % 17,5 ile beslenme (öğle yemeği), % 12,3 ile kıyafet, % 11,6 ile ulaşım (öğrencilerin okula gidiş-gelişi), % 7,1 ile kırtasiye giderleri oluşturmaktadır. Ailelerin bir yılda yaptığı ortalama eğitim harcamaları içinde en yüksek orana sahip olanlar, sırasıyla, bölüm harcamaları, okul harçlığı, beslenme, giyim-kıyafet, ulaşım ve kırtasiyedir.

4.2. Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Bölümlere Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Araştırmanın ikinci alt probleminde “Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun eğitim gördüğü farklı bölümlerde ne kadardır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu alt probleme ilişkin yapılan çözümlenmeler, tablolar şeklinde gösterilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Ailelerin bir yılda yaptığı eğitim harcamalarının, öğrencinin eğitim gördüğü bölüme göre ne kadar olduğuna ilişkin veriler Tablo 4.3’te görülmektedir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Bölüme Göre, Ailelerinin Yıllık Eğitim Harcamaları (TL)

Bölüm	<i>n</i>	Ortalama Harcama (TL)	<i>S</i>
Makine	59	36.747	9200,540
Mobilya	61	36.486	16333,561
Elektrik-Elektronik	63	48.043	19484,937
Bilişim	61	37.739	10896,802
Endüstriyel Otomasyon	61	46.378	15298,440
Tekstil	59	28.752	7157,407
Kimya	59	30.570	11218,404
Moda	60	32.651	11041,843
Tesisat ve İklimlendirme	67	42.606	16286,239
Toplam / Ortalama	550	37.937	14962,313

Tablo 4.3.'e göre, ailelerin bir yılda eğitim için yaptığı ortalama harcama (\bar{X}); makine bölümünde 36.747 TL, mobilya bölümünde 36.486 TL, elektrik-elektronik bölümünde 48.043 TL, bilişim bölümünde 37.739 TL, endüstriyel otomasyon bölümünde 46.378 TL, tekstil bölümünde 28.752 TL, kimya bölümünde 30.570 TL, moda bölümünde 32.651 TL, tesisat ve iklimlendirme bölümünde 42.606 TL'dir.

En yüksek harcama, elektrik-elektronik bölümünde eğitim gören öğrenciler için yapılmaktadır. Bunu sırasıyla endüstriyel otomasyon, tesisat ve iklimlendirme, bilişim, makine, mobilya, moda, kimya ve tekstil bölümleri izlemektedir. Diğer bir deyişle ailelerin eğitim harcamaları, öğrencinin eğitim gördüğü bölüme göre değişmektedir. En yüksek harcamanın yapıldığı bölüm olan elektrik-elektronik bölümü ile en düşük harcamanın yapıldığı tekstil bölümü arasında 19.291 TL fark vardır. Elektrik-elektronik bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin bir yılda yaptığı harcama, yaklaşık altı asgari ücrete eşittir. Tekstil bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ise ailesinin yıllık eğitim harcaması, yaklaşık 3,5 asgari ücrete eşittir.

4.3. Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Sınıf Düzeylerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Araştırmanın üçüncü alt probleminde "Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun eğitim gördüğü farklı sınıf düzeylerinde ne kadardır?" sorusuna yanıt

aranmıştır. Bu alt probleme ilişkin toplanan veriler çözümlenmiş ve tablolar şeklinde düzenlenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Ailelerin bir yılda yaptığı eğitim harcamalarının, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfa göre ne kadar olduğuna ilişkin veriler Tablo 4.4'te görülmektedir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Sınıflara Göre, Ailelerinin Yaptığı Eğitim Harcamaları (TL)

Öğrencinin Sınıfı	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
9. Sınıf	143	26,0	36.213
10. Sınıf	128	23,3	37.626
11. Sınıf	161	29,3	37.911
12. Sınıf	118	21,5	40.399

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi, ailelerin yaptığı eğitim harcamaları (\bar{X}) içinde en yüksek olanı, 12. sınıftaki çocuklar için yapılandır (yılda ortalama 40.399 TL). Bunu 11. sınıf öğrencileri (yılda ortalama 37.911 TL) izlemektedir. Ardından, 10 sınıf (37.626 TL) ve 9. sınıf (36.213 TL) gelmektedir. Görüldüğü gibi, en az harcama 9. sınıfta, en çok harcama ise 12. sınıfta yapılmaktadır. 9. 10. ve 11. sınıflardaki öğrenciler için yapılan harcamalar arasında dikkate değer bir fark yokken, 12. sınıf öğrencileri için yapılan harcama, dikkate değer bir biçimde diğer sınıflara göre daha fazladır.

4.4. Sosyo-Ekonomik Değişkenler Bakımından Ailelerin Eğitim Harcamaları

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “Ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamaları, sosyo-ekonomik özelliklerine ve koşullarına göre ne kadardır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

4.4.1. Anne ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Ailelerin yaptığı eğitim harcamalarının, annelerin eğitim düzeyine göre nasıl değiştiğine ilişkin veriler Tablo 4.5'te görülmektedir.

Tablo 4.5. Anne ve Babaların Eğitim Düzeyine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)

	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
<i>Annenin Eğitim Düzeyi</i>			
Okuma-Yazma Bilmiyor	9	1,6	35.747
İlkokul Mezunu	210	38,2	35.028
Ortaokul Mezunu	181	32,9	39.218
Lise Mezunu	121	22,0	39.382
Önlisans Mezunu	21	3,8	41.684
Lisans Mezunu	8	1,5	56.062
<i>Babanın Eğitim Düzeyi</i>			
Okuma-Yazma Bilmiyor	5	0,9	25.944
İlkokul Mezunu	186	33,8	35.113
Ortaokul Mezunu	167	30,4	39.021
Lise Mezunu	137	24,9	38.687
Önlisans Mezunu	38	6,9	41.875
Lisans Mezunu	17	3,1	46.858

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi, ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, annelerin ve babaların eğitim düzeyine göre değişmektedir. Örneğin, annenin lisans mezunu olduğu ailelerde, bir yılda yapılan ortalama harcama (\bar{X}) 56.062 TL, annenin lise mezunu olduğu ailelerde 39.382 TL, annenin ilkokul mezunu olduğu ailelerde ise 35.028 TL'dir. Babanın lisans mezunu olduğu ailelerde, bir yılda ortalama (\bar{X}) 46.858 TL harcanırken, babanın ortaokul mezunu olduğu ailelerde 39.021 TL, babanın okuma-yazma bilmediği ailelerde 25.944 TL harcanmaktadır.

Annenin okuma-yazma bilmediği ailelerde yapılan eğitim harcaması, annenin ilkokul mezunu olduğu ailelerde yapılan eğitim harcamasından daha çoktur. Ortaokul mezunu babaların bulunduğu aileler, lise mezunu babaların bulunduğu ailelere göre daha fazla eğitim harcaması yapmaktadır. Diğer tüm ailelerde, eğitim düzeyi arttıkça eğitim harcaması da artmaktadır. En yüksek eğitim harcaması lisans mezunu annelerin ve babaların bulunduğu ailelerde yapılırken, en düşük eğitim harcaması ise ilkokul mezunu annelerin ve okuma-yazma bilmeyen babaların bulunduğu ailelerde yapılmaktadır.

4.4.2. Annelerin Mesleklerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Ailelerin yaptığı eğitim harcamalarının, annelerin mesleklerine göre nasıl gerçekleştiğini belirlemek için yapılan çözümlenmeler, Tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.6. *Ailelerin Eğitim Harcamalarının, Anne Mesleğine Göre Dağılımı (TL)*

Annenin Mesleği	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
Memur	10	1,8	55.986
Çiftçi	8	1,5	41.423
İşçi	189	34,4	39.974
Esnaf	4	0,7	49.620
Emekli	14	2,5	40.380
Ev Hanımı	325	59,1	35.862

Tablo 4.6.'ya göre, çocuklarının eğitimi için ailelerin yaptığı harcamalar annelerin mesleklerine göre değişmektedir. En yüksek eğitim harcaması, annenin “memur” olduğu ailelerde yapılmaktadır. Bunu sırasıyla esnafın, çiftçilerin, emeklilerin, işçilerin ve ev hanımlarının bulunduğu aileler izlemektedir.

Annelerin çoğunluğu (% 59,1) ev hanımlarından oluşmakta, ardından işçi olan anneler gelmektedir (% 34,4). Diğer bir deyişle herhangi bir geliri olmayan ev hanımları ve asgari ücretle işçi olarak çalışan anneler çoğunluğu oluşturmaktadır.

4.4.3. Babaların Mesleklerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Aileler tarafından bir yılda yapılan eğitim harcamalarının, babaların mesleklerine göre nasıl değiştiğine ilişkin veriler, Tablo 4.7’de görülmektedir.

Tablo 4.7. *Babaların Mesleklerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)*

Babanın Mesleği	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
Memur	22	4,0	47.861
Çiftçi	84	15,3	34.041
İşçi	296	53,8	38.031
Esnaf	99	18,0	39.333
Emekli	49	8,9	36.770

Tablo 4.7.’e bakıldığında, aileler tarafından yapılan eğitim harcamaları, babaların mesleklerine göre değişmektedir. Örneğin, babaların “memur” olduğu ailelerde bir yılda ortalama (\bar{X}) 47.861 TL harcanmakta, babaların “esnaf” olduğu ailelerde ise 39.333 TL harcanmaktadır. Benzer biçimde, babaların “işçi” olduğu ailelerde 38.031 TL harcanırken, “emekli” olan ailelerde 36.770 TL, “çiftçi” olan ailelerde 34.041 TL harcanmaktadır. En yüksek eğitim harcaması, babaların “memur”

olduğu ailelerde yapılmaktadır. Bunu sırasıyla esnaf, işçi, emekli ve çiftçi babaların olduğu aileler izlemektedir.

En az eğitim harcamasının yapıldığı işçi, emekli ve çiftçi babaların eğitim düzeylerinin meslekleri içindeki oranları Tablo 4.8’de görülmektedir.

Tablo 4.8. *İşçi, Emekli ve Çiftçi Babaların Eğitim Seviyelerine İlişkin Bulgular*

Eğitim Düzeyi		Baba Meslek		
		Çiftçi	Emekli	İşçi
Okuma Yazma Bilmiyor	Sayı	0	0	5
	% Baba Meslek İçinde	0.0%	0.0%	1.7%
İlkokul Mezunu	Sayı	33	15	107
	% Baba Meslek İçinde	39.3%	30.6%	36.1%
Ortaokul Mezunu	Sayı	34	22	77
	% Baba Meslek İçinde	40.5%	44.9%	26.0%
Lise Mezunu	Sayı	17	7	79
	% Baba Meslek İçinde	20.2%	14.3%	26.7%
İki Yıllık Üniversite Mezunu	Sayı	0	5	25
	% Baba Meslek İçinde	0.0%	10.2%	8.4%
Dört Yıllık Üniversite Mezunu	Sayı	0	0	3
	% Baba Meslek İçinde	0.0%	0.0%	1.0%

Tablo 4.8. incelendiğinde, en az eğitim harcamasının yapıldığı “çiftçi” olan babaların bulunduğu ailelerde, çiftçi babaların % 39,3’ü ilkokul mezunu, % 40,5’i ortaokul mezunudur. Emekli babaların ise % 30,6’sı ilkokul mezunu, % 44,9’u ortaokul mezunudur. İşçi babaların ise % 1,7’si okuma-yazma bilmemekte, % 36,1’i ilkokul mezunu, % 26,0’ı ortaokul mezunu, % 26,7’si lise mezunudur.

4.4.4. Ailelerin Yaşadığı Yere Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Ailelerin yaşadığı yere göre yapılan eğitim harcamalarına ilişkin veriler, Tablo 4.9.’da görülmektedir.

Tablo 4.9. *Ailelerin Yaşadıkları Yerlere Göre Yapılan Eğitim Harcamaları (TL)*

Yaşanan Yer	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
Köy	69	12,5	32.093
Kasaba	30	5,5	36.696
İlçe Merkezi	149	27,1	39.855
İl Merkezi	302	54,9	38.449

Tablo 4.9’a göre, eğitim için bir yılda yapılan ortalama harcama (\bar{X}), köyde yaşayan ailelerde 32.093 TL, kasabada yaşayan ailelerde 36.696 TL, ilçe merkezinde yaşayan ailelerde 39.855 TL, il merkezinde yaşayan ailelerde 38.449 TL’dir. En çok

harcama, ilçe merkezinde yaşayan aileler tarafından yapılırken, en az harcama ise köyde yaşayan aileler tarafından yapılmaktadır.

Tablo 4.10.'da ailelerin yaşadıkları yerler içinde gelir düzeylerinin oranı verilmiştir.

Tablo 4.10. *Ailelerin Yaşadıkları Yerler İçinde Gelir Gruplarının Dağılımına İlişkin Bulgular*

Yaşanan Yer		Gelir Düzeyi					Toplam
		1	2	3	4	4+	
Köy	Sayı	12	40	15	2	0	69
	% Yaşanan Yer İçinde	17.4%	58.0%	21.7%	2.9%	0.0%	100.0%
Kasaba	Sayı	3	14	11	2	0	30
	% Yaşanan Yer İçinde	10.0%	46.7%	36.7%	6.7%	0.0%	100.0%
İlçe Merkezi	Sayı	11	61	56	15	6	149
	% Yaşanan Yer İçinde	7.4%	40.9%	37.6%	10.1%	4.0%	100.0%
İl Merkezi	Sayı	31	119	74	56	22	302
	% Yaşanan Yer İçinde	10.3%	39.4%	24.5%	18.5%	7.3%	100.0%

Tablo 4.10. incelendiğinde, köyde ve kasabada yaşayan ailelerin aylık gelirleri çoğunlukla bir asgari ücrete kadar ve bir ile iki asgari ücrete arasındadır. Şöyle ki köylerde yaşayanların % 17,4'ü bir asgari ücrete kadar gelire sahipken, % 58,0'i bir ile iki asgari ücret arasında gelire sahiptir. Kasabalarda yaşayanların ise % 10,0'u bir asgari ücret kadar gelire sahipken, % 46,7'si bir ile iki asgari ücret arasında gelire sahiptir.

4.4.5. Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Ailelerdeki çocuk sayısı açısından, ailelerdeki eğitim harcamalarına ilişkin veriler, Tablo 4.11'de görülmektedir.

Tablo 4.11. *Eğitim Harcamalarının, Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Dağılımı (TL)*

Çocuk Sayısı	<i>n</i>	%	<i>Ortalama Harcama (TL)</i>
Bir	18	3,3	40.850
İki	295	53,6	37.158
Üç	199	36,2	39.479
Dört	38	6,9	34.524

Tablo 4.11.'de görüldüğü gibi, bir çocuğu olan aileler, bir yılda ortalama (\bar{X}) 40.850 TL harcamaktadır. İki çocuğu olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları 37.158 TL, üç çocuğu olan ailelerin eğitim harcamaları 39.479 TL, dört çocuğu olan ailelerin eğitim harcamaları 34.524 TL'dir. En yüksek eğitim harcaması, bir çocuğu olan ailelerde

yapılırken, en az eğitim harcaması ise dört çocuğu olan ailelerde yapılmaktadır. Bu araştırmaya katılan ailelerden iki çocuğa sahip olanların oranı % 50'den fazladır.

4.4.6. Ailelerin Aylık Gelirlerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Aileler tarafından yapılan eğitim harcamalarının, ailelerin aylık gelirlerine göre dağılımı, Tablo 4.12.'de verilmiştir.

Tablo 4.12. *Ailelerin Aylık Gelirlerine Göre Yapılan Eğitim Harcamaları (TL)*

Aylık Gelir	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
1 Asgari Ücrete Kadar	57	10,4	29.485
1 - 2 Asgari Ücret Arasında	234	42,5	35.097
2 - 3 Asgari Ücret Arasında	156	28,4	38.764
3 - 4 Asgari Ücret Arasında	75	13,6	45.647
4 Asgari Ücret ve Üstü	28	5,1	53.610

Not: Gelir gruplandırmasında, verilerin toplandığı 2023 Ocak- Haziran dönemi net asgari ücret tutarı olan 8.506 TL temel alınmıştır.

Tablo 4.12. incelendiğinde, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin yaptığı eğitim harcaması ortalaması (\bar{X}) 29.485 TL, aylık geliri bir ve iki asgari ücret arasında olanlarda 35.097 TL, aylık geliri iki asgari ücret ve üç asgari ücret arasında olan ailelerde 38.764 TL, aylık geliri üç asgari ücret ve dört asgari ücret arasında olan hanelerde 45.647 TL, dört asgari ücret ve üstünde gelire sahip olan ailelerde 53.610 TL olduğu görülmektedir.

Ailelerin eğitim harcamalarının yıllık gelirleri içindeki oranı, ailelerin yaptığı eğitim harcamalarının daha gerçekçi anlaşılmasını sağlayacaktır. Ailelerin eğitim harcamalarının, ailelerin yıllık gelirleri içindeki oranı Tablo 4.13'de görülmektedir.

Tablo 4.13. *Ailelerin Eğitim Harcamalarının Yıllık Gelirleri İçindeki Oranı*

Aylık Gelir (TL)	Yıllık Gelir (TL)	Yıllık Eğitim Harcaması (TL)	Harcamanın Gelire Oranı
1 Asgari Ücrete Kadar	102.072	29.485	% 28,9
1 - 2 Asgari Ücret Arasında	204.144	35.097	% 17,2
2 - 3 Asgari Ücret Arasında	306.216	38.764	% 12,6
3 - 4 Asgari Ücret Arasında	408.288	45.647	% 11,2
4 Asgari Ücret ve Üstünde	510.360	53.610	% 10,5

Tablo 4.13. incelendiğinde, en düşük eğitim harcaması, bir asgari ücrete kadar gelire sahip olan ailelerde yapılmakta, en yüksek eğitim harcaması ise dört asgari ücret ve üstünde gelire sahip ailelerde yapılmaktadır. Sonuç olarak, gelir düzeyi arttıkça, eğitim harcamaları da artmaktadır. Aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 28,9'nu oluşturmaktadır. Aylık geliri bir ve iki asgari ücret arasında olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 17,2'sini; aylık geliri iki ve üç asgari ücret arasında olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 12,6'sını; aylık geliri üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 11,2'sini; aylık geliri dört asgari ücretin üzerinde olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 10,5'ini oluşturmaktadır. Bu verilere göre, eğitim harcamalarının ailelerin gelir düzeyleri içindeki oranlarına bakıldığında, en fazla harcama bir asgari ücrete kadar gelire sahip aileler tarafından yapılmaktadır. Öğrencilerinin mesleki eğitime devam edebilmesi için ailelerin katlandıkları giderlerin ailelerin gelirlerine oranla göre en fazla olduğu aileler yine aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan aileler ve bir ve iki asgari ücret arasında gelire sahip olan ailelerdir. Bu aileleri, sırasıyla, geliri iki ve üç asgari ücret arasında olan aileler, üç ve dört asgari ücret arasında olan aileler ve dört ve üzeri asgari ücrete sahip olan aileler izlemektedir.

4.4.7. Ailelerin Yaşadıkları Evin Mülkiyetine Göre Eğitim Harcamaları

Ailelerin eğitim için yaptığı harcamaların, yaşadıkları evin mülkiyetine göre nasıl değiştiği, Tablo 4.14.'de görülmektedir.

Tablo 4.14. Yaşanan Evin Mülkiyetine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)

Evin Mülkiyeti	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
Aileye Ait	282	51,3	36.596
Kira	268	48,7	39.348

Tablo 4.14. incelendiğinde, ailelerin eğitim için yaptığı harcamalar, yaşadıkları evin mülkiyetine göre değişmektedir. Evin kira olduğu ailelerin bir yılda yaptığı eğitim harcamaları, ortalama (\bar{X}) 39.348 TL iken, evin mülkiyeti kendilerine ait olan ailelerin eğitim harcamaları ise (\bar{X}) 36.596 TL'dir. Diğer bir deyişle, yaşadıkları ev kira olan ailelerin eğitim harcamaları, yaşadıkları ev kendilerine ait olan ailelerin eğitim

harcamalarından daha fazladır. Bu noktada, yaşanan evin mülkiyetinin hangi yerleşim biriminde olduğuna da eğitim harcamalarını değerlendirirken dikkat edilmelidir.

Ailelerin yaşadıkları evin mülkiyeti ve yaşadıkları yerleşim yerine ilişkin çapraz tablo sonuçları Tablo 4.15.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Evin Mülkiyeti ve Ailenin Yaşadığı Yere İlişkin Çapraz Tablo Bulguları

Yaşanan Yer	Yaşanan Evin Mülkiyeti			
		Kendisinin	Kira	Toplam
Köy	Sayı	62	7	69
	% Yaşanan Ev İçinde	22,0%	2,6%	12,5%
Kasaba	Sayı	25	5	30
	% Yaşanan Ev İçinde	8,9%	1,9%	5,5%
İlçe Merkezi	Sayı	73	76	149
	% Yaşanan Ev İçinde	25,9%	28,4%	27,1%
İl Merkezi	Sayı	122	180	302
	% Yaşanan Ev İçinde	43,3%	67,2%	54,9%

Tablo 4.15. incelendiğinde, yaşadıkları evin mülkiyeti kendine ait olan ailelerin evlerinin % 22'si köyde, % 8,9'u kasabada, % 25,9'u ilçe merkezinde, % 43,3'ü il merkezinde bulunmaktadır. Yaşadıkları evin mülkiyeti kira olan hanelerin evlerinin % 2,6'sı köyde, % 1,9'u kasabada, % 28,4'ü ilçe merkezinde, % 67,2'si il merkezinde bulunmaktadır. Yaşadıkları ev kira olup il ve ilçe merkezinde yaşayan ailelerin oranı, evleri kendilerinin olup il ve ilçede yaşayan hanelerden daha fazladır. Araştırmanın daha önceki bölümünde, il ve ilçelerde yaşayan ailelerin eğitim harcamalarının köy ve kasaba yaşayan ailelere göre daha fazla olduğu tespit edildiği için, yaşadıkları ev kira olan ailelerin eğitim harcamalarının daha fazla olması doğaldır.

4.4.8. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Bu araştırmaya katılan ailelerin, eğitim için yaptığı harcamaların öğrencilerin cinsiyetine ilişkin verileri, Tablo 4.16.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Öğrencinin Cinsiyetine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)

Cinsiyet	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
Kız	140	25,5	32.941
Erkek	410	74,5	39.643

Tablo 4.16.'ya göre, ailelerin eğitim harcamaları, öğrencinin cinsiyetine göre değişmektedir. Öğrencisi kız olan ailelerin eğitim harcamaları, bir yılda ortalama (\bar{X}) 32.941 TL iken öğrencisi erkek olan ailelerde ise (\bar{X}) 39.643 TL'dir. Diğer bir deyişle, çocuğu erkek olan ailelerin eğitim harcamaları, çocuğu kız olan ailelerin eğitim harcamalarından daha fazladır. Eğitim harcamalarının en az yapıldığı tekstil, kimya ve moda bölümlerindeki kız ve erkek öğrenci oranları, öğrencisi kız olan ailelerin neden daha az eğitim harcaması yaptığının anlaşılmasında yararlı olacaktır. Eğitim harcamalarının en az yapıldığı tekstil, kimya ve moda bölümlerindeki kız ve erkek öğrenci sayıları ve oranları Tablo 4.17.'de verilmiştir.

Tablo 4.17. *En Az Harcama Yapılan Bölümler ve Öğrenci Cinsiyeti Çapraz Tablosu*

Bölüm		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Tekstil	Sayı	30	29	59
	% Cinsiyet İçinde	21,4%	7,1%	10,7%
Kimya	Sayı	43	16	59
	% Cinsiyet İçinde	30,7%	3,9%	10,7%
Moda	Sayı	36	24	60
	% Cinsiyet İçinde	25,7%	5,9%	10,9%

Tablo 4.17.'e göre, toplam 140 kız öğrencinin % 77,8'i tekstil, kimya ve moda bölümlerinde eğitim görmektedir. Buna karşın toplam 410 erkek öğrencinin yalnızca % 16,9'u bu bölümlerde eğitim görmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ailelerin meslek lisesinde eğitim gören kız öğrencileri için, erkek öğrencilere göre daha az eğitim harcaması yapması doğaldır.

4.4.9. Anne ve Babaların Birlikte / Ayrı Yaşamalarına Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Aileler tarafından yapılan eğitim harcamalarının, anne ve babanın birlikte ya da ayrı yaşamalarına ilişkin veriler, Tablo 4.18.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.18. *Anne-Babanın Birliktelik Durumuna Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları (TL)*

Anne-Baba	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
Birlikte Yaşıyor	507	92,2	38.085
Ayrı Yaşıyor	43	7,8	36.186

Tablo 4.18. incelendiğinde, ailelerin eğitim harcamaları, anne ve babaların birliktelik durumlarına göre değişmektedir. Anne ve babanın birlikte yaşadığı ailelerde, bir yılda yapılan eğitim harcaması, ortalama (\bar{X}) 38.085 TL iken, ayrı yaşayan ailelerde ortalama (\bar{X}) 36.186 TL'dir. Görüldüğü gibi, anne ve babanın birlikte yaşadığı ailelerin eğitim harcamaları, ayrı yaşayanların eğitim harcamalarından daha fazladır.

4.5. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Ailelerin Eğitim Harcamaları

Araştırmaya katılan ailelerdeki öğrencilerin eğitime devam ettikleri okulların bulunduğu yerleşim yerine göre ailelerin yaptığı eğitim harcamalarına ilişkin bulgular Tablo 4.19.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.19. *Okulların Bulunduğu Yerleşim Yeri Açısından Eğitim Harcamaları (TL)*

Okulun Bulunduğu Yer	<i>n</i>	%	Ortalama Harcama (TL)
İlçe	100	18,2	26.118
İl	450	81,8	40.563

Tablo 4.19. incelendiğinde, okulları ilçe merkezinde bulunan öğrencilerin ailelerinin yaptığı eğitim harcaması ortalama (\bar{X}) 26.118 TL'dir. Okulları il merkezinde bulunan öğrencilerin ailelerinin yaptığı harcama ise ortalama (\bar{X}) 40.563 TL'dir. Diğer bir deyişle, okulları il merkezinde bulunan öğrenciler için ailelerin yaptıkları eğitim harcamaları, ilçe merkezinde bulunan öğrenciler için hanelerin yaptıkları eğitim harcamalarından % 55 daha fazladır.

4.6. Öğrencilerin Meslek Lisesinden Mezun Olmalarının Ailelerine Maliyeti

Araştırmanın altıncı alt probleminde, “Öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmalarının hanehalklarına maliyeti nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu bölümde, öğrencinin farklı meslek lisesi programlarından her birinde eğitim görmesi için ailelerin yaptıkları dört yıllık eğitim harcamalarına ilişkin bulgular, meslek lisesinde eğitim görmenin vazgeçme maliyetine ilişkin bulgular ve meslek lisesinden mezun olmanın hanehalklarına toplam maliyetine ilişkin bulgular alt başlıklar halinde incelenmiştir.

4.6.1. Öğrencilerin Meslek Lisesinden Mezun Olabilmesi İçin Ailelerin Dört Yılda Yaptığı Eğitim Harcamaları

Araştırmanın altıncı alt problemine yanıt aranırken, çalışmanın ikinci alt problemini olan “Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun eğitim gördüğü farklı bölümlerde kadardır?” sorusuna verdikleri yanıtlardan yararlanılmıştır. Çalışmanın ikinci alt probleminde öğrencilerin eğitim gördüğü her bir bölüm için yıllık ailelerin eğitim harcamaları tespit edilmiştir. Altıncı alt problemde ise öğrencilerin eğitim gördüğü her bir bölüm için ailelerin yaptığı yıllık eğitim harcamaları dört ile çarpılarak toplamda dört yıllık bir meslek lisesi programından mezun olabilmek için yapılan ailelerin eğitim harcamasına ulaşılmıştır. Öğrencilerin eğitim gördüğü farklı bölümler için ailelerinin yaptığı bir yıllık ve dört yıllık eğitim harcamaları, Tablo 4.20.’de görülmektedir.

Tablo 4.20. Bir Yıllık ve Dört Yıllık Aile Eğitim Harcamaları (TL)

Öğrencinin Bölümü	<i>n</i>	Bir Yıllık Eğitim Harcaması (TL)	Dört Yıllık Eğitim Harcaması (TL)
Makine	59	36.747	146.990
Mobilya	61	36.486	145.942
Elektrik-Elektronik	63	48.043	192.171
Bilişim	61	37.739	150.955
Endüstriyel Otomasyon	61	46.378	185.514
Tekstil	59	28.752	115.009
Kimya	59	30.570	122.280
Moda	60	32.651	130.602
Tesisat ve İklimlendirme	67	42.606	170.425
Toplam / Ortalama	550	37.937	151.747

Tablo 4.20.’ye bakıldığında, bir öğrencinin elektrik-elektronik bölümünde dört yıl eğitim görmesinin ailesine maliyeti 192.171 TL; endüstriyel otomasyon bölümünde 185.514 TL; tesisat ve iklimlendirme bölümünde 170.425 TL; bilişim bölümünde 150.955 TL; makine bölümünde 146.990 TL; mobilya bölümünde 145.942 TL; moda bölümünde 130.602 TL; kimya bölümünde 122.280 TL; tekstil bölümünde 115.009 TL’dir.

Aileler tarafından, öğrencilerin eğitim gördüğü bölümlere göre yapılan eğitim harcamalarının, ailelerin yıllık gelirleri içindeki oranı (%) Tablo 4.21.’de görülmektedir.

Tablo 4.21. *Bölgümlere Göre Eğitim Harcamalarının Ailelerin Yıllık Gelirleri İçindeki Oranı (%)*

Bölüm	1 Asgari Ücrete Kadar	1-2 Asgari Ücret	2-3 Asgari Ücret	3-4 Asgari Ücret	4+ Asgari Ücret
Makine	36	18	12	9	7.2
Mobilya	35.7	17.9	11.9	9.9	7.1
Elektrik-Elektronik	47.1	23.5	15.7	11.8	9.4
Bilişim	37	18.5	12.3	9.2	7.4
Endüstriyel Otomasyon	45.4	22.7	15.1	11.4	9.1
Tekstil	28.2	14.1	9.4	7	5.6
Kimya	29.9	15	10	7.5	6
Moda	32	16	10.7	8	6.4
Tesisat ve İklimlendirme	41.7	20.9	13.9	10.4	8.3

Tablo 4.21. incelendiğinde, meslek lisesinin “makine” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin bir yılda yaptığı harcama, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin gelirlerinin % 36’sını, bir ve iki asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 18’ini, iki ve üç asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 12’sini, üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 9’unu, dört asgari ücret ve üzerinde gelire sahip olan ailelerin gelirlerinin % 7,2’sini oluşturmaktadır.

“Mobilya” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin yaptığı yıllık eğitim harcaması, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan hanelerin gelirlerinin % 35,7’sini, bir ve iki asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 17,9’unu, iki ve üç asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 11,9’unu, üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 9,9’unu, dört ve üzerinde olan hanelerin gelirlerinin % 7,1’ini oluşturmaktadır.

“Elektrik-elektronik” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin yaptığı yıllık eğitim harcaması, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin gelirlerinin % 47,1’ini, bir ve iki asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 23,5’ini, iki ve üç asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 15,7’sini, üç ve dört asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 11,8’ini, dört ve üzerinde olan hanelerin gelirlerinin % 9,4’ünü oluşturmaktadır.

“Bilişim” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin bir yılda yaptığı harcama, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin gelirlerinin % 37’sini, bir ve iki asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 18,5’ini, iki ve üç asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 12,3’ünü, üç ve dört asgari ücret arasında olan

hanelerin gelirlerinin % 9,2'sini, dört ve üzerinde olan hanelerin gelirlerinin % 7,4'ünü oluşturmaktadır.

“Endüstriyel” otomasyon bölümünde eğitim gören bir öğrenci için yıllık hanehalkı eğitim harcaması, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan hanelerin gelirlerinin % 45,4'ünü, bir ve iki asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 22,7'sini, iki ve üç asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 15,1'ini, üç ve dört asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 11,4'ünü, dört ve üzerinde olan hanelerin gelirlerinin % 9,1'ini oluşturmaktadır.

“Tekstil” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için yıllık hanehalkı eğitim harcaması, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan hanelerin gelirlerinin % 28,2'sini, bir ve iki asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 14,1'ini, iki ve üç asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 9,4'ünü, üç ve dört asgari ücret arasında olan hanelerin gelirlerinin % 7'sini, dört ve üzerinde olan hanelerin gelirlerinin % 5,6'sını oluşturmaktadır.

“Kimya” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin bir yılda yaptığı harcama; aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin gelirlerinin % 29,9'unu, bir ve iki asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 15'ini, iki ve üç asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 10'unu, üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 7,5'ini, dört ve üzerinde olan ailelerin gelirlerinin % 6'sını oluşturmaktadır.

“Moda” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin bir yılda yaptığı harcama; aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin gelirlerinin % 32'sini, bir ve iki asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 16'sını, iki ve üç asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 10,7'sini, üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 8'ini, dört ve üzerinde asgari gelire sahip olan ailelerin gelirlerinin % 6,4'ünü oluşturmaktadır.

“Tesisat ve iklimlendirme” bölümünde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin bir yılda yaptığı harcama; aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin gelirlerinin % 41,7'sini, bir ve iki asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 20,9'unu, iki ve üç asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 13,9'unu, üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin gelirlerinin % 10,4'ünü, dört ve üzerinde olan ailelerin gelirlerinin % 8,3'ünü oluşturmaktadır.

4.6.2. Meslek Lisesinde Eğitim Görmenin Vazgeçme Maliyeti

Burada, öğrencilerin meslek lisesinde eğitim görmelerinin vazgeçme maliyetine ve 12. sınıfta aktif eğitim-öğretim süresi boyunca işletmelerdeki mesleki eğitimleri için elde ettikleri staj gelirine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

İş Yasası'nın 71. maddesine göre 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır (RG: 10.06.2003 - 25134). Bu durumda, ortaöğretim çağındaki bir öğrencinin herhangi bir örgün ortaöğretim kurumuna devam etmeyip onun yerine gelir getiren bir işte çalışmayı tercih ettiği varsayıldığında, öğrenci 16 ve 17 yaşında gelir getiren bir işte çalışabilir. Araştırmada, bir meslek lisesi öğrencisi için vazgeçme maliyetinin hesaplanmasında 16 ve 17 yaşın tekabül ettiği 11. ve 12. sınıf (ortaöğretimin son iki yılı) esas alınmıştır. Araştırma verilerinin toplandığı 2022-2023 öğretim yılında 12. sınıfa devam eden öğrenciler için, 2022-2023 yıllarındaki asgari ücret ve bir önceki yıl 11. sınıfa devam ettiği için 2021-2022 yıllarındaki asgari ücret, vazgeçilen gelirleri hesaplamada esas alınmıştır. Öğrencinin 2021-2022 öğretim yılı için vazgeçtiği gelirlerin tespiti için yapılan işlemler ve sonuçları Tablo 4.22.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.22. Öğrencinin Vazgeçtiği Gelirler (2021-2022 Öğretim Yılı) (TL)

	Vazgeçilen Gelir
2021 Eylül- Aralık Dönemi (3.5 Ay)	2.826 x 3,5 = 9.891 TL
2022 Ocak- Haziran Dönemi (5.5 Ay)	4.253 x 5,5 = 23.392 TL
Toplam Vazgeçilen Gelir (9 Ay)	33.283 TL

Tablo 4.22. incelendiğinde, 2021-2022 öğretim yılında 11. sınıfa devam eden meslek lisesi öğrencisinin vazgeçtiği gelir hesaplanırken 2021 yılında Eylül ve Aralık döneminde 2.826 TL olan net asgari ücret ile bu dönemde eğitime devam ettiği süre olan 3.5 ay çarpılarak 9.891 TL vazgeçilen gelire, 2022 yılında Ocak ve Haziran döneminde 4.253 TL olan net asgari ücret ile bu dönemde eğitime devam ettiği süre olan 5.5 ay çarpılarak 23.392 TL vazgeçilen gelire ulaşılmıştır. 2021 yılı Eylül ve Aralık dönemi vazgeçilen geliri 9.891 TL ile 2022 yılı Ocak ve Haziran dönemi vazgeçilen geliri 23.392 TL toplanarak ise 2021-2022 yılı toplam vaz geçilen gelire 33.283 TL'ye ulaşılmıştır.

Öğrencinin 2022-2023 öğretim yılı için vazgeçtiği gelirlerin tespiti için yapılan işlemler ve sonuçları Tablo 4.23.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.23. Öğrencinin Vazgeçtiği Gelirler (2022-2023 Öğretim Yılı) (TL)

	Vazgeçilen Gelir (TL)
2022 Eylül- Aralık Dönemi (3.5 ay)	$5.500 \times 3,5 = 19.250$ TL
2023 Ocak- Haziran Dönemi (5.5 Ay)	$8.507 \times 5,5 = 46.789$ TL
Toplam Vazgeçilen Gelir (9 Ay)	66.039 TL

Tablo 4.23.'e göre, 2022-2023 öğretim yılında 12. sınıfa devam eden meslek lisesi öğrencisinin vazgeçtiği gelir hesaplanırken, 2022 yılında Eylül-Aralık döneminde 5.500 TL olan net asgari ücret ile bu dönemde eğitime devam ettiği süre olan 3,5 ay çarpılarak 19.250 TL vazgeçilen gelire, 2023 yılında Ocak ve Haziran döneminde 8.507 TL olan net asgari ücret ile bu dönemde eğitime devam ettiği süre olan 5,5 ay çarpılarak 46.789 TL vazgeçilen gelire ulaşılmıştır. 2022 yılı Eylül ve Aralık dönemi vazgeçilen geliri 19.250 TL ile 2023 yılı Ocak ve Haziran dönemi vazgeçilen geliri 46.789 TL toplanarak ise 2022-2023 yılı toplam vazgeçilen gelire 66.039 TL'ye ulaşılmıştır. Öğrencinin 2021-2022 ve 2022-2023 öğretim yılları için vazgeçtiği gelirler toplanarak iki öğretim yılında toplam vazgeçilen gelire ulaşılmıştır.

İki öğretim yılında toplam vazgeçilen gelirlerin tespiti için yapılan işlemler ve sonuçları Tablo 4.24.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.24. Öğrencinin İki Yıl İçin Vazgeçtiği Gelirler Toplamı (TL)

	Vazgeçilen Gelir (TL)
2021-2022 ve 2022-2023 Öğretim Yılları İçin	$33.283 + 66.039 = 99.322$ TL
Toplam Vazgeçilen Gelir (18 Ay)	

Tablo 4.24. incelendiğinde, 2021-2022 ve 2022-2023 öğretim yıllarında bir meslek lisesi öğrencisinin vazgeçtiği gelirler toplamı 99.322 TL'dir. Diğer bir deyişle vazgeçme maliyeti 99.322 TL'dir. Eğer öğrenci, meslek lisesinde eğitim görmek yerine, bir işe girip çalışsa ve asgari ücret alsa, 99.322 TL elde edecekti. Bir işe girip çalışmak ve gelir elde etmek yerine, meslek lisesinde eğitim görmeyi tercih ettiği için 99.322 TL'den vazgeçmiştir.

Ayrıca 2022-2023 öğretim yılında 12. sınıf olan öğrencilerin aktif eğitim-öğretim süreleri içinde (Eylül ve Haziran ayları arasında) işletmelerde meslek eğitimi

yaptıkları süre içinde aldıkları ücret, mesleki eğitim yasaınının 25. maddesi gereğince hesaplanmıştır. Buna göre iş yerlerinde aylık “Stajyer Maaşı = Net Asgari Ücret x %30” formülü ile hesaplanmıştır. Bu formülle ulaşılan gelir öğrencinin staj yaptığı süreler ile çarpılarak öğrencinin 2022 yılı eylül ve aralık ayları arasında elde ettiği staj gelirin ve 2023 yılı ocak ve haziran ayları arasında elde ettiği staj gelirin ulaşılmıştır. 2022- 2023 eğitim öğretim yılında 12. sınıf bir meslek lisesi öğrencisinin aktif eğitim süresi boyunca elde ettiği toplam staj gelirlerinin tespiti için yapılan işlemler Tablo 4.25.’te gösterilmiştir.

Tablo 4.25. Öğrencinin Elde Ettiği Staj Gelirleri (TL)

Süre	Staj Geliri (TL)
2022 Eylül - Aralık (3,5 ay)	$(5.500,35 \times \%30) \times 3.5 = 5.775$ TL
2023 Ocak - Haziran (5,5 ay)	$(8.506,80 \times \%30) \times 5.5 = 14.036$ TL
Toplam Staj Geliri (9 Ay)	$5.775 + 14.036 = 19.811$ TL

Tablo 4.25. incelendiğinde, 2022 yılı Eylül ve Aralık ayları arasında elde edilen staj geliri (5.775 TL) ile 2023 yılı Ocak ve Haziran ayları arasında elde edilen staj geliri (14.036 TL) toplanmış ve 2022-2023 yılında 12. sınıftaki bir meslek lisesi öğrencisinin elde ettiği toplam staj gelirin ulaşılmıştır (19.811 TL).

4.6.3. Meslek Lisesinden Mezun Olmanın Ailelere Maliyeti

Öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmalarının, ailelerine toplam maliyeti şöyle hesaplanmıştır: Ailenin dört yılda yaptığı eğitim harcaması + Öğrencinin iki yılda vazgeçtiği gelir – Staj geliri. Bu hesaplama ile ilgili veriler Tablo 4.26.’da görülmektedir.

Tablo 4.26. Meslek Lisesinden Mezun Olmanın Hanehalkına Maliyeti (TL)

Öğrencinin Bölümü	4 Yıllık Eğitim Harcaması	2 Yıl İçin Vazgeçilen Gelir	Staj Geliri	Toplam Maliyet
Makine	146.990	99.322	19.811	226.501
Mobilya	145.942	99.322	19.811	225.453
Elektrik-Elektronik	192.171	99.322	19.811	271.682
Bilişim	150.955	99.322	19.811	230.466
Endüstriyel Otomasyon	185.514	99.322	19.811	265.025
Tekstil	115.009	99.322	19.811	194.520

(devamı arkadadır)

Tablo 4.26. *Meslek Lisesinden Mezun Olmanın Hanehalkına Maliyeti (TL)* (devamı)

Öğrencinin Bölümü	4 Yıllık Eğitim Harcaması	2 Yıl İçin Vazgeçilen Gelir	Staj Geliri	Toplam Maliyet
Kimya	122.280	99.322	19.811	201.791
Moda	130.602	99.322	19.811	210.113
Tesisat-İklimlendirme	170.425	99.322	19.811	249.936
Ortalama	151.747	99.322	19.811	231.258

Tablo 4.26. incelendiğinde, 2022-2023 öğretim yılında bir öğrencinin elektrik-elektronik bölümünden mezun olmasının hanehalkına maliyeti 271.682 TL'dir. Eğitimin maliyetinin en yüksek olduğu bölüm elektrik-elektronik bölümüdür. Elektrik-elektronik bölümünü sırasıyla 265.025 TL ile endüstriyel otomasyon, 249.936 TL ile tesisat ve iklimlendirme, 230.466 TL ile bilişim, 226.501 TL ile makine, 225.453 TL ile mobilya, 210.113 TL ile moda, 201.791 TL ile kimya, 194.520 TL ile tekstil bölümü izlemektedir. Tüm bölümler için ortalama toplam eğitim maliyeti ise 231.258 TL'dir.

4.7. Ailelerin Gelir Düzeyleri ve Eğitim Harcamaları Arasındaki İlişki

Araştırmanın yedinci alt problemde, ailelerin gelir düzeyleri ve eğitim harcamaları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Ailelerin aylık geliri ve yaptıkları eğitim harcamalarına ilişkin veriler, Tablo 4.27.'de görülmektedir.

Tablo 4.27. *Ailelerin Aylık Geliri ve Eğitim Harcamalarına İlişkin Veriler*

	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S</i>
Aylık Gelir	550	18.386	8001,810
Aylık Eğitim Harcaması	550	3.161	1246,859

Tablo 4.27.'e göre, ailelerin bir ayda elde ettiği gelir, ortalama (\bar{X}) 18.386 TL; bir ayda yaptığı eğitim harcaması ise ortalama (\bar{X}) 3.161 TL'dir. Diğer bir deyişle aileler gelirlerinin yaklaşık % 17'sini (yaklaşık 6'da 1'ni) eğitim için harcamaktadırlar.

Ailelerin aylık gelir düzeylerine ve eğitim harcamalarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.28.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.28. Ailelerin Aylık Geliri ve Eğitim Harcamalarına İlişkin Korelasyon Testi Sonuçları

		Aylık Eğitim Harcaması
Aylık Gelir	Pearson r	,397*
	p	,000
	n	550

Not: *. Korelasyon $p < 0.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4.28. incelendiğinde, ailelerin aylık gelirleri ve aylık eğitim harcamaları arasında orta düzeyde, pozitif ($r = 0,397$), anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle, ailelerin aylık gelirleri ve aylık eğitim harcamaları orta düzeyde bir ilişki ile anlamlı olarak birlikte artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans % 15,76'dır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları ve sonuçlarla ilgili tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, kamu sektörüne ait meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerin ailelerinin bir yılda yaptığı eğitim harcamalarını ortaya koymak ve eğitim harcamalarının ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerine göre ne kadar değiştiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar, daha önceki araştırmalarda ulaşılan sonuçlar ile karşılaştırılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçların daha iyi anlaşılabilmesi için, araştırmaya katılan anne ve babaların genel profillerinin ortaya konulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Çocukları meslek lisesinde eğitim gören anne ve babaların çoğunluğu ilkokul ve ortaokul mezunudur. Ev hanımı olan anneler ve işçi babalar ise çoğunluktadır. Bir ve iki asgari ücret dolayında gelire sahip aileler ise araştırmaya katılan ailelerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Ailelerin büyük bölümünün eğitim ve gelir düzeyi düşüktür.

Eğitim hizmetinin ücretsiz sunulduğu kamuya ait meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerin ailelerinin 2023 yılı eğitim harcamaları, ortalama 37.937 TL'dir. Aileler tarafından bir yılda eğitim için yapılan en düşük harcama 5.400 TL, en yüksek harcama ise 75.000 TL'dir. Ulaşılan bu sonuç, TÜİK 2022 yılı eğitim harcamaları istatistikleri ile benzerlik göstermektedir. TÜİK 2022 yılı Eğitim Harcamaları İstatistikleri Raporunda, 2011-2022 yılları arasında öğrenci başına yapılan harcamalar ve hanehalkı eğitim harcamalarının düzenli olarak arttığı görülmektedir. 2011 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci başına yapılan eğitim harcaması 3.667 TL iken, 2022 yılında 29.779 TL olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2022). Bu araştırmada ortaya çıkan, 2023 yılında, meslek lisesinde eğitim gören bir öğrenci için ailesinin yaptığı harcama (37.937 TL) ile TÜİK tarafından ortaya çıkarılan 2022 yılında meslek lisesinde eğitim gören bir öğrenci için yapılan eğitim harcaması (29.779 TL) karşılaştırıldığında, bir önceki yıla göre 8.158 TL artış olduğu görülmektedir. TÜİK

tarafından yayımlanan 2022 yılı eğitim harcaması istatistikleri eğitim düzeylerine göre öğrenci başına eğitim harcaması raporunda, 2022 yılında genel orta öğretim programları için öğrenci başına 16.866 TL harcama yapılmaktadır (TÜİK, 2022). Aynı raporda 2022 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci başına yapılan harcama 29.779 TL'dir (TÜİK, 2022). Sonuç olarak, TÜİK 2022 yılı eğitim düzeylerine göre öğrenci başına eğitim harcaması verilerine göre mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci başına harcama genel ortaöğretim programlarından 12.913 TL daha fazladır.

Ailelerin yıllık eğitim harcaması içinde en yüksek orana sahip harcama türü % 28,1 ile bölüm harcamaları olarak tespit edilmiştir. Ailelerin, öğrencilerin bölümlere özgü gereksinimleri için yılda ortalama 10.659 TL harcadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin yıllık eğitim harcaması içinde öğrencilerin bölümlere özgü gereksinimlerini sırasıyla % 19,8 ile okul harçlığı, % 17,5 ile beslenme, % 12,3 ile giyim-kuşam, % 11,6 ile ulaşım, % 7,1 ile kırtasiye giderleri oluşturduğu belirlenmiştir. Bölüm harcamalarının % 28,1 gibi büyük bir orana sahip olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin eğitim gördükleri bölümlerde gereksinim duydukları araç-gereçler için devletin, öğrencilerin ailelerine her yıl parasal destek vermesi, ailelerin eğitim harcamalarını önemli ölçüde azaltacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin meslek liselerinde eğitim gördüğü bölümlere göre ailelerin eğitim harcamaları değişmektedir. Bir başka deyişle, meslek lisesi öğrencilerinin eğitim gördüğü bölüm ailelerin eğitim harcamalarının bir belirleyicisidir. En yüksek harcama "elektrik-elektronik" bölümünde, en düşük harcama ise "tekstil" bölümünde eğitim gören öğrenciler için yapılmaktadır. Ailelerin bir yılda eğitim için yaptığı ortalama harcama (\bar{X}); elektrik-elektronik bölümünde 48.043 TL, tekstil bölümünde 28.752 TL'dir. Sonuç olarak, öğrencilerin meslek liselerindeki hangi alanda (bölümde) eğitim alacağı, ailelerin gelirleriyle yakından ilgili olabilir. Aileler, çocuklarını okula kayıt ettirirken, bu konuyu da düşünüyor olabilirler. Bu konuda gerçekleştirilen bir araştırma (OECD, 2023, s.270), ortaöğretim düzeyinde eğitim harcamalarının, program yöneliminden güçlü bir biçimde etkilendiğini, ayrıca özel ekipman ve altyapı gerektiren mesleki eğitim programlarının, çoğunlukla genel eğitim programlardan daha pahalı olduğunu ortaya koymaktadır.

Alanyazında, özellikle mesleki ve teknik eğitim alanında öğrencilerin eğitim gördüğü programlar düzeyinde eğitim harcamalarına ulaşamamıştır. TÜİK ve OECD raporlarında eğitim harcamaları, eğitim türlerine ve düzeylerine göre verilmekte; okul

türlerine göre verilmemektedir. Okul ve bölüm (program) türlerine göre eksiksiz ve kesin verilere ulaşmak olanaksız görünmektedir.

OECD raporlarında, program türlerine ilişkin eksiksiz ve kesin verilere ulaşmak zor ve karmaşık olarak kabul edilmektedir. Belirli program türleri ile ilgili bilgilerin eksik olduğu durumlarda, mesleki eğitim harcamalarının raporlaştırılmasında zorluklar yaşanmaktadır. Doğru çözümlerlerin yapılabilmesi için mesleki eğitim harcama verilerinin raporlaştırılmasına yönelik standartlaştırılmış yöntemlerin özendirilmesi önemlidir (OECD, 2022, s.270). Meslek liselerindeki her bir program türü için hangi kalemlere ne kadar harcama yapıldığının tespit edilmesine ilişkin anketlerin hazırlanması ve düzenli aralıklarla veri toplanması mesleki eğitim harcamalarının raporlaştırılmasındaki zorlukların ortadan kaldırılması konusunda yararlı olabilir.

Çocuğu meslek lisesinde eğitim gören ailelerin eğitim harcamaları, öğrencilerin eğitim gördüğü sınıf düzeyine göre değişmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin devam ettikleri sınıf seviyesi yükseldikçe ailelerin de eğitim harcaması artmaktadır. Ailelerin yıllık eğitim harcamaları ortalaması en yüksek 12. sınıftaki çocuklar için 40.399 TL, en düşük 9. sınıf çocuklar için 36.213 TL'dir. Bunun nedeni şunlar olabilir: 12. sınıf öğrencilerinin işyerlerinde mesleki eğitime başlaması ve işyerlerinde mesleki eğitim gereksinimlerinin karşılanması, yükseköğretime (sınava) hazırlanmaları, kendi alanlarıyla ilgili iş yaşamına girme hazırlıkları, kendilerini kanıtlamak için projelere ve ulusal/uluslararası yarışmalara katılmaları. Alanyazında ailelerin eğitim harcamalarının ile öğrencinin devam ettiği sınıf düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırmalar bulunmaktadır. Aksoy (2018, s.40), eğitim-öğretim malzemeleri için harcanan paranın, çocuğun okuduğu sınıfa ve okul türüne göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Sakallı (2010, s.49) yaptığı araştırmada, ailelerin öğretim yılı başında bir defaya özel olarak yapılan harcama ve yıl içinde her ay gerçekleştirilen harcama alanlarında, öğrencinin sınıfına göre anlamlı bir fark tespit edememiş; dönem içinde ve daha sonradan yaptıkları harcama türlerinde öğrencinin sınıfına göre anlamlı fark tespit etmiştir.

Ulusoy ve Yolcu (2013) yaptıkları araştırmada, ilköğretim öğrencileri için ailelerin yaptığı harcamaların, öğrencilerin devam ettiği sınıfa göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır (s.27). Çalmaşur ve Algur (2020), sınıf düzeyi faktörünün eğitim harcaması düzeyi üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu ve % 1 önem

düzeyinde anlamlı olduğunu, öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça (bir üst sınıfa geçildikçe), ailelerin eğitim harcaması miktarında da artış olduğunu ortaya koymuştur (s. 22). Alanyazında, öğrencinin eğitim gördüğü sınıf ve ailelerin eğitim harcamaları arasındaki ilişkiyle ilgili farklı sonuçların olmasının nedeni, farklı eğitim düzeylerinde, farklı sınıflarda eğitim gören öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin birbirlerinden farklı olması olabilir.

Ailelerin eğitim harcamaları, annenin eğitim düzeyine göre değişmektedir. Annelerin eğitim düzeyi arttıkça ailelerin eğitim harcaması da artmaktadır. En yüksek harcama (56.062 TL) annenin “lisans” mezunu olduğu ailelerde, en düşük harcama ise (35.028 TL) annenin “ilkokul” mezunu olduğu ailelerde yapılmaktadır. Tilak (2002, s.57), tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır. Şöyle ki, okur-yazarlığın, ailelerin eğitim için daha fazla harcama yapmasında önemli olabileceği ve okur-yazar ailelerin eğitime yatırım yapmanın, uzun vadede eğitimin getirilerinin öneminin daha fazla farkında olabileceğini söylemektedir. Çalmaşur ve Algur (2020) tarafından yapılan araştırmada da annenin eğitim düzeyindeki artışın, ailenin eğitim harcamalarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulusoy ve Yolcu (2013, s.18) tarafından yapılan çalışmada, annenin “üniversite” mezunu olduğu ailelerde yapılan eğitim harcamalarının, annenin daha düşük eğitim düzeyinde olduğu ailelere göre daha çok olduğu ortaya konulmuştur. Bu alanda yürütülen bazı çalışmalar (Arıç, 2023; Bhandari, 2023; Vardar, 2023; Yolcu ve Yeşilyurt, 2020), anne eğitim düzeyinin aile eğitim harcamaları üzerinde etkili olduğunu destekler niteliktedir. Bulgular, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, eğitime yapılan yatırımın ve nitelikli eğitimin önemini daha iyi kavramasıyla ilgili olabilir.

Ailelerin eğitim harcamaları, babanın eğitim düzeyine göre değişmektedir. Babaların eğitim seviyesi arttıkça ailelerin eğitim harcamaları da artmaktadır. Babanın “lisans” mezunu olduğu ailelerde, bir yılda ortalama (\bar{X}) 46.858 TL, “önlisans” mezunu olduğu ailelerde 41.875 TL, lise mezunu olduğu ailelerde 38.687 TL, “ortaokul” mezunu olduğu ailelerde 39.021 TL, “okuma-yazma bilmediği” ailelerde 25.944 TL harcanmaktadır. Diğer bir deyişle, en yüksek harcama, babanın “lisans” mezunu olduğu ailelerde yapılırken, en düşük harcama babanın “okuma-yazma bilmediği” ailelerde yapılmaktadır. Bunun nedeni, anne ve babanın lisans (üniversite) mezunu olduğu ailelerin daha bilinçli olması, işgücü piyasası ve meslekler hakkında daha gerçekçi bilgilere sahip olması olabilir. İşgücü piyasasında geçerli ve düzenli bir meslek sahibi

olmanın, teknik eğitimle gerçekleşebileceğinin bilincinde oldukları söylenebilir. Algur (2019, s.87) tarafından yapılan araştırmada da eğitim harcamaları üzerinde babanın eğitim düzeyinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulusoy (2013, s.164) da ailelerin ilköğretim düzeyinde yaptığı eğitim harcamalarının, babanın eğitim düzeyine göre değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Köse (2019, s.66) de ailelerin eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte eğitim harcamalarının da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Görüldüğü gibi, bu araştırmada ulaşılan sonuçlar ile bundan önceki araştırmalarda ulaşılan sonuçlar benzerdir.

Bu araştırmaya katılan ailelerdeki annelerin ve babaların çoğu, ilkokul ve ortaokul mezunudur. Diğer bir deyişle eğitim düzeyi oldukça düşüktür. Bu durum, annelerin ve babaların dolayısıyla aile gelirinin azalmasına neden olabileceği gibi meslek lisesi öğrencileri için yapılan eğitim harcamalarının miktarını da etkileyebilir. Bilindiği gibi eğitim harcamalarını etkileyen etkenlerden biri, ailenin gelir düzeyidir. Düşük gelirli aileler, daha az harcama yapmaktadır. Bu durumda, anne ve babaların eğitim düzeyinin, ailenin eğitim harcamalarının önemli bir belirleyicisi olduğu söylenebilir.

Aynı eğitim düzeyine sahip anne ve babaların eğitim harcamalarına bakıldığında, ilkokul dışındaki tüm düzeylerde, annelerin eğitim düzeylerinin eğitim harcamalarına etkisi, babalarından daha fazladır. Diğer bir deyişle, ailenin eğitim harcamalarının artmasında, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyine göre daha belirleyicidir.

Çocuğu meslek lisesinde eğitim gören ailelerin eğitim harcamaları, annelerin mesleklerine göre değişmektedir. En yüksek eğitim harcaması, annenin “memur” olduğu ailelerde gerçekleşmektedir. Bunu sırasıyla esnafın, çiftçilerin, emeklilerin, işçilerin ve ev hanımlarının bulunduğu aileler izlemektedir. Meslek, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi ile yakından ilgilidir. Bu araştırmada da eğitim düzeyi ve gelir düzeyi arttıkça, eğitime yapılan harcamaların da arttığı ortaya konulmuştur. Bu nedenle en yüksek eğitim harcamasının “memur” olan annelerin bulunduğu ailelerde yapılması şaşırtıcı değildir. Yapılan bazı araştırmalar (Bulut, 2023; Demiroğları, 2019; Köse, 2019; Ulusoy, 2013) anne mesleğinin, aile eğitim harcamalarının belirleyicilerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır ve bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Aile bütçesine az ya da sınırlı katkısı olan annelerin bulunduğu ailelerin gelirlerinin düşük olması, aile bütçesinden eğitime ayrılan payın da düşük olmasına neden olabilir. Ayrıca

ev hanımlarına ve işçilere göre daha yüksek gelire sahip memur ve esnaf olan annelerin bulunduğu ailelerin eğitim harcamalarının daha yüksek olmasının nedeni de annelerin mesleklerinden ve gelirlerinden kaynaklanıyor olabilir.

Çocuğu meslek lisesinde eğitim gören ailelerin eğitim harcamaları, babaların mesleklerine göre değişmektedir. Nitekim babanın “memur” olduğu ailelerde yapılan eğitim harcamaları; babanın çiftçi, işçi ve emekli olduğu ailelerde yapılan eğitim harcamalarına göre daha çoktur. Meslek lisesinde eğitim gören öğrencilerin babalarının çoğunluğunun çiftçi ve işçi olması, ayrıca babalarının çoğunluğunun eğitim düzeyinin de düşük olması, çocuklarının eğitimi için yapılan harcamanın esnaf, memur ve emekli babaların bulunduğu ailelerin eğitim harcamalarından daha az olmasına neden olabilir. Bu sonuç ile daha önceden yapılan araştırmaların (Algur, 2019; Demirogları, 2019; Ulusoy ve Yolcu, 2016) sonuçları benzerdir. Uzunoğlu (2022) tarafından yapılan araştırmada, ailelerin erken çocukluk eğitimi harcamalarında, babanın “memur” olduğu ailelerin, babanın “işçi” olduğu ailelere göre daha çok harcama yaptığı ortaya konulmuştur (s.100). Bu durum, insan sermayesi yüksek olan babaların, çocuklarının eğitimini daha çok önemsediklerini ve çocuklarının eğitimlerine daha çok harcama yaptıkları anlamına gelebilir. Memurlar, kamu bütçesinden maaş aldıkları ve bu maaş düzenli olduğu için, eğitim harcamalarını esnaf ve işçilere göre daha rahat planlayabilirler. Memurların, esnaflar gibi işlerini batırma riskleri yoktur, işçiler gibi işten atılma riskleri yoktur. Olsa bile binde bir olasılıktır. Bu nedenlerle babanın “memur” olduğu ailelerin eğitim harcaması daha yüksek olabilir.

Meslek lisesi öğrencilerinin ailelerinden köy ve kasabada yaşayanlar daha az eğitim harcaması yaparken, il ve ilçe merkezinde yaşayan aileler daha fazla eğitim harcaması yapmaktadır. Çocuğu meslek lisesinde eğitim gören ailelerin bir yıllık eğitim harcaması, ortalama (\bar{X}), köyde yaşayan ailelerde 32.093 TL, kasabada yaşayan ailelerde 36.696 TL, ilçe merkezinde yaşayan ailelerde 39.855 TL, il merkezinde yaşayan ailelerde 38.449 TL'dir. En çok harcama, ilçe merkezinde yaşayan aileler tarafından yapılırken, en az harcama ise köyde yaşayan aileler tarafından yapılmaktadır. Bulut (2023) tarafından yapılan araştırmada da ailelerin eğitim harcamalarının ailenin yaşadığı yere göre değiştiği saptanmıştır. Alanyazındaki diğer araştırmalarda da ailelerin eğitim harcamalarının yaşanan yere göre değiştiği tespit edilmiştir (Andreou, 2012; Sülkü ve Abdioğlu, 2014; Tansel ve Bircan, 2006). Alanyazındaki bulgular ile bu araştırmanın bulguları benzer niteliktedir. Köy ve kasabalarda yaşayan ailelerin

çoğunluğunun düşük gelir grubunda olması, bu ailelerin il ve ilçe merkezinde yaşayan ailelerden daha az eğitim harcaması yapmasının nedeni olabilir. Eğitim harcamalarının yaşanan yere göre değişmesi, kentsel alanlarda özel ders, sanat ve spor kursları, mesleki eğitimler gibi olanaklara ulaşmanın kolaylığından ve bu etkinliklerin çeşitliliğinin çok olmasından, okula ulaşımın minibüs ile ya da toplu taşıma araçları ile yapılmasından, öğle yemeklerinin dışarıda yenmesinden, yaşadıkları yerdeki evin kira ya da kendilerine ait olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırmada, ailelerin eğitim harcamalarını etkileyen etkenlerden birinin “çocuk sayısı” olup-olmadığı da ele alınmıştır. Nitekim, ailelerin meslek liselerinde eğitim gören çocukları için yaptıkları eğitim harcamaları, ailedeki çocuk sayısına göre değişmektedir. Eğitim harcamaları, ailedeki çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır. Bir çocuğu olan ailelerin bir yılda yaptığı eğitim harcaması, ortalama 40.850 TL’dir. İki çocuğu olan ailelerin yaptığı eğitim harcaması, ortalama 37.158 TL, üç çocuğu olan ailelerin yaptığı eğitim harcaması 39.479 TL, dört çocuğu olan ailelerin eğitim harcaması 34.524 TL’dir. Diğer bir deyişle, en yüksek eğitim harcaması bir çocuğu olan ailelerde, en az eğitim harcaması ise dört çocuğu olan ailelerde yapılmaktadır. Ailenin gelirinden eğitim için ayrılan payın, ailedeki birden fazla çocuğa paylaşılması, doğal olarak öğrenci başına aile eğitim harcamasının azalmasına neden olabilir. Andreou (2012, s.31) da yaptığı araştırmada, ailedeki çocuk sayısının özel eğitim harcamaları üzerinde belirleyici olduğunu tespit etmiştir. Sülkü ve Abdioğlu (2014, s.353), ailedeki en az bir çocuğun 18 yaşın üzerinde olmasının, eğitim harcamalarının mali yük riskini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ercan ve Kasalak (2021, s.284) tarafından yapılan araştırmada, ailede 6-18 yaş arasında kişinin olmasının, yükseköğretim harcaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ulusoy (2013, s.170) yaptığı araştırmada, ailelerin eğitim harcamalarının ilköğretimde okuyan öğrenci sayısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ailedeki öğrenci sayısının artmasıyla birlikte aileler daha çok eğitim harcaması yapmaktadır (Algur, 2019, s.94). Yıldız (2024), zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin eğitim harcamalarının ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (s.27). Alanyazında, ailelerin eğitim harcamalarının, ailedeki çocuk ve öğrenci sayısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşan çalışmalar çoğunluktadır. Mesleki eğitim alanında eğitim harcamalarının ailedeki çocuk sayısına göre değişmesi, daha önce yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Ailelerin eğitim harcamaları, ailelerin gelirine göre değişmektedir. Ailelerin gelir düzeyi arttıkça, eğitim harcamaları da artmaktadır (miktersal olarak). Nitekim, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin bir yılda yaptığı ortalama harcama (\bar{X}) 29.485 TL, aylık geliri bir ve iki asgari ücret arasında olanlarda 35.097 TL, aylık geliri iki asgari ücret ve üç asgari ücret arasında olanlarda 38.764 TL, aylık geliri üç asgari ücret ve dört asgari ücret arasında olan ailelerde 45.647 TL, dört asgari ücret ve üzerinde gelire sahip ailelerde ise 53.610 TL'dir. Ailenin geliri arttıkça eğitim harcamalarının da arttığı sonucu, alanyazındaki araştırmaların (Algur, 2019; Bulut, 2023; Kahveci, 2009; Sakallı, 2010; Ulusoy, 2013; Uzunoğlu, 2022,) sonuçlarıyla benzerdir. Andreou (2012, s.32) da yaptığı araştırmada, eğitim harcamalarının hemen her yıl gelirle birlikte arttığını ve bu artışın tüm gelir grupları için aynı olduğunu tespit etmiştir. Meslek lisesinde eğitim gören öğrencilerin ailelerinin çoğunluğu düşük gelir grubundadır. Okulu terk etmenin bir sorun olarak karşımıza çıktığı düşüldüğünde, bazı öğrencilerin meslek liselerini terk etmelerinin nedenlerinden birinin ekonomik olduğu söylenebilir.

Ailelerin gelir düzeyi arttıkça, eğitim için gelirlerinden ayırdıkları oran azalmaktadır. Nitekim, aylık geliri bir asgari ücrete kadar olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 28,9'unu oluşturmaktadır. Aylık geliri bir ve iki asgari ücret arasında olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 17,2'sini; aylık geliri iki ve üç asgari ücret arasında olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları gelirlerinin % 12,7'sini; aylık geliri üç ve dört asgari ücret arasında olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları, gelirlerinin % 11,2'sini; aylık geliri dört asgari ücret ve üzerinde olan ailelerin yıllık eğitim harcamaları ise gelirlerinin % 10,5'ini oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, ailelerin eğitim harcamaları, gelirleri arttıkça oransal olarak azalmaktadır. Gelirin arttığı oranda, gelirden eğitime ayrılan pay artmamaktadır. Gelirdeki artış, gelirden ayrılan orandaki artıştan daha çoktur.

Ailelerin eğitim harcamaları, yaşadıkları evin mülkiyetine göre değişmektedir. Yaşadıkları evin mülkiyeti kendilerine ait olan aileler, daha az eğitim harcaması yaparken, yaşadıkları ev kira olan aileler daha fazla eğitim harcaması yapmaktadır. Yaşadıkları ev kira olan ailelerin bir yılda yaptığı eğitim harcaması, ortalama 39.348 TL, evin mülkiyeti kendilerine ait olan ailelerin eğitim harcamaları ise 36.596 TL'dir. Yaşadıkları ev kira olan ailelerin daha fazla eğitim harcaması yapma nedenlerinden biri,

evi kira olan ailelerin büyük çoğunluğunun il ve ilçe merkezlerinde yaşaması ve il ve ilçe merkezinde yaşayan ailelerin daha fazla eğitim harcaması yapması olabilir.

Çocuğu meslek lisesinde eğitim gören ailelerin eğitim harcaması, çocuğun cinsiyetine göre değişmektedir. Nitekim, çocuğu erkek olan aileler, çocuğu kız olan ailelere göre daha çok harcama yapmaktadır. Kız öğrencilerin aileleri, bir yılda ortalama 32.941 TL harcarken, erkek öğrencilerin aileleri ise 39.643 TL harcamaktadır. Öğrencinin cinsiyetine göre aile harcamalarının değişmesindeki nedenlerden biri, kız ve erkek öğrencilerin bölüm tercihleri olabilir. Alanyazındaki diğer araştırmalar da benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Nitekim Çalmaşur ve Algur (2020, s.24) tarafından yapılan araştırmada, çocukların cinsiyetinin eğitim harcamalarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Uzunoğlu (2022, s.129) tarafından yapılan araştırmada, ailelerin erken çocukluk eğitimi harcamalarının, çocukların cinsiyetine göre değiştiği ortaya konulmuştur. Görüldüğü gibi alanyazındaki araştırmaların bulguları, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Anne ve babaların birlikte yaşadığı ailelerde eğitim harcamaları, ayrı yaşayan (boşanmış) anne ve babaların bulunduğu ailelerdeki eğitim harcamalarından daha yüksektir. Anne ve babanın birlikte yaşadığı ailelerde, bir yılda yapılan eğitim harcaması ortalama 38.085 TL iken, ayrı yaşayan ailelerde ortalama 36.186 TL'dir. Ayrı yaşayan anne-babaların bulunduğu ailelerde gelir azalmış, aynı zamanda farklı evlerde yaşadıkları için harcamaları artmış olabilir. Anne-babaların birlikte yaşadığı ailelerde ise aile gelirinin hem anne hem de baba tarafından sağlanması ve anne-babanın aynı evde yaşaması, ailenin gelirine göre aile harcamalarını azalttığı için gelirlerinden eğitim için ayrılan bütçenin daha fazla olması olasıdır. Birlikte yaşayan anne ve babaların oranı % 92,2 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Meslek lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun anne-babalarının birlikte yaşaması, çocuklarının eğitimi için daha çok harcama yapmasını sağladığı söylenebilir.

Okulları kentsel yörede olan öğrencilerin aileleri, okulları kırsal yörede olan öğrencilerin ailelerinden daha fazla eğitim harcaması yapmaktadır. Okulları ilçe merkezinde bulunan öğrencilerin ailelerinin eğitim harcaması, ortalama 26.118 TL, okulları il merkezinde olan öğrencilerin ailelerinin eğitim harcaması, ortalama 40.563 TL'dir. Diğer bir deyişle, okulları il merkezinde bulunan öğrenciler için yapılan harcamalar, okulları ilçe merkezinde bulunan öğrenciler için yapılan harcamalardan daha çoktur. İlçe merkezindeki öğrenciler için yapılan harcamaların daha az olmasının

nedeni, ilçe merkezindeki öğrencilerin çoğunluğunun taşınmalı eğitim kapsamında olması ve dolayısıyla ulaşım ve beslenme (öğle yemeği) harcamalarının devletçe karşılanması, ailelere maliyetinin olmaması ya da sınırlı harcama yapmaları olabilir.

Öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmalarının ailelere maliyeti, öğrencinin eğitim gördüğü bölüme göre değişmektedir. Öğrencilerin meslek lisesinden mezun olmasının maliyetinin en yüksek olduğu bölüm “elektrik-elektronik” iken, en düşük olduğu bölüm ise “tekstildir”. Tüm bölümler için ortalama mezun olma maliyeti ise 231.258 TL’dir. Farklı bölümlerde eğitim gören öğrenciler için ailelerin yaptıkları eğitim harcamaları, ailelerin gelirleri içinde büyük oranlara sahiptir. Bu veriler ışığında, ailelerin gelirlerinin öğrencinin eğitim gördüğü bölümün belirlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Meslek liselerinde sınıf tekrarı ve devamsızlık oranlarının yüksek olmasının nedenlerinden biri, mesleki eğitimin ailelere maliyeti ile ilgili olabilir.

Ailelerin aylık gelirleri ve aylık eğitim harcamaları, orta düzeyde bir ilişki ile anlamlı olarak birlikte artmaktadır.

5.2. Öneriler

Gelir dağılımının eşit olmadığı Türkiye’de, eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmek için eğitime ayrılan kamusal kaynakların artırılması yararlı olabilir.

Türkiye’de eğitimin finansmanına ailelerin katılımı, ailelerin gelirleriyle doğrudan ilişkilidir. Gelir dağılımındaki adaletsizlikten kaynaklanan fırsat eşitsizliklerinin giderilmesi için eğitim kurumlarına, öğrencilere ve öğrencilerin ailelerine sağlanan finansal destekler ailelerin gelir durumu göz önünde bulundurularak belirlenebilir.

Mesleki eğitimde gereksinim duyulan araç-gereçler belirlenerek eksikliklerin giderilmesinde gerekli olan kaynak, kamu tarafından karşılanabilir ya da okul-aile birliklerinden bölümlerde gereksinim duyulan araç-gereç harcamaları için kaynak ayrılabilir.

Meslek liselerindeki bölümlere özgü harcamaları azaltabilmek için kamu bütçesinden mesleki eğitim kurumlarına yapılan aktarma ve temrin ödemelerinde gereksinim duyulan araç-gereçlerin güncel piyasa fiyatları göz önünde bulundurulabilir.

Ailelerin eğitimin maliyetini düşürebilmek için, meslek liselerinde ulaşım ve öğle yemeği ücretsiz sağlanabilir. Öğrencilerin öğle yemeklerini okullarında ücretsiz yiyebilmesi ve okullarına ücretsiz gelip-gidebilmesi için yerel yönetimlerle, sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılabilir.

Meslek liseleri, yalnızca düşük gelir ve düşük eğitim düzeyindeki ailelerin çocuklarının eğitim aldığı okullar olmamalıdır. Mesleki eğitimin etkililiğinin artırılabilmesi için orta ve yüksek gelir düzeyindeki ailelerin ve yüksek eğitim düzeyindeki ailelerin de mesleki eğitime olan ilgilerini ve mesleki eğitimden beklentilerini artırmaya yönelik politikalar üretilebilir.

Kız öğrencilerin meslek liselerine olan ilgisini artırmak için meslek liselerinde çağın gerektirdiği ve kız öğrencilere yönelik programlar açılabilir ve bu programların sayıları artırılabilir.

Ailelerin eğitim harcamalarını azaltmak, öğrencilerin geleceğe güvenle bakmasını sağlamak, işyerlerinde deneyimlerini artırmak için, ilgili sektör temsilcileri, kurum, kuruluş ve firmalarla protokoller imzalanarak öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulmasına yardımcı olabilecek politikalar üretilip ve yaygınlaştırılabilir.

İşgücü piyasasındaki firmaların-şirketlerin mesleki eğitimin finansmanına katılımını artıracak düzenlemeler yapılarak mesleki eğitimin finansmanına katkı sağlayan firma ve şirketlere çeşitli teşvik ve avantajlar sağlanabilir.

Okullara ödenek gönderirken okulların buldukları sosyo-ekonomik çevre, öğrenci sayıları, okulda uygulanan programlar göz önünde bulundurulabilir.

Meslek liselerini terk eden (okulu bırakan) öğrencilerin, en çok hangi bölümlerde eğitim gördüğü ve hangi gelir gruplarındaki ailelere mensup oldukları ilerde yapılacak araştırmalarda konu edilebilir.

Bu araştırmaya benzer araştırmalar, özel sektöre ait meslek liselerinde de yapılabilir. Hatta özel sektöre ait meslek liselerindeki harcamalar ile kamu sektörüne ait meslek liselerindeki harcamalar karşılaştırılabilir.

Özel sektöre ait şirketlerin-firmaların meslek liselerinin finansmanına ne oranda katkı sağladığı ve özel sektör finansmanının mesleki eğitimin etkililiğine ve ailelerin eğitim harcamalarına etkileri ilerde yapılacak araştırmalarda konu edilebilir.

KAYNAKÇA

- Âdem, M. (1993). *Ulusal eğitim politikamız ve finansmanı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. <https://books.google.com.tr/books?id=jNPkAAAAMAAJ> sayfasından erişilmiştir.
- Âdem, M. (1997). *Türk eğitiminin ekonomik politikası*. Ankara: Bilim Matbaası.
- Akça, Ş. (2002). *Ailelerin ilköğretim kademesinde yaptıkları eğitim harcamaları (Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, H. (2018). *Ailelerin eğitim harcamaları*. Tezsiz yüksek lisans projesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Algur, G. (2019). *Hanehalkının eğitim harcamalarını etkileyen faktörler: Erzurum ili üzerine bir uygulama*. Yüksek lisans tezi. Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Andreou, S. N. (2012). Analysis of household expenditure on education in cyprus. *Cyprus Economic Policy Review*, 6(2), 17-38.
- Arıç, A. (2023). *Ailelerin okulöncesi eğitim harcamaları (Denizli ili-Çivril ilçesi)*. Tezsiz yüksek lisans projesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma, yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, G. (2019). *Türkiye’de eğitim sisteminin gelişimi ve eğitim harcamalarının ekonomik büyümeye etkisi: OECD ülkeleri ile karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Bayar, A. ve İlhan, B. (2016). Determinants of household education expenditures: Do poor spend less on education?. *Topics in Middle Eastern and African Economies*, 18(1), 83-111.
- Baysal, Ö. (2006). *1980 Sonrası Türkiye’de kamusal eğitim harcamalarının analizi (1980-2003)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bhandari, A. K. (2023). Gender bias in education and local area development. *Social Sector Development and Governance*, 1,111-125. Routledge India.
- Bray, M. (1996). *Counting the full cost : parental and community financing of education in East Asia (English)*. Directions in development Washington, D.C.: The World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/267121468771877173/pdf/Counting>

[-the-full-cost-parental-and-community-financing-of-education-in-East-Asia.pdf](#) sayfasından erişilmiştir.

- Bulut, P. (2023). *Velilerin eğitim harcamalarının, eğitimden beklentilerini karşılaması konusunda veli görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41.
- Çalmaşur, G. ve Algur, G. (2020). Hanehalklarının eğitim harcamalarını etkileyen faktörler: Erzurum ili üzerine bir uygulama. *ETÜ Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 1 (1), 13-28.
- Chung, Y. ve Choe, M. (2001). Sources of family income and expenditure on children's private, after-school education in Korea. *Journal of Consumer Studies and Home Economics - J Consum Stud Home Econ*, 25, 193-199. <https://doi.org/10.1046/j.1470-6431.2001.00160.x>
- Demirogları, S. (2019). *Hanehalkı eğitim harcamaları belirleyicilerinin ekonometrik analizi: Türkiye örneği*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dızman, Ş. (2008). Ortaöğretim kurumlarında eğitim maliyetlerinin analizi - Erzurum il merkezinde kamu ve özel ortaöğretim kurumları karşılaştırması. *Yüksek lisans tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Eğitim Reformu Girişimi. (ERG). (2023). Eğitim izleme raporu 2023. <https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2023/12/EgitimIzlemeRaporu2023.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Ercan, U. ve Kasalak, G. (2021). Türkiye hanehalkı yükseköğretim harcamalarının belirleyicileri. *Journal of Management and Economics Research*, 19(4), 276-291.
- Kiren Gürler, Ö., Turgutlu, T., Kırıcı Çevik, N., ve Üçdoğruk, Ş. (2007). Türkiye'de eğitim talebi belirleyicileri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44, 89-101.
- İK, İş Yasası (Yasa No. 4857). Resmî Gazete: 10 Haziran 2003 - 25134. Erişim 15 Ağustos 2024. <https://www.mevzuat.gov.tr>.
- Karabacak, T. (2018). *Türkiye'de hanehalklarının eğitim harcamalarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi (24. baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Koçak, A. (2016). *Eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkileri: Türkiye ve G8 ülkeleri üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Köktaş, Altuğ Murat. (2009). *Türkiye’de hanehalkı eğitim harcamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köse, D. (2019). *Eğitim harcamalarının belirleyicileri ve gelirin önemi: Akdeniz Üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kuş, E. (2009). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2020). *2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2021), *Milli Eğitim İstatistikleri - Örgün Eğitim 2020-2021*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2023), *Milli Eğitim İstatistikleri - Örgün Eğitim 2022-2023*. Ankara.
- METK, Milli Eğitim Temel Kanunu (Kanun No. 1739). Resmi Gazete: 24 Haziran 1973 – 14574. Erişim 10 Haziran 2024. <https://www.mevzuat.gov.tr>.
- OECD (2021). *Education at a glance 2021: OECD indicators*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>.
- OECD (2023), *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- Quang, V. H. (2012). Determinants of educational expenditure in Vietnam. *International Journal of Applied Economics*, 9(1), 59-72.
- Polat, E. (2008). *Türkiye’nin demografik yapısı içinde eğitim ekonomisinin yeri ve önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sakallı, F. (2010). *İlköğretim okulu öğrenci velilerinin eğitim harcamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Serdar Kahveci, S. (2009). *Ortaöğretim kurumlarına geçiş sisteminde uygulanan sınavların, ailelere maliyetinin ailelerin toplam eğitim harcamaları içindeki payı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şeker, N. (2019). *Eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi (Türkiye örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

- Sülkü, S. N. ve Abdioğlu, Z. (2014). Cepten yapılan eğitim harcamalarının hanehalkı gelirine mali yükü: Türkiye için istatistiksel bir analiz. *Journal of Management and Economics Research*, 12(24), 338-355. <https://doi.org/10.11611/JMER363>
- Tansel, A. ve Bircan, F. (2006). Demand for education in Turkey: A tobit analysis of private tutoring expenditures. *Economics of Education Review*, 25, 303-313. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2005.02.003>
- Tarı, R; Çalışkan, Ş; Bayraktar, Y. (2006). Kocaeli üniversitesi öğrencilerinin gelir ve tüketim ilişkisi üzerine ekonometrik bir inceleme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(11), 168-179.
- Telatar, O. M. ve Terzi, H. (2010). Nüfus ve eğitimin ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), 197-214.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara.
- Tilak, Jandhyala B, G. (1988). *Education and its relation to economic growth, poverty, and income distribution : past evidence and further analysis (English)*. World Bank discussion papers ; no. WDP 46 Washington, D.C. : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/357751468739481512/Education-and-its-relation-to-economic-growth-poverty-and-income-distribution-past-evidence-and-further-analysis> sayfasından erişilmiştir.
- Tilak, J. (2002). *Determinants of household expenditure on education in rural India*. National Council of Applied Economic Research, New Delhi, India.
- Töredi, F. A. (2022). *Yoksulluk ve eğitim harcamaları ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Tural, N. (2002). *Eğitim finansmanı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tuzcu, G. (2021). *Eğitim ekonomisi*, Ankara: Pegem Akademi yayını.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). *Hanehalkı tüketim harcaması, 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2022-49690> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). *Hanehalkı tüketim harcaması, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2023-53801> sayfasından erişilmiştir.
- TÜSİAD. (1999). *Türkiye'nin fırsat penceresi – Demografik dönüşüm ve izdüşümleri raporu*. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/1851-turkiyenin-firsat-penceresi-demografik-donusum-ve-izdusumleri> sayfasından erişilmiştir.
- Ulusoy, B. (2013). *Ailelerin ilköğretim düzeyinde yapmış oldukları hanehalkı eğitim harcamaları*. Yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

- Ulusoy, B. ve Yolcu, H. (2013). Ailelerin ilköğretim düzeyinde yapmış oldukları hanehalkı eğitim harcamaları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 2-28.
- Ulusoy, B. ve Yolcu, H. (2016). Household expenditures on education by parents of students attending public schools at the primary education level. *Kastamonu Education Journal*, 22(3), 1091-1112.
- Uzunoğlu, B. (2022). *Ailelerin erken çocukluk eğitim hizmeti tercihleri ile eğitim harcamalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Vardar, G. (2023). *Ailelerin okulöncesi eğitim harcamaları (Denizli ili - Merkezefendi ilçesi)*. Tezsiz yüksek lisans projesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Yıldız, M. (2024). *Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin eğitim harcamaları*. <https://hdl.handle.net/11499/56426> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldız, N. (2008). Neoliberal küreselleşme ve eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 13-32.
- Yolcu, H. (2011). Hanehalkının eğitim harcamalarını etkileyen etmenler: Kuramsal bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5): 2-35.

EKLER

Ek-1: Anket Uygulama İzni

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-16605029-44-73492777
Konu : Anket Uygulama İzni

31/03/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 15.03.2023 tarihli ve 344304 sayılı yazısı.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Çağlar ARSLAN, "Meslek Lisesi Öğrencileri İçin Ailelerin Yaptığı Harcamalar" konulu proje çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu anket/ölçek formlarını İlgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Denizli ili Acıpayam, Çivril ve Pamukkale ilçelerinde bulunan meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilere uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaat ile ilgili (Lisans/Lisansüstü/Doktora) öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazıları ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (Ortaöğretim/İlköğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının 2020/2 Nolu "Araştırma Uygulama İzinleri" Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince; Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2022/2023 eğitim-öğretim yılı içinde denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının uygulanması, ilgili genelgenin 28. Maddesi ve "Araştırma İzni Başvuru Taahhütname"sinin 16. Maddesi gereği **sonuç raporunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde kurumunuz aracılığı ile gönderilmesi** Müdürlüğümüze uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

Şener BAYRAM
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
31/03/2023
Rıza DALAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüze Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Rıza DALAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-Anket Formları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : M.Akif Ersoy Mah.29 Ekim Bulv.No:174/1
Merkezefendi/DENİZLİ
İnternet Adresi: <http://denizli.meb.gov.tr>
E-Posta: ab20@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Hüseyin ERKOÇ-V.H.K.İ. / Sefa GELMİŞ-Şef
Telefon No : 0 (258) 234 20 95
Faks : 0 (258) 234 20 99

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meb.gov.tr> adresinden 2938-bhdd-32c6-8c2c-78c6 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.03.2023-E.343688

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, "MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ İÇİN AİLELERİN YAPTIĞI HARCAMALAR" adıyla, ÇAĞLAR ARSLAN tarafından 15.03.2023 – 15.05.2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Araştırmanın amacı, çocukları Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin endüstri programlarında eğitim alan ailelerin eğitim harcamalarının belirlenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Orhan Abaloğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Pamukkale/ Denizli), Beycesultan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Çivril/ Denizli), Acıpayam Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Acıpayam/ Denizli)

Araştırma Uygulaması: Anket Görüşme
 Gözlem

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : ÇAĞLAR ARSLAN

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../2023

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

- Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek-3: Ailelerin Eğitim Harcamaları Belirleme Anketi

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.03.2023-E.342688

AİLELERİN, MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDE EĞİTİM İÇİN BİR AYDA YAPTIĞI HARCAMALAR

Sayın Anne / Baba,

Bu araştırmanın amacı, çocuğunuzun mesleki eğitimi için bir ayda yaptığınız ortalama eğitim harcamalarını belirlemektir. Çünkü Türkiye’de ailelerin çocukları için yaptığı eğitim harcamalarına ilişkin veri yoktur.

Bu anketin herhangi bir yerine isminizi yazmayınız. Dürüstçe ve tarafsızca verdiğiniz yanıtlar, Türkiye eğitim harcamalarının gerçekçi bir biçimde çözümlenmesine ve daha gerçekçi eğitim politikalarının oluşturulmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Anketi doldururken hata yaparsanız, üstünü çizin, doğrusunu yanına yazın. Ayırdığınız zaman ve harcadığınız emek için teşekkür ederim. 10.201.1.83

3236

Çağlar ARSLAN - 2023

14.03.2023

Annenin Eğitim Düzeyi

- () Okuma-Yazma Bilmiyor
 () İlkokul Mezunu
 () Ortaokul Mezunu
 () Lise Mezunu
 () 2 Yıllık üniversite Mezunu
 () 4 Yıllık üniversite Mezunu
 () Yüksek Lisans Mezunu
 () Doktora Mezunu

Babanın Eğitim Düzeyi

- () Okuma-Yazma Bilmiyor
 () İlkokul Mezunu
 () Ortaokul Mezunu
 () Lise Mezunu
 () 2 Yıllık üniversite Mezunu
 () 4 Yıllık üniversite Mezunu
 () Yüksek Lisans Mezunu
 () Doktora Mezunu

Annenin-babanın mesleğini, “serbest meslek, devlet memuru, emekli, ...” gibi belirsiz yazmayınız. “ev hanımı, çiftçi, hemşire, muhasebeci, banka müdürü, kuaför, pazarlamacı, polis, öğretmen ...” gibi anlaşılır yazınız. Emekli ise önce asıl mesleğini yazınız. Yanına da parantez içinde “emekli” diye yazınız. Örneğin: Mobilyacı (emekli).

Annenin mesleği:

Babanın mesleği:

Ailenin aylık ortalama geliri kaç TL?

Ailenin yaşadığı yer: () Köy () Kasaba () İlçe merkezi () İl merkezi

Ailenin yaşadığı ev: () Kendisinin

() Kira

Çocuğun cinsiyeti: () Kız

() Erkek

Anne -baba: () Birlikte yaşıyor

() Ayrı yaşıyor

Ailenin çocuk sayısı:

Çocuğunuz kaçınıcı sınıfa devam etmektedir?

() 9. Sınıf

() 10. Sınıf

() 11. Sınıf

() 12. Sınıf

Çocuğunuzun öğrenim gördüğü bölüm:

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.03.2023-E.342688

Bir Ayda Kaç Lira Harcanıyor (ortalama) ?	Endüstri Meslek Lisesi / Anadolu Endüstri Meslek Lisesi
Harcamanın Türü	TL
Ulaşım Masrafları (okul servisi, toplu taşıma, özel araç)	
Giyim-Kuşama (okul forması, eşofman, ayakkabı vb)	
Kırtasiye malzemeleri (defter, kalem, cetvel, karton, boya vb.)	
Çocuğun Gittiği Okula Verilen Para (aidat, katkı payı, okul ücreti)	
Beslenmeye / Öğle Yemeğine / Kantin	201.1.83
Okul Gezisine (başka bir yere, müze vb)	36
Yardımcı ders kitapları (alıştırma kitapları, test kitapları)	14.00.2023
Okulun çeşitli giderleri için yapılan harcamalar (badana, boya ve tamirat işleri, temizlik malzemeleri vb.)	
Okul kırtasiyesi (fotokopi, asetat, toner vb.)	
Okula/sınıfa bilgisayar, televizyon, tepegöz, projeksiyon vb. araçların alımı	
Sınıf ihtiyaçları (panolar, yazı tahtası, tebeşir, masa örtüsü, perde parası, ilk yardım malzemeleri vb.)	
Spor kulübü için beden eğitimi malzemeleri	
Laboratuvar malzemeleri	
Tiyatro / Temsil / Gösteri vb. giderleri için	
Resmî törenler(Bayramlar...) için alınan kıyafet ve aksesuarlar	
Deneme sınavları (MEB ya da okul tarafından yapılan)	
Okul harçlığı	
Yabancı Dil Kursu (İngilizce, Almanca, ...)	
Sanat Kursu (Müzik, Resim, Gitar...)	
Spor Kursları	
Özel Ders	
Dershane/ Etüt Merkezi	
Bilimsel Çalışmalar	
TÜBİTAK / Bilim Fuarları	
Bilimsel Çalışmalar	
Atölye, Laboratuvar Malzemeleri	
Temrin Defteri, Staj Defteri	
Modül (Meslek Dersleri) Kitapları	
İş Önlüğü	

—Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 18.03.2023-E.342688

Bir Ayda Kaç Lira Harcanıyor (ortalama) ?	Endüstri Meslek Lisesi / Anadolu Endüstri Meslek Lisesi
Harcamanın Türü	TL
Kablo, Elektronik Malzeme (Havya, Lehim Teli, Lehim Pastası, Lehim Pompası)	
Takım Çantası / El Aletleri	
Teknik Resim ve Çizim Araç Gereçleri (T Cetveli, Pergel, Gönye....)	
Staj Dosyası	
Laptop/ Bilgisayar	
USB/ Taşınabilir Bellek	10.201.1.83 3236
Avometre / Multimetre/ Deney Bordusu	4.03.2023
Güç Kaynağı/ Direnç/ Transistör/ Opak/ Led	
DC Motor/ Sürücü/ Kablolama	
Mikro İşlemci / Devre Deney Seti	
Robotik Kodlama Deney Seti	
Hobi Elektronik Devreler	
PLC Seti	
Uydu Kanal Tespit Cihazı	
Tornavida Seti (Kontrol Kalemi, Klemens Tornavida)	
Şerit Metre/ El Testeresi/ Testere/ Testere Laması	
Çift Kollu Boru Anahtarı/ Kurbağacık Anahtar	
Uzatma/ Spiral Mak.	
Füzyon Kaynak Mak./ Kaynak Mak.	
İş Eldiveni (Çalışma Eldiveni, Isıya Dayanıklı Eldiven)	
Eğre/ Kumpas	
Diğer: ...	
Diğer: ...	
Diğer: ...	
Diğer: ...	
Diğer: ...	
TOPLAM	

İz Yazarı
Çağlar ARSLAN

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.